
Uroczystość nadania

prof. dr. hab.

Bogusławowi Fiedorowi

godności

doktora *honoris causa*

Uniwersytetu Ekonomicznego

w Katowicach

Katowice, 7 października 2015 roku

Spis treści

- 5** — Słowo wstępne
- 7** — Dyplom doktora *honoris causa*
- 9** — Kalendarium
- 11** — Biografia
- 15** — Laudacja
- 23** — Recenzje
- 41** — Wykład
- 59** — Wykaz publikacji

*Felix qui potuit rerum
cognoscere causas*

Słowo wstępne

Szanowni Państwo!

Doktorat *honoris causa* jest najwyższą godnością, jaką świat akademicki obdarza osoby, których dokonania w szczególny sposób zaznaczyły się w historii nauki i cywilizacji. Poza tym jednak tytuł ten stanowi świadectwo symbolicznego włączenia uhonorowanej osoby w grono społeczności Uniwersytetu. Przepięty, wraz z aktem nadania doktoratu honorowego, pragniemy z największym szacunkiem i olbrzymią radością wskazać dziś osobę Pana prof. dr. hab. Bogusława Fiedora jako człowieka, którego dokonania społeczność Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach pragnie szczególnie wyróżnić.

Osoba Doktora *honoris causa* jest nam także szczególnie bliska nie tylko ze względu na wkład prof. Bogusława Fiedora w rozwój nauk ekonomicznych, ale także ze względu na związki z Uniwersytetem Ekonomicznym w Katowicach, za co jesteśmy ogromnie wdzięczni.

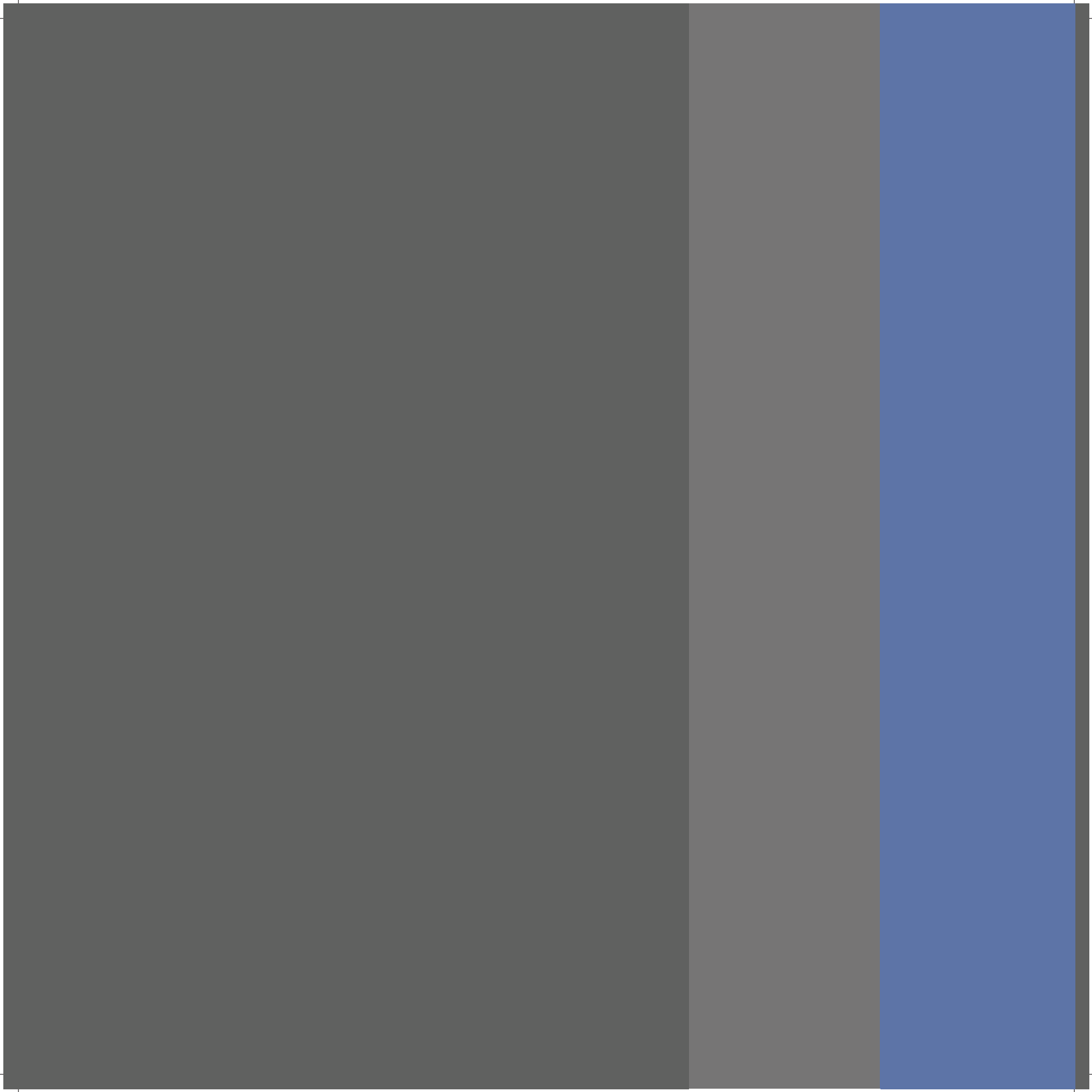
Nadanie doktoratu honorowego jest zawsze wielkim świętem każdej uczelni. Życzymy wszystkim Państwu, by ta doniosła atmosfera udzieliła się całej wspólnotie akademickiej i wszystkim przyjaciołom Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Dziekan Wydziału Ekonomii

prof. UE dr hab. Barbara Kos
Rektor

prof. dr hab. Leszek Żabiński

Q.F.F

F.Q.S

SUMMIS AUSPICIIS
SERENISSIMAE REI PUBLICAE POLONORUM

NOS

LESCO ŻABIŃSKI
DOCTOR HABILITATUS SCIENTIARUM OECONOMICARUM PROFESSOR ORDINARIUS
UNIVERSITATIS OECONOMICAЕ CATOVICIENSIS
HOC TEMPORE RECTOR MAGNIFICUS

BARBARA KOS
DOCTOR HABILITATUS SCIENTIARUM OECONOMICARUM PROFESSOR EXTRAORDINARIUS
UNIVERSITATIS OECONOMICAЕ CATOVICIENSIS
HOC TEMPORE FACULTATIS OECONOMIAE DECANUS SPECTABILIS

ELISABETH LOREK
DOCTOR HABILITATUS SCIENTIARUM OECONOMICARUM PROFESSOR ORDINARIUS
UNIVERSITATIS OECONOMICAЕ CATOVICIENSIS
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS

CLARISSIMO VIRO

BOGUSLAO FIEDOR

DOCTORI HABILITATO SCIENTIARUM OECONOMICARUM PROFESSORI ORDINARIO

POLONO OECONOMIAE PERITO,
RECTORI SENIORI UNIVERSITATIS OECONOMICAЕ WRATISLAVIENSIS

PRO MERITIS EIUS
SCIENTIIS OECONOMICIS CRESCENDIS,
CREATIONE FUNDAMENTORUM SCHOLAE POLONAE OECONOMIAE CIRCUMIECTUS
ET DIVITIARUM NATURALIUM TEMPORIS NOSTRI
ET OPERA ACTIVA SCHOLIS ALTIORIBUS SCIENTIAEQUE POLONAE ORDINANDIS

DECRETO SENATUS UNIVERSITATIS OECONOMICAЕ CATOVICIENSIS
EX DIE XXV MENSIS IUNII ANNO MMXV

DOCTORIS HONORIS CAUSA
UNIVERSITATIS OECONOMICAЕ CATOVICIENSIS

NOMEN ET HONORES, IURA ET PRIVILEGIA OMNIA CONTULIMUS
IN EIUSQUE REI FIDEM PERPETUAMQUE MEMORIAM HOC DIPLOMA SIGILLO
UNIVERSITATIS OECONOMICAЕ CATOVICIENSIS SANCIENDUM CURAVIMUS

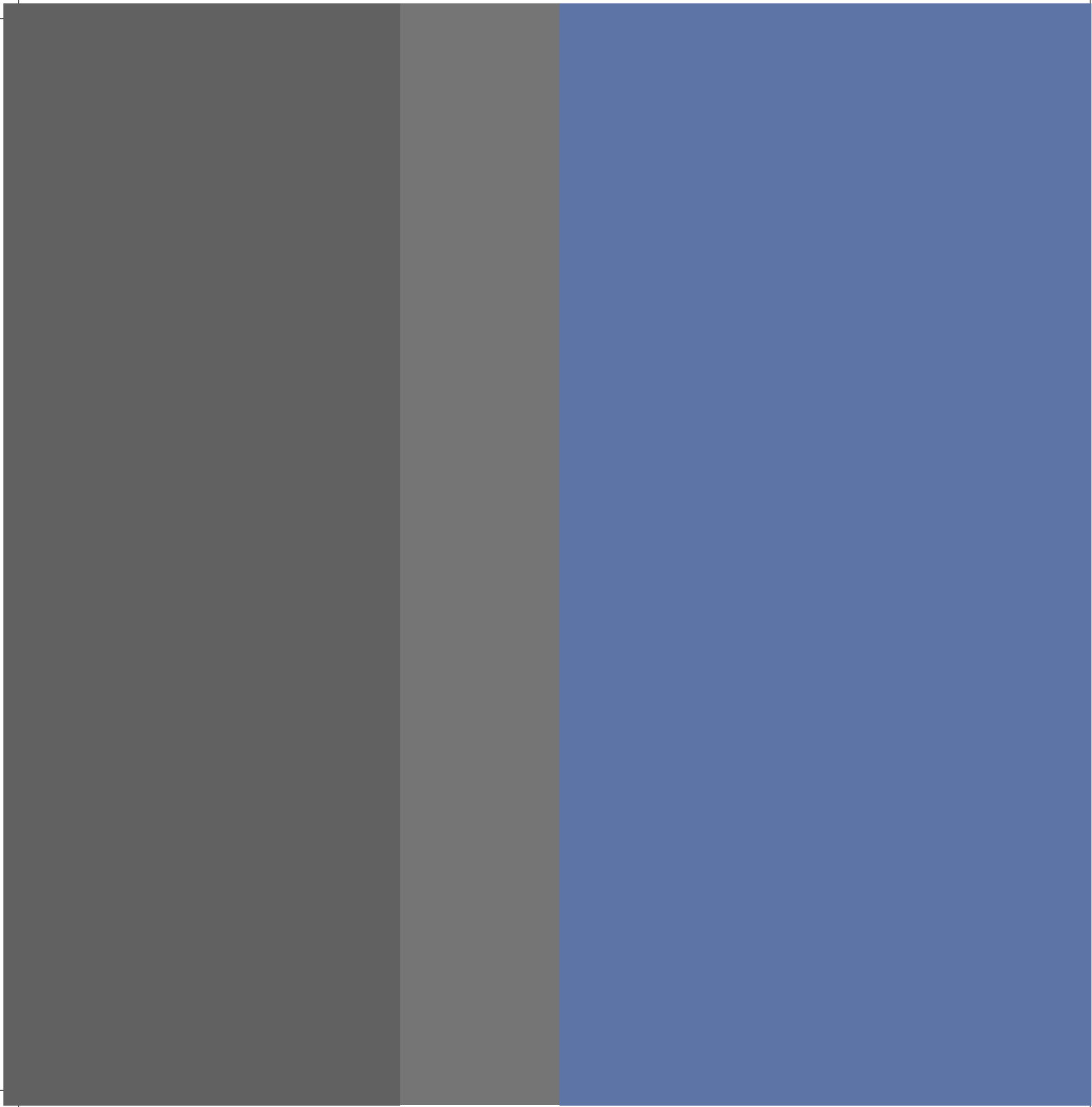
CATOVICIAE DIE VII MENSIS OCTOBRIS ANNO MMXV

BARBARA KOS
H.T. FACULTATIS OECONOMIAE
DECANUS SPECTABILIS

LESCO ŻABIŃSKI
H.T. RECTOR MAGNIFICUS

ELISABETH LOREK
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS

Dyplom

Kalendarium

29 stycznia 2015

Rada Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach wnioskuje o nadanie Panu prof. dr. hab. Bogusławowi Fiedorowi tytułu doktora *honoris causa* Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, powołując prof. dr. hab. Elżbietę Lorek na promotora oraz recenzentów w osobach: prof. dr. hab. Elżbiety Mączyńskiej-Ziemackiej, prezes Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego i prof. dr. hab. Mariana Goryni, rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

29 stycznia 2015

Senat Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach podejmuje uchwałę w sprawie wszczęcia postępowania o nadanie Panu prof. dr. hab. Bogusławowi Fiedorowi tytułu doktora *honoris causa*.

25 czerwca 2015

Po zapoznaniu się z recenzjami Senat Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach podejmuje uchwałę o nadaniu Panu prof. dr. hab. Bogusławowi Fiedorowi tytułu doktora *honoris causa* Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

7 października 2015

Następuje uroczyste nadanie Panu prof. dr. hab. Bogusławowi Fiedorowi doktoratu *honoris causa* Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Bogusław Fiedor

Prof. dr hab. Bogusław Fiedor – polski ekonomista specjalizujący się w ekonomii środowiska, historii myśli ekonomicznej oraz mikroekonomii. Twórca wrocławskiej szkoły ekonomii środowiska i zasobów naturalnych. Nauczyciel akademicki. W latach 2005–2012 rektor Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu/Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (od 2008 roku).

Urodził się 26 czerwca 1946 roku we Wrocławiu. W tym mieście w 1969 roku ukończył studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej (obecnie Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu), uzyskując tytuł magistra. W tej samej Uczelni w 1975 roku uzyskał stopień doktora nauk ekonomicznych, a następnie w 1986 roku stopień doktora habilitowanego nauk ekonomicznych. W 1991 roku otrzymał tytuł profesora nauk ekonomicznych. Od ponad 40 lat pozostaje silnie związany z Uniwersytetem Ekonomicznym we Wrocławiu, gdzie rozpoczął studia, a następnie działalność naukowo-badawczą i organizacyjną, pracując kolejno na stanowiskach: asystenta, adiunkta, profesora nadzwyczajnego i profesora zwyczajnego oraz pełniąc liczne funkcje

organizacyjne. Od 1991 roku do chwili obecnej kieruje Instytutem Ekonomii, był również twórcą i kierownikiem Katedry Ekonomii Ekologicznej w latach 1996–2005. Przez dwie kolejne kadencje w latach 2005–2012 był wybierany na rektora swojej macierzystej Uczelni. W tym czasie (w 2008 roku) Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego została przekształcona w Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu. Od 1996 roku zasiada w Senacie Uczelni. W obecnej kadencji 2012–2016 sprawuje urząd prorektora do spraw współpracy z zagranicą. Obok Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu prowadził zajęcia m.in. w: Virginia Polytechnic Institute and State University, University of Richmond oraz Westfälische Wilhelms-Universität Münster.

Wypromował 15 doktorów, był także recenzentem w 50 postępowaniach o nadanie stopnia doktora, 85 o nadanie stopnia doktora habilitowanego oraz 30 o nadanie tytułu profesora.

Profesor Bogusław Fiedor jest autorem ponad 400 prac publikowanych w renomowanych wydawnictwach oraz czasopismach polskich, europejskich i światowych.

W Jego dorobku znajduje się ponadto 150 niepublikowanych referatów konferencyjnych.

Profesor Bogusław Fiedor aktywnie współpracuje z praktyką gospodarczą, pełniąc m.in. obowiązki w radach nadzorczych (od 2014 roku jest członkiem Rady Nadzorczej KGHM Polska Miedź S.A.). Jego działalność na rzecz propagowania zasad przedsiębiorczości i wkład w rozwój gospodarki rynkowej zostały wyróżnione godnością Honorowego Członka Business Center Club.

Jest członkiem licznych instytucji i towarzystw naukowych w kraju i za granicą, w tym m.in.: Rady Naukowej Instytutu Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk; Komitetu Nauk Ekonomicznych (od 1997 roku, obecnie pełni funkcję wiceprzewodniczącego KNE PAN oraz przewodniczącego Komisji Nauki); Rady Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Rządzie RP (od roku 1994; wiceprzewodniczący w latach 1997–2005); Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (2000–2002); Sekcji Nauk Ekonomicznych Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów (2003–2012); Rady Naukowej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (aktualnie jej przewodniczący); Kolegium Rektorów Uczelni Wrocławia, Opola, Częstochowy i Zielonej Góry (2010–2012; od 2012 jego honorowy przewodniczący); Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich oraz przewodniczący Komisji Ekonomicznej KRASP (2012–2016); Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych (wiceprzewodniczący Oddziału

Polskiego), Environmental Advisory Council Prezydenta Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju w Londynie (1991–1994); Sekcji Ekonomicznej Polskiego Komitetu UNESCO-M&B (Man and Biosphere – 2000–2006). Był także konsultantem i członkiem misji Banku Światowego, konsultantem i ekspertem w wielu organizacjach międzynarodowych (United Nations Environmental Programme, United Nations Development Programme, United Nations Economic Commission for Europe, United Nations Conference on Trade and Development, World Resources Institute, Harvard Institute for International Development). Reprezentował także Polskę w Higher Education and Research Standing Committee, Council of Europe (2009–2011).

Za swoją działalność naukowo-badawczą, dydaktyczną, ekspercką i społeczną był wielokrotnie wyróżniany i odznaczany. Do najważniejszych odznaczeń i nagród uzyskanych przez prof. dr. hab. Bogusława Fiedora należą:

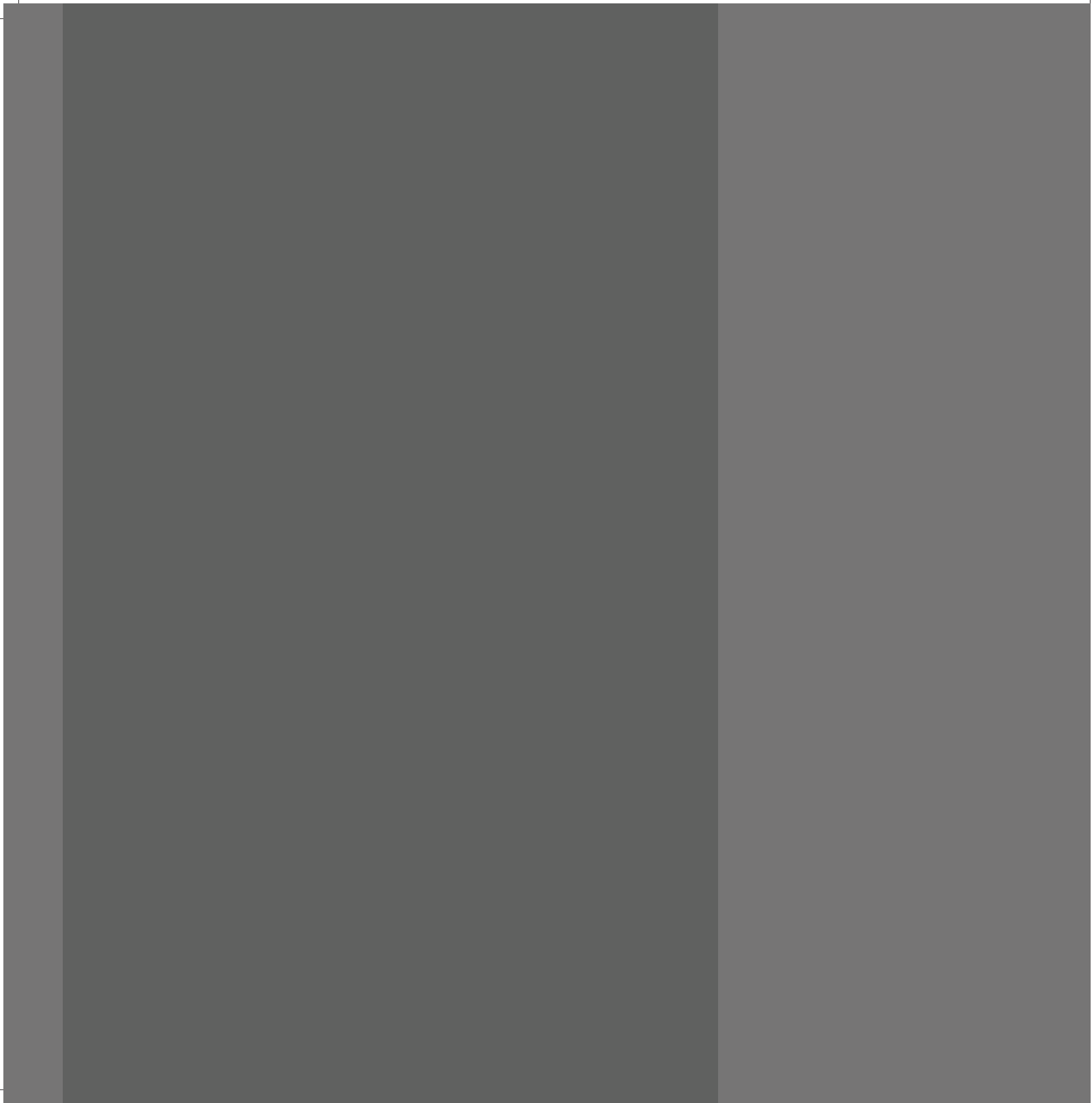
- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski,
- Złoty Krzyż Zasługi,
- Srebrny Krzyż Zasługi,
- Srebrna Odznaka Zasłużonego Działacza Kultury Fizycznej,
- Nagroda Ministra Edukacji Narodowej (1977, 1981, 1993, 2001, 2003).

Senat Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach uchwałą z dnia 25 czerwca 2015 roku nadał prof. dr.

Biografia

hab. Bogusławowi Fiedorowi tytuł doktora *honoris causa* w uznaniu Jego wkładu w rozwój nauk ekonomicznych, stworzenie fundamentów współczesnej polskiej szkoły ekonomii środowiska i zasobów naturalnych oraz aktywnej działalności organizacyjnej na rzecz szkolnictwa wyższego i polskiej nauki.

Laudacja

Prof. dr hab. Elżbieta Lorek

profesor zwyczajny Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach
kierownik Katedry Zarządzania Ochroną Środowiska na Wydziale Ekonomii

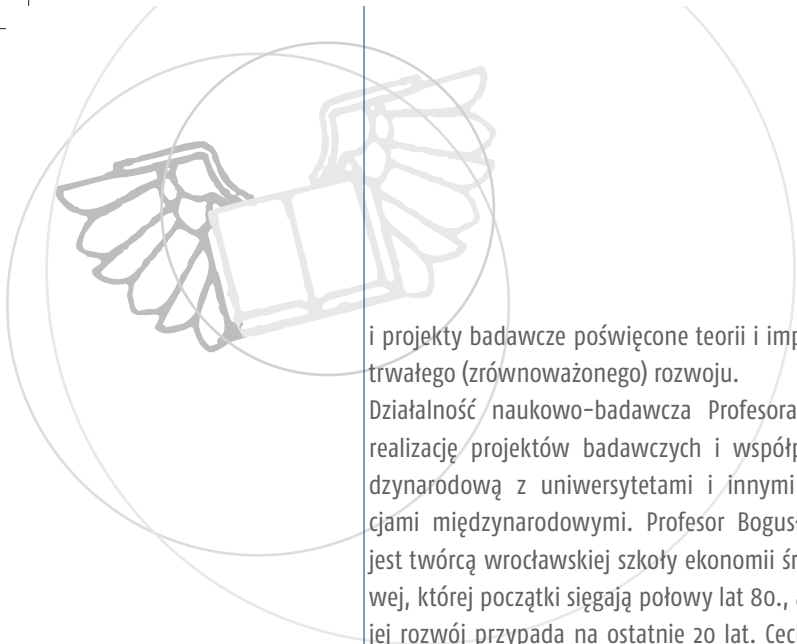
Magnificencjo, Wysoki Senacie, Dostojny Doktorancie, Szanowni Goście

Rada Wydziału Ekonomii powierzyła mi zaszczytną rolę promotora doktoratu honorowego prof. zw. dr. hab. Bogusława Fiedora. Przyjęłam ją z ogromną radością. Profesor jest wielkim autorytetem naukowym w zakresie wiedzy, którą zajmuję się od wielu lat. Profesor Bogusław Fiedor urodził się we Wrocławiu w 1946 roku. Wychował się w patriotycznej rodzinie, ojciec był partyzantem i żołnierzem II Armii Wojska Polskiego, z którą przeszedł szlak bojowy aż do Łaby. Matka również była żołnierzem II Armii Wojska Polskiego. Profesor ukończył w 1969 roku Wydział Ekonomiki Przemysłu Wyższej Szkoły Ekonomicznej, w której w lutym roku 1970 rozpoczął pracę jako asystent w Instytucie Ekonomii Politycznej kierowanym (do roku 1981) przez ówczesnego rektora, profesora Józefa Popkiewicza. Doktoryzował się w roku 1975 na podstawie dysertacji pt. *Teoria innowacji. Krytyczna analiza i synteza współczesnych koncepcji niemarksistowskich*, wydanej przez PWN w 1979 roku. Habilitację uzyskał w 1986 roku na podstawie oceny całego dorobku i monografii pt. *Neoklasycyna*

teoria postępu technicznego, zaś tytuł naukowy profesora w 1991 roku na podstawie oceny dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem pracy wydanej w 1990 roku przez Ossolineum: *Przyczynek do ekonomicznej teorii zanieczyszczenia i ochrony środowiska*. Od 1994 roku pracuje jako profesor zwyczajny w Instytucie Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Działalność naukowo-badawcza Doktoranta ma bardzo bogaty i zróżnicowany charakter. Badania prof. Bogusława Fiedora koncentrują się na problemach szeroko rozumianej ekonomii. W początkowym okresie działalności dotyczyły zagadnień współczesnej ekonomii głównego nurtu, historii myśli ekonomicznej, teorii innowacji. Od połowy lat 80. skupiają się na problemach ekonomii środowiska i zasobów naturalnych. Zajmuje się wieloma dziedzinami, takimi jak ekonomia środowiskowa, zarządzanie środowiskiem, polityka ekologiczna, teoria i polityka wzrostu gospodarczego, polityka makroekonomiczna, historia i metodologia ekonomii. Szczególne uznanie, w tym także za granicą, zyskał jako ekonomista środowiska i zasobów naturalnych. W ostatnim okresie (około 10 lat) szczególne miejsce w Jego dorobku naukowym zajmują publikacje

i projekty badawcze poświęcone teorii i implementacji trwałego (zrównoważonego) rozwoju.

Działalność naukowo-badawcza Profesora obejmuje realizację projektów badawczych i współpracę międzynarodową z uniwersytetami i innymi organizacjami międzynarodowymi. Profesor Bogusław Fiedor jest twórcą wrocławskiej szkoły ekonomii środowiskowej, której początki sięgają połowy lat 80., a właściwy jej rozwój przypada na ostatnie 20 lat. Cechą charakterystyczną wrocławskiej szkoły ekonomii środowiska jest również działalność publikacyjna i liczne projekty badawcze, w ramach których na podstawie teoretycznego dorobku ekonomii środowiska i zasobów naturalnych określono kierunki modyfikacji instrumentów ekonomicznych i mechanizmów finansowania ochrony środowiska w Polsce, w tym poprzez wprowadzanie zupełnie nowych w naszych warunkach rozwiązań ekonomicznych i finansowych w tej dziedzinie. Szkoła ta odegrała i odgrywa nadal znaczącą rolę w inspiracji badań nad ekologicznymi uwarunkowaniami gospodarowania i integracji tych badań w skali ogólnopolskiej, czego dowodem jest przede wszystkim fakt zorganizowania około 15 konferencji naukowych poświęconych tej problematyce, liczne postępowania awansowe (przewody doktorskie, habilitacyjne i wnioski profesorskie) pracowników naukowych z innych ośrodków akademickich podejmujących zagadnienia ekonomiczno-ekologiczne, w tym także Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Laudacja

Profesor Bogusław Fiedor jest bardzo aktywnym organizatorem, kierownikiem i realizatorem wielu projektów badawczych i innych działań służących rozwojowi badań naukowych. Kierował około 50 krajowymi programami badawczymi, poświęconymi różnym aspektom ekonomii środowiskowej i zarządzania ochroną środowiska. Były one finansowane przez centralne organy administracji państwowej (rząd, ministerstwa, Komitet Badań Naukowych i inne). Był kierownikiem oraz autorem bądź współautorem raportów w 12 międzynarodowych programach badawczych w zakresie środowiska, koordynowanych przez Bank Światowy, Program Środowiskowy Narodów Zjednoczonych (UNEP), Konferencję Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD), Europejską Komisję Gospodarczą ONZ, OECD, Instytut Rozwoju Międzynarodowego Uniwersytetu Harvarda oraz The World Resources Institute w Waszyngtonie.

Cechą działalności Profesora Bogusława Fiedora w tym obszarze jest nie tylko skala aktywności naukowej i badawczej. Niezwykle ważne było to, że do realizacji projektów włączał nie tylko pracowników Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, ale także wielu innych uczelni i jednostek badawczych z całego kraju.

Profesor położył duże zasługi w organizacji i prowadzeniu współpracy naukowo-badawczej z zagranicą. Jest osobą znaną i uznaną w międzynarodowym środowisku badawczym w agendach ONZ, Unii Europejskiej, OECD oraz w wielu zagranicznych uczelniach

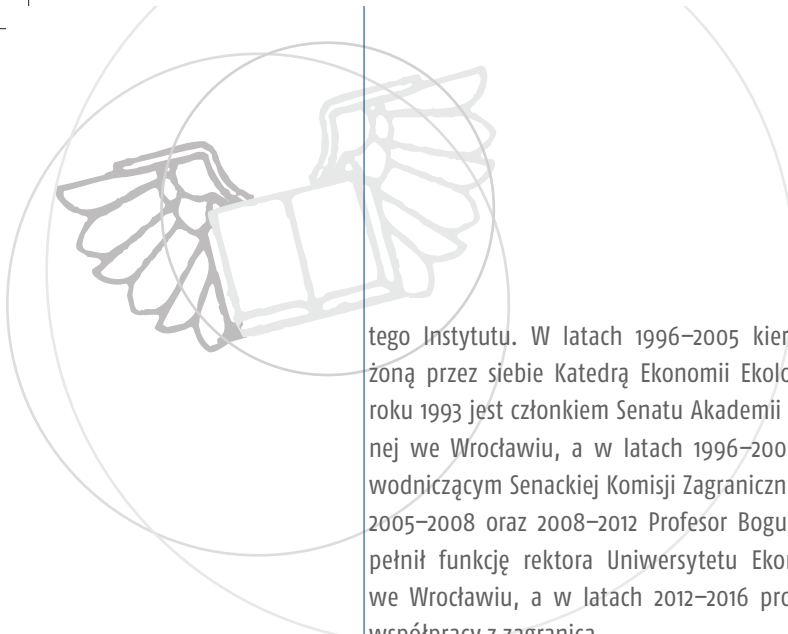
i ośrodkach naukowych. Był członkiem Rady ds. Środowiskowych Prezydenta Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBRD), długi czas współpracował z Bankiem Światowym, w tym także w siedzibie banku w Waszyngtonie i w misjach badawczych w Rosji i Bułgarii. Do instytucji, z którymi współpracował, w tym jako kierownik grup i programów badawczych, należą także: Uniwersytet Richmond (USA), Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD – Genewa), The Harvard Institute of International Development, Uniwersytet Harvarda (USA), The World Resources Institute Washington D.C. (USA), Program Środowiskowy Narodów Zjednoczonych (UNEP), United Nations Economic Commission for Europe w Genewie, Intergovernmental Panel on Climate Change, Internationales Hochschulinstitut w Zittau (Niemcy).

W ciągu wielu lat swej pracy zawodowej Profesor Bogusław Fiedor wielokrotnie przebywał w zagranicznych uniwersytetach w związku z realizowanymi obowiązkami dydaktycznymi i projektami badawczymi. Były to: University of Glasgow (Wielka Brytania), Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg V.A. (USA), Uniwersytet w Münster (RFN), University of Richmond V.A. (USA). Przez cały okres swej pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej aktywnie uczestniczył w międzynarodowym życiu naukowym, często pełniąc rolę prezydenta Rady Naukowej – jak w przypadku Uniwersytetu Technicznego w Dreźnie oraz Westfälische Wilhelms Universität w Münster (Niemcy).

Powyższe zestawienia w sposób niezwykle dowodny świadczą o tym, że Profesor Bogusław Fiedor jest osobą powszechnie znaną i uznaną – ze względu na swój dorobek naukowy i osiągnięcia w zakresie organizacji badań naukowych – w środowisku ekonomistów polskich, a także za granicą.

Dorobek naukowy Doktoranta jest imponujący zarówno pod względem ilości, jak i objętości. Obejmuje ponad 400 prac publikowanych, ponad 150 niepublikowanych referatów konferencyjnych oraz blisko 100 raportów wykonanych samodzielnie bądź we współautorstwie. W realizowanych badaniach Profesor formułował swój oryginalny warsztat badawczy zawsze wpisujący się w literaturę światową. Wynikami badań chętnie dzielił się z badaczami z innych ośrodków akademickich. Współpracując z Profesorem od ponad 20 lat mogę stwierdzić, że Profesor Bogusław Fiedor posiada wielkie umiejętności organizacyjne, przywódcze i negocjacyjne, co przejawia się przede wszystkim w wysokiej kulturze prowadzenia obrad i dyskusji naukowych.

Osiągnięcia Profesora Bogusława Fiedora w pracy publicznej i organizacyjnej, podobnie jak i pracy naukowo-badawczej są niezwykle bogate i imponujące. Profesor pełnił liczne funkcje w Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. W latach 1987–1991 był kierownikiem Zakładu Historii Myśli Ekonomicznej w Instytucie Ekonomii, a od roku 1991 pełni nieprzerwanie funkcję dyrektora

tego Instytutu. W latach 1996–2005 kierował założoną przez siebie Katedrą Ekonomii Ekologicznej. Od roku 1993 jest członkiem Senatu Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, a w latach 1996–2005 był przewodniczącym Senackiej Komisji Zagranicznej. W latach 2005–2008 oraz 2008–2012 Profesor Bogusław Fiedor pełnił funkcję rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, a w latach 2012–2016 prorektora ds. współpracy z zagranicą.

Działalność Profesora na rzecz instytucji państwowych obejmuje stałą współpracę z Departamentem Ekonomicznym i Departamentem Polityki Ekologicznej Ministerstwa Środowiska oraz liczne ekspertyzy dla Sejmu dotyczące problemów ekonomiczno-ekologicznych (uczestnictwo w pracach legislacyjnych związanych z Ustawą o kształtowaniu i ochronie środowiska naturalnego, Ustawą Prawo geologiczne oraz projektem Ustawy o podatku ekologicznym od paliw). Był też w latach 1992–1996 członkiem Working Group to Senior Policy Advisor przy ministrze środowiska w ramach projektu kierowanego przez Harvard Institute for International Development Uniwersytetu Harvarda, poświęconego wzmocnieniu podstaw instytucjonalnych polityki ochrony środowiska w Polsce, oraz współautorem projektu II Polityki Ekologicznej Państwa przyjętej przez Sejm w roku 2001. W latach 1994–2005 był członkiem, a w latach 1996–2005 wiceprzewodniczącym Rady Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów RP.

Bardzo znacząca jest aktywność Profesora Bogusława Fiedora w różnych gremiach naukowych. Pełnił w nich następujące funkcje:

- przewodniczącego Komisji Nauk Ekonomicznych Oddziału Wrocławskiego PAN (1994–2002),
- członka Państwowej Rady Ochrony Środowiska (2001–2006),
- członka z wyboru Komitetu Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk od roku 1997 przez wszystkie kolejne kadencje,
- członka z wyboru Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (2000–2002),
- członka z wyboru Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów (w kadencjach 2003–2007 i 2007–2010),
- wiceprzewodniczącego z wyboru Rady Naukowej Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN (w kadencjach 2003–2007 i 2007–2010),
- członka Naukowej Rady Statystycznej przy prezesie Głównego Urzędu Statystycznego (2005–2008),
- wiceprzewodniczącego z wyboru Rady Naukowej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (od roku 2006),
- przewodniczącego Sekcji Ekonomicznej Polskiego Komitetu UNESCO-M&B (od roku 1999),
- wiceprzewodniczącego Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych – Oddział Polski (1996–2004).

Profesor Bogusław Fiedor jest też członkiem kolegiów redakcyjnych i rad programowych/naukowych czasopism naukowych: „Ekonomista”, „Studia Ekonomiczne”, „Gospodarka Narodowa”, „Raporty CASE”, „Ekonomia i Środowisko”, „Economic and Environmental Studies”, „Ekoprofit” i „Energia”. Jest też redaktorem serii wydawniczej „Ekonomia i Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze” (Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu).

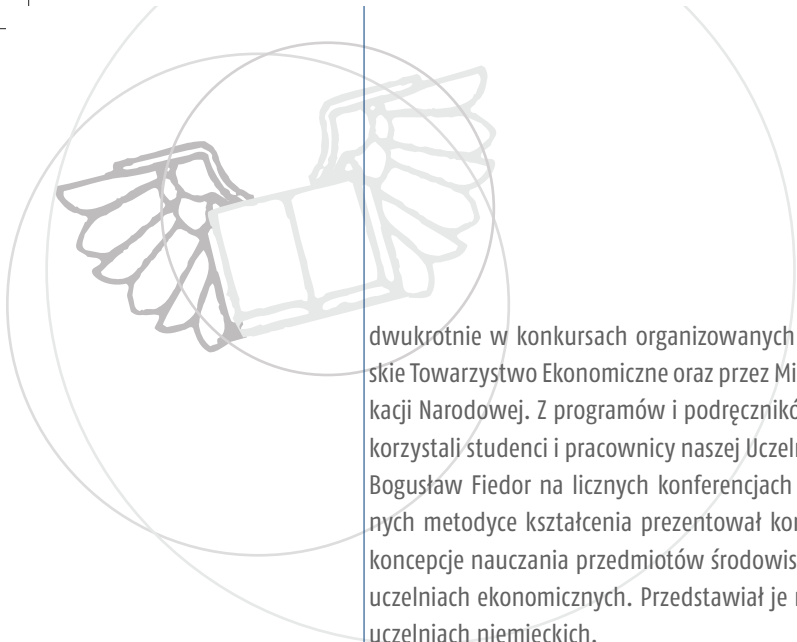
Profesor jest aktywnym członkiem i działaczem czołowej polskiej organizacji naukowo-zawodowej działającej w środowisku ekonomistów, jaką jest Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. Aktualnie jest wiceprzewodniczącym z wyboru Rady Naukowej PTE i członkiem Komitetu Organizacyjnego oraz Rady Programowej VII Kongresu Ekonomistów Polskich. Był członkiem-założycielem i przez dwie kadencje wiceprzewodniczącym Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych The World Resources Institute, Washington D.C. Oddział Polski, obecnie zaś pełni funkcję przewodniczącego Komisji Rewizyjnej. Jest członkiem European Association for Business Education i aktywnym działaczem Akademickiego Związku Sportowego. Od trzynastu lat pełni funkcję prezesa Klubu (poprzednio Organizacji Środowiskowej) AZS we Wrocławiu. Znana i uznana jest również działalność Profesora w instytucjach biznesu i na ich rzecz.

Profesor Bogusław Fiedor zawsze harmonijnie łączył bogatą działalność naukowo-badawczą z pracą

dydaktyczną i kształceniem młodej kadry naukowej. Warto zwłaszcza podkreślić, że prowadząc od połowy lat 70. zajęcia z przedmiotu historia myśli ekonomicznej w znacznym stopniu wykorzystywał je także do przybliżenia studiującej młodzieży dorobku głównych kierunków w obrębie współczesnej, jak się wówczas mówiło, ekonomii niemarksistowskiej, czyli ekonomii tzw. głównego nurtu, której nauczanie w sposób szerszy stało się możliwe dopiero po roku 1990. Dla realizacji tego celu organizował też w latach 80., w ramach prowadzonego przez siebie Zakładu Historii Myśli Ekonomicznej, liczne seminaria dydaktyczne dla młodszej kadry naukowej.

W połowie lat 90. Profesor Bogusław Fiedor, podjął – wspólnie z kolegami z Instytutu Ekonomii – zakończoną powodzeniem próbę wprowadzenia do nauczania przedmiotów z zakresu ekonomicznych problemów środowiska zarówno na Wydziale Gospodarki Narodowej (obecnie Nauk Ekonomicznych), jak i Wydziale Inżynierijno-Ekonomicznym. Zaowocowały one w szczególności opracowaniem i wdrożeniem do planów studiów na obu wydziałach autorskiego programu z przedmiotu podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych. Profesor Bogusław Fiedor był także inicjatorem specjalności zarządzanie i inżynieria środowiska na Wydziale Inżynierijno-Ekonomicznym.

Warto podkreślić, że podręczniki, które zostały przygotowane przy Jego znacznym wkładzie autorskim oraz pod Jego kierownictwem jako redaktora naukowego trzykrotnie uzyskały prestiżowe wyróżnienia i nagrody:

dwukrotnie w konkursach organizowanych przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne oraz przez Ministra Edukacji Narodowej. Z programów i podręczników również korzystali studenci i pracownicy naszej Uczelni. Profesor Bogusław Fiedor na licznych konferencjach poświęconych metodyce kształcenia prezentował kompleksowe koncepcje nauczania przedmiotów środowiskowych na uczelniach ekonomicznych. Przedstawiał je również na uczelniach niemieckich.

Wielkość Profesora ocenia się również po wkładzie w kształcenie kadry naukowej. Profesor Bogusław Fiedor ma w tym zakresie istotne i bardzo duże osiągnięcia. Był promotorem w 15 zakończonych przewodach doktorskich, w tym w trzech przeprowadzonych przez cudzoziemców. Profesor Bogusław Fiedor był recenzentem w blisko 50 przewodach doktorskich (poza Akademią Ekonomiczną we Wrocławiu na takich uczelniach jak m.in.: Uniwersytet Warszawski, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Akademia Ekonomiczna w Krakowie i Akademia Ekonomiczna w Katowicach) oraz w około 85 postępowaniach awansowych o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego i około 30 o nadanie tytułu naukowego profesora. Był recenzentem w postępowaniu o nadanie tytułu doktora *honoris causa* naukowcom na uczelniach polskich i niemieckich. Profesor od wielu lat współpracuje z naszą Uczelnią, zawsze chętnie i z wielką życzliwością podejmował się roli recenzenta

Laudacja

prac promocyjnych i naukowo-badawczych. Charyzma i osobiste przymioty Profesora, takie jak: życzliwość, szlachetność, umiejętność inspiracji naukowej sprawiają, że wokół osoby Profesora gromadzi się wielu naukowców nie tylko macierzystej Uczelni, ale również innych krajowych i zagranicznych ośrodków naukowych.

Za osiągnięcia w pracy naukowo-badawczej Profesor Bogusław Fiedor został uhonorowany licznymi nagrodami, odznaczeniami i wyróżnieniami, w tym m.in.:

- 28 nagrodami Rektora Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu za osiągnięcia w pracy naukowej,
- sześcioma nagrodami Ministra Edukacji Narodowej za osiągnięcia w pracy naukowej i siedmioma za osiągnięcia organizacyjne,
- Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski,
- odznaką „Zasłużony dla Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej” nadawaną przez Ministra Środowiska,
- Złotą Odznaką Związku Nauczycielstwa Polskiego,
- nagrodami Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w konkursie na najlepsze podręczniki akademickie w latach 1991–1992 oraz w latach 2002–2004,
- nagrodą Wydawnictwa Ekoprofit za prace na temat znaczenia instrumentów ekonomicznych w kształtowaniu zrównoważonego rozwoju,
- nagrodą „Laur Białego Tygrysa Energia 2005” za wybitny wkład w rozwój polskiej energetyki poprzez

prace poświęcone problematyce regulacji ekonomicznej i ekologicznej w elektroenergetyce,
– nagrodą Kolegium Rektorów Uczelni Wrocławia, Opola i Zielonej Góry za szczególne osiągnięcia na rzecz integracji wrocławskiego środowiska akademickiego.

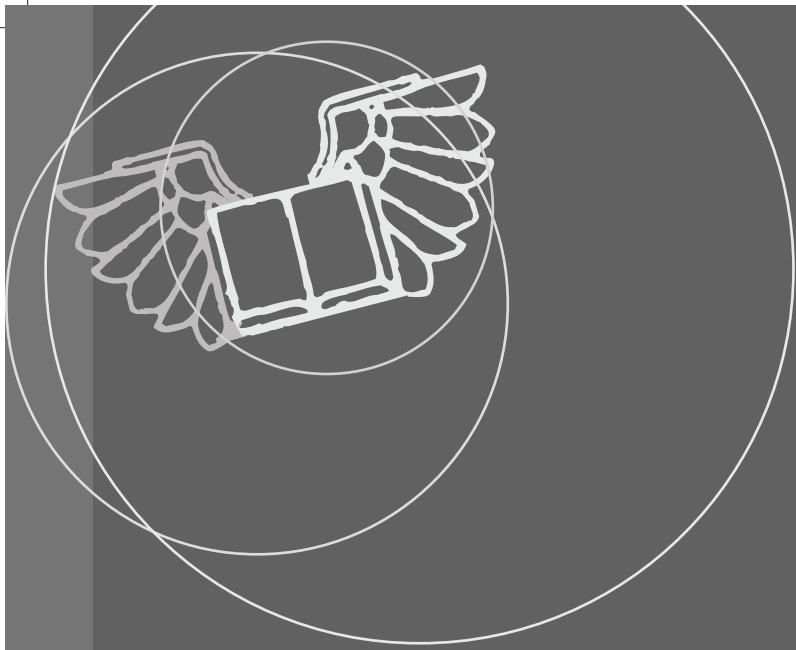
Wybitne osiągnięcia naukowo-badawcze, organizacyjne i dydaktyczne Profesora sprawiają, że jest On wzorem i autorytetem dla wielu badaczy, zwłaszcza tych młodej generacji. Podsumowując, należy uznać, że Profesor stał się jednym z bardziej znanych w Polsce specjalistów z zakresu ekonomii i zarządzania środowiskiem oraz zrównoważonego rozwoju. Publikacje prof. dr. hab. Bogusława Fiedora stwarzają wzorzec i podstawę do dalszego kształtowania mechanizmów prawnych i ekonomicznych w drodze do zrównoważonego rozwoju. Wysoki poziom tych prac oraz możliwość wykorzystania ich w bezpośrednich działaniach administracji rządowej i samorządowej stawiają Profesora w czołówce wybitnych naukowców, autorytetów w tej dziedzinie.

Nasza społeczność akademicka jest zaszczycona przyjęciem przez Profesora Bogusława Fiedora godności doktora honorowego Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Niech mi będzie wolno ogłosić, iż:

W uznaniu dla Twych wybitnych zasług i osiągnięć prześwietny Senat Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach postanowił przyznać i nadać Tobie, Dostojny Doktoranie, prawomocną uchwałą z dnia 25 czerwca 2015

roku tytuł doktora *honoris causa* Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Prof. dr hab. Elżbieta Mączyńska

profesor zwyczajny Szkoły Głównej Handlowej
prezes Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego

Recenzja sporządzona w związku z wnioskiem o nadanie prof. dr hab. Bogusławowi Fiedorowi tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach

Wprowadzenie

Jest to recenzja dotycząca naukowego dorobku ekonomisty, prof. dr hab. Bogusława Fiedora, prof. zw. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, prorektora ds. współpracy z zagranicą i dyrektora Instytutu Ekonomii oraz twórcy i kierownika Katedry Ekonomii Ekologicznej tej Uczelni (w latach 1996–2005, tj. do czasu wyboru na rektora, którą to funkcję pełnił przez dwie kadencje do 2012 roku).

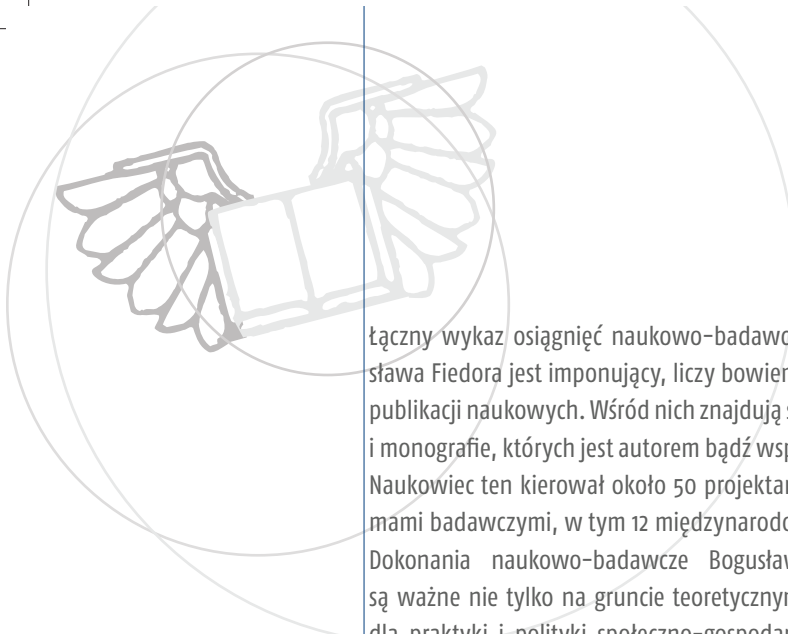
Prof. dr hab. Bogusław Fiedor to naukowiec należący do czołówki ekonomistów w Polsce specjalizujących się w dziedzinie teorii i metodologii ekonomii, w tym przede wszystkim ekonomii środowiska i zasobów naturalnych oraz polityki ekologicznej.

Badania w tej dziedzinie realizuje z uwzględnieniem autorskiej, twórczej analizy dorobku teorii

wzrostu i rozwoju gospodarczego oraz historii myśli ekonomicznej.

Bogusław Fiedor jest twórcą wrocławskiej szkoły ekonomii środowiska i zasobów naturalnych. Kreowanie i rozwój tej szkoły pozostawały w ścisłym związku z badaniami teoretycznych i praktycznych aspektów polityki makroekonomicznej.

Wszystkie szczeble akademickiej kariery Bogusława Fiedora związane są z macierzystą Uczelnią, tj. z Uniwersytetem Ekonomicznym (wcześniej Akademią Ekonomiczną) we Wrocławiu. Zdobywa tu kolejne tytuły naukowe, począwszy od doktoratu (1975), habilitacji (1986), na profesurze (1991) i na stanowisku profesora zwyczajnego (1994) kończąc. Sukcesy naukowe przekładały się na zaszczytne, w tym najwyższe funkcje nadawane z wyboru środowiska uczelnianego. Od 1993 roku jest członkiem Senatu, przy czym w trzech kadencjach był przewodniczącym Senackiej Komisji Zagranicznej. Był rektorem macierzystej Uczelni w latach 2005–2008 oraz 2008–2012.

łączny wykaz osiągnięć naukowo-badawczych Bogusława Fiedora jest imponujący, liczy bowiem około 400 publikacji naukowych. Wśród nich znajdują się 32 książki i monografie, których jest autorem bądź współautorem. Naukowiec ten kierował około 50 projektami i programami badawczymi, w tym 12 międzynarodowymi.

Dokonań naukowo-badawcze Bogusława Fiedora są ważne nie tylko na gruncie teoretycznym, ale także dla praktyki i polityki społeczno-gospodarczej, głównie (choć nie tylko) w obszarze ekologii. Jest ceniony jako ekspert i doradca w sferze kształtowania polityki ekologicznej nie tylko w kraju, ale także za granicą. Jako naukowiec oraz ekspert był i jest angażowany przez czołowe międzynarodowe instytucje. Lista krajowych, a także zagranicznych eksperckich działań i dokonań Bogusława Fiedora jest bardzo długa. Przykładowo: w latach 1991–1994 był członkiem Environmental Advisory Council Prezydenta Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju w Londynie, w latach 2000–2006 – przewodniczącym Sekcji Ekonomicznej Polskiego Komitetu UNESCO–M&B. Ponadto był wielokrotnym konsultantem i członkiem misji Banku Światowego.

Naukowy dorobek Bogusława Fiedora znalazł uznanie także w uczelniach zagranicznych. Profesor Bogusław Fiedor był angażowany (jako *visiting professor/Gast-professor*) m.in. przez Virginia Polytechnic Institute and State University (1980), University of Richmond (1993), Westfälische Wilhelms-Universität Münster/Niemcy (1987, 1990). Był konsultantem i członkiem rad naukowych

wielu organizacji międzynarodowych, angażowanym do projektów badawczych i ekspertyz.

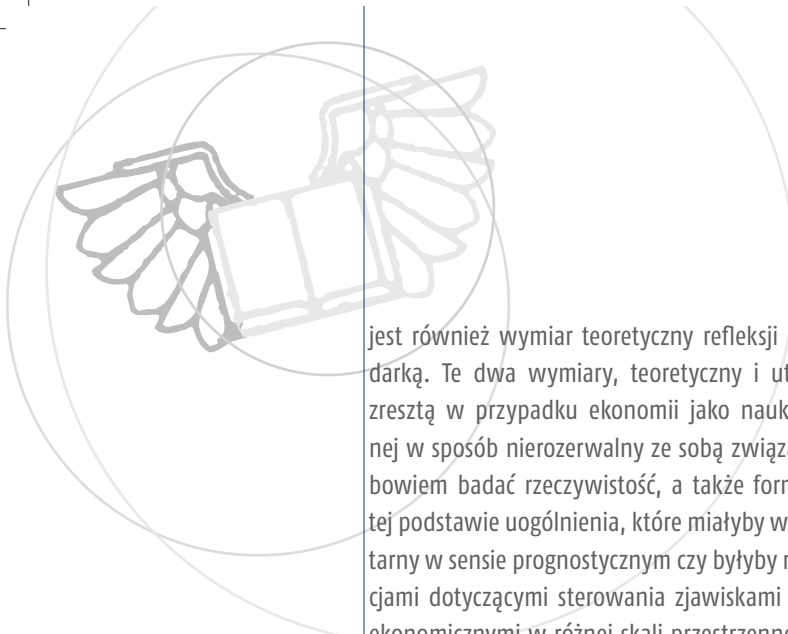
Już ta krótka, syntetyczna charakterystyka mogłaby stanowić wystarczającą, moim zdaniem, podstawę ograniczenia recenzji jedynie do stwierdzenia, że inicjatywę nadania Profesorowi Bogusławowi Fiedorowi tytułu doktora *honoris causa* Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach uznaję za ze wszech miar uzasadnioną. Dlatego też rezygnuję ze szczegółowych charakterystyk licznych publikacji Bogusława Fiedora. Rezygnuję także dlatego, by nie powtarzać tych charakterystyk za znawcami dokonań tego Naukowca oraz by nie powtarzać ocen, których część jest upubliczniana przy okazji wydawania dzieł tego Autora.

Znam i wysoko oceniam główne dzieła i publikacje naukowe Bogusława Fiedora. Są cenione nie tylko w środowisku akademickim, ale i w praktyce, co znajduje odzwierciedlenie zarówno w pozytywnych recenzjach dzieł Profesora, uzyskiwanych nagrodach, jak i w użyteczności praktycznej prezentowanych wyników badań. Przekłada się to zresztą także na aktywne uczestnictwo Bogusława Fiedora w życiu gospodarczym, co jest źródłem dodatkowej synergii twórczej. Naukowe badania prowadzone przez tego Naukowca znajdują zastosowanie w praktyce, a doświadczenia wynikające z kontaktu z praktyką przekładają się na trafny dobór obszarów badawczych. Zważywszy na szeroki zasięg i wymiar twórczego dorobku Profesora Fiedora uważam, że nie ma, moim zdaniem, potrzeby bardziej

szczegółowego uzasadniania, dlaczego Naukowiec ten zasługuje na doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. W tym przypadku bowiem mamy do czynienia z kandydaturą tak niekwestionowaną, tak oczywistą dla środowiska ekonomistów, że szersze dowodzenie, iż jest to kandydatura oraz inicjatywa uzasadniona, uważam za zbędne.

Pragnę natomiast jedynie zwrócić tu uwagę na kilka rzadziej eksponowanych walorów i obszarów prac Bogusława Fiedora. Miałam okazję je poznać, pełniąc funkcję sekretarza Rady Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów (RSSG), funkcjonującej w latach 1994–2005 i skupiającej czołowych polskich ekonomistów. Profesor Fiedor był członkiem RSSG od roku 1994 i wiceprzewodniczącym w latach 1997–2005. Prowadzone przez Niego badania naukowe znajdowały szerokie zastosowanie w pracach RSSG. Profesor Fiedor był współautorem i współredaktorem kilkunastu przygotowywanych na potrzeby Rządu RP raportów, które zawierały udokumentowane naukowo i empirycznie stanowisko RSSG na temat rozmaitych strategicznych zagadnień, dotyczących kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Profesor Fiedor opracowywał analizy i opinie przede wszystkim w kwestiach związanych z mechanizmami i narzędziami wspierania wzrostu gospodarczego, stabilizacji makroekonomicznej czy reformowania określonych polityk sektorowych, w tym z uwzględnieniem następstw dla środowiska naturalnego. Przygotowywał od strony merytorycznej wiele

z ponad 100 debat w RSSG, debat z udziałem przedstawicieli rządu i środowisk naukowych oraz praktyków. Kolejny ważny, choć mniej eksponowany obszar prac prof. Fiedora to Jego działalność jako wybieralnego przewodniczącego (a wcześniej przewodniczącego) Rady Naukowej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (PTE). Dokonania prof. Fiedora w tym obszarze mogłam szczegółowo poznać jako prezes PTE. Profesor Fiedor pełnił funkcję przewodniczącego Rady Naukowej PTE w latach 2010–2015, zaś od maja 2015 roku jest wiceprezesem PTE. Jako przewodniczący Rady Naukowej PTE w 2013 roku wykreował i opracował koncepcję IX Kongresu Ekonomistów Polskich, jednej z najważniejszych, odbywających się w Polsce co kilka lat, debat ekonomistów z kraju i zagranicy. Już sam zaproponowany przez prof. Fiedora temat i główne hasło Kongresu „Ekonomia dla przyszłości. Odkrywać naturę i przyczyny zjawisk gospodarczych” wyraża charakterystyczny dla tego Naukowca holizm i wnikliwość podejścia w analizie zjawisk ekonomicznych oraz społecznych. We wstępie do przygotowanej pod redakcją prof. Bogusława Fiedora monografii pokongresowej pt. *Nauki ekonomiczne: stylizowane fakty a wyzwania współczesności* stwierdza: „Pierwsza część tego hasła zwraca uwagę na potrzebę pełnienia przez ekonomię funkcji użytecznych, na konieczność bycia nauką społecznie użyteczną, czy praktyczną wręcz. Druga, której treść nawiązuje do maksymy metodologicznej Titusa Lukretiusa z I wieku p.n.e. (*rerum natura et causas cognoscere*), iż ważny

jest również wymiar teoretyczny refleksji nad gospodarką. Te dwa wymiary, teoretyczny i utylitarny, są zresztą w przypadku ekonomii jako nauki empirycznej w sposób nierozdzielny ze sobą związane. Trudno bowiem badać rzeczywistość, a także formułować na tej podstawie uogólnienia, które miałyby wymiar utylitarny w sensie prognostycznym czy byłyby rekomendacjami dotyczącymi sterowania zjawiskami i procesami ekonomicznymi w różnej skali przestrzennej i funkcjonalnej, bez posiadania określonych podstaw metodologicznych i teoretycznych. Można nawet bez przesady powiedzieć, że poznawanie rzeczywistości ekonomicznej bez przyjęcia pewnych metodologicznych sądów wartościujących jest (mówił o tym już na początku XX w. Max Weber) w ogóle niemożliwe”.

Szczegółowa analiza naukowych prac Bogusława Fiedora w tych dwu obszarach (RSSG i PTE) potwierdza te cechy tych prac, które charakteryzują całą Jego twórczość naukową. W swoich publikacjach, badaniach i ekspertyzach podkreśla konieczność odejścia od wąskiego, chrematystycznego pojmowania kwestii gospodarczych. Wskazuje na konieczność holistycznego podejścia do gospodarki, z uwzględnieniem kwestii ekologicznych i społecznych. Tylko takie podejście może prowadzić do trwałego rozwoju. Dotyczy to zwłaszcza ochrony środowiska naturalnego. Bogusław Fiedor wskazuje na fundamentalne znaczenie tych kwestii dla społeczno-gospodarczego rozwoju kraju oraz dla dobrostanu społecznego.

Nieprzypadkowo też dorobek i wiedza tego Naukowca wykorzystywane są przez wiele instytucji, w tym centralnych. Przykładowo można tu wymienić doradczo-ekspercką aktywność Bogusława Fiedora jako członka Państwowej Rady Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w latach 2001–2005, a obecnie jako członka Komitetu Gospodarczej Myśli Strategicznej przy wicepremierze i ministrze gospodarki.

Dorobek naukowy Bogusława Fiedora a kwestia ekologii i trwałości rozwoju społeczno-gospodarczego

W naukowych i eksperckich dziełach Bogusława Fiedora uwzględniane są kwestie nie tylko ekonomiczne, ale i społeczne, w tym zdrowotne i ekologiczne, co zmusza do interdyscyplinarnej refleksji. Wiele wskazuje na to, że wciąż jest jej zbyt mało w kształtowaniu polityki społeczno-gospodarczej, nie tylko zresztą w Polsce. Między innymi w takim kontekście Bogusław Fiedor analizuje istotę przemian systemowych w Polsce i formułuje naukowe przesłanki oraz rekomendacje kierunków rozwiązań praktycznych. Prowadził w tym obszarze badania oraz podejmował przedsięwzięcia naukowe i eksperckie zarówno w skali krajowej, jak i międzynarodowej, w tym europejskiej.

Rezygnując ze szczegółowej charakterystyki naukowego dorobku Bogusława Fiedora (na niektóre cechy i praktyczną użyteczność tego dorobku wskazywałam w poprzednim punkcie tej recenzji), w tym

miejscu należy dla pełnego obrazu wymienić trzy główne obszary badawcze, wokół których koncentrują się naukowe zainteresowania tego Naukowca. Jego twórczość można pogrupować na następujące zagadnienia:

1. analizy porównawcze głównych kierunków teoretycznych w ekonomii głównego nurtu oraz kierunków heterodoksyjnych w kontekście historii gospodarczej i metodologii ekonomii;
2. ekonomiczna teoria postępu technicznego oraz empiryczne badania wpływu tego czynnika na wzrost gospodarczy;
3. teoretyczne i empiryczne studia z zakresu ekonomiki środowiska naturalnego i wykorzystywania zasobów naturalnych, zwłaszcza z uwzględnieniem teorii trwałego, zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz praktycznej implementacji tej teorii.

We wszystkich tych obszarach Bogusław Fiedor legitymuje się ważnymi, w tym nagradzanymi i wysoko ocenianymi wynikami badań oraz publikacjami. Cechujący prace badawcze Bogusława Fiedora holizm sprawia, że nie tylko poszerzają wiedzę teoretyczną, ale zarazem znajdują zastosowanie w praktyce.

W wielu publikacjach Bogusława Fiedora (m.in. *Przyczynek do ekonomicznej teorii zanieczyszczenia i ochrony środowiska*, 1990 oraz *Ekologiczne uwarunkowania wzrostu w ujęciu współczesnej teorii ekonomii*, 1994) identyfikowane są i eksponowane związki

przyczynowo-skutkowe między ochroną środowiska, postępowaniem technicznym, wzrostem gospodarczym i dobrobytem społecznym. Identyfikowane są warunki wzrostu skuteczności polityki ekologicznej i jej efektywności ekonomicznej. Przy tym ekologiczne uwarunkowania wzrostu gospodarczego analizowane są w kontekście dorobku neoklasycznej i keynesowskiej teorii wzrostu. Prowadzone przez Bogusława Fiedora studia i analizy z zakresu teorii trwałego rozwoju (*Sustainable Development*) stanowią ważną intelektualną alternatywę w stosunku do neoklasycznego, czysto wolnorynkowego podejścia do ekologicznych uwarunkowań współczesnego wzrostu gospodarczego. Poświęcił temu wiele artykułów i studiów, w tym publikowanych za granicą. Ważne znaczenie, nie tylko teoretyczne, ale i praktyczne, mają zwłaszcza badania nad rolą państwa w kształtowaniu polityki trwałego rozwoju, z uwzględnieniem wpływu integracji z UE i globalizacji. Kwestie te analizowane są przez Bogusława Fiedora w kontekście teorii *Sustainable Development*. Te i inne badania, zwłaszcza dotyczące istoty i realizacyjnych narzędzi trwałego rozwoju, a także polityki ekologicznej w gospodarce rynkowej, w tym z uwzględnieniem specyfiki krajów transformacji rynkowej, miały na gruncie krajowym (i nie tylko) nowatorski charakter. Efekty i nowatorstwo prowadzonych przez Bogusława Fiedora prac badawczych sprawiły, że Naukowiec ten stał się niekwestionowanym w Polsce liderem badań nad wykorzystaniem instrumentów i mechanizmów

ekonomicznych w polityce ochrony środowiska i pro wzrostowej polityce państwa. Wyniki realizowanych pod kierunkiem Bogusława Fiedora projektów i programów badawczych stanowiły punkt wyjścia dla rozwiązań instytucjonalnych i legislacyjnych w Polsce, a także w innych krajach postsocjalistycznych, m.in. poprzez projekty realizowane w ramach współpracy tego Naukowca z Bankiem Światowym. O nowatorskich pracach badawczych realizowanych przez Bogusława Fiedora świadczą m.in. studia nad wykorzystaniem tzw. rynku zbywalnych uprawnień do emisji zanieczyszczeń oraz tzw. opłat produktowych i depozytów ekologicznych, a także studia nad stosowaniem ubezpieczeń odpowiedzialności ekologicznej przedsiębiorstw. Wyniki tych studiów opublikowane zostały m.in. w książkach *Opłaty produktowe i depozyty ekologiczne* oraz *Zmiany systemu opłat produktowych i depozytowych w Polsce*.

Rezultaty tych i innych prac badawczych prowadzonych przez Bogusława Fiedora były prezentowane na wielu konferencjach krajowych i międzynarodowych, a zatem były poddawane międzynarodowej debacie i ocenie. Były m.in. dyskutowane na otwartych seminariach Rady Naukowej PTE. Na jednym z nich pt. „Błędy rynku a błędy państwa (regulacje publiczne versus regulacje rynkowe” (relacjonowanym na stronie internetowej PTE) Bogusław Fiedor stwierdził: „Jeśli wyjść od tezy o występowaniu niedoskonałości rynku w realnie funkcjonujących gospodarkach, regulacja publiczna

w gospodarce rynkowej musi być postrzegana jako zjawisko nieuniknione, a nie jako rozwiązanie instytucjonalne zależne od określonej opcji teoretycznej. Niedoskonałości rynku nie mogą być traktowane w sposób ahistoryczny, ale ewolucyjny, z uwzględnieniem zwłaszcza faktu, że współczesny postęp techniczny może przynajmniej osłabiać zakres i skutki ich występowania. Stwarza to obiektywne przesłanki deregulacji wielu rynków bądź zmiany metod i instrumentów regulacji stosowanych w odniesieniu do tych rynków”. Cytat ten dobrze, moim zdaniem, charakteryzuje wielostronność podejścia tego Naukowca do współczesnych zjawisk gospodarczych, z którymi zderza się teoria ekonomii. Dowodzi tego także inny cytat. „Ekonomia ekologiczna ma spore szanse, zarówno z uwagi na specyfikę jej obszaru badawczego, jak też z racji zapotrzebowania społecznego na dokonywane w jej ramach ustalenia, stanowić w niedalekiej przyszłości jeden z głównych elementów nauk ekonomicznych jako całości. Można wręcz oczekiwać, że – podobnie jak ma to obecnie miejsce, w odniesieniu do nowej ekonomii instytucjonalnej i problematyki roli instytucji w procesach gospodarczych – stanie się ona najprawdopodobniej, właściwie składnikiem tego, co zazwyczaj określa się mianem głównego nurtu ekonomii. Dokonania nowej ekonomii środowiska (NEŚ) w łonie ekonomii ekologicznej już to potwierdzają. Z jednej więc strony, można będzie uznać to za swoisty wyraz docenienia wagi problemów ekologicznych i dotyczącej ich

refleksji teoretycznej, z drugiej jednak powstaje obawa, czy ekonomia ekologiczna nie podzieli losu innych koncepcji i nurtów, których podstawowe idee i pojęcia zostały do tegoż głównego włączone, ale odbyło się to kosztem ich marginalizacji i częstokroć wypaczenia ich sensu" (z artykułu na IX Kongres Ekonomistów Polskich *Status badawczy ekonomii ekologicznej jako współczesnej heterodoksji ekonomicznej*, B. Fiedor, Z. Dokurno, B. Scheuer).

Charakterystyka dokonań Bogusława Fiedora byłaby niepełna bez uwzględnienia innych, nie mniej ważnych od pracy naukowo-badawczej obszarów działalności, w tym działalności dydaktycznej, organizacyjnej i społecznej.

Działalność dydaktyczna, organizacyjna i społeczna

Bogusław Fiedor potrafi z pożytkiem zarówno dla teorii ekonomii, jak i praktyki gospodarczej efektywnie łączyć działalność naukową, badawczo-teoretyczną i dydaktyczną z kierowniczymi funkcjami uczelnianymi (w tym najwyższymi), z kierowaniem zespołami pracowniczymi, z pracą ekspercką i doradztwem gospodarczym, a także z działalnością społeczną, również ukierunkowaną na popularyzowanie wiedzy ekonomicznej. We wszystkich tych obszarach dokonania Profesora Fiedora są imponujące. Ich lista jest bardzo długa. Znajduje to odzwierciedlenie chociażby w samym enumeracyjnym wykazie dokonań Profesora. Łączenie pracy naukowej

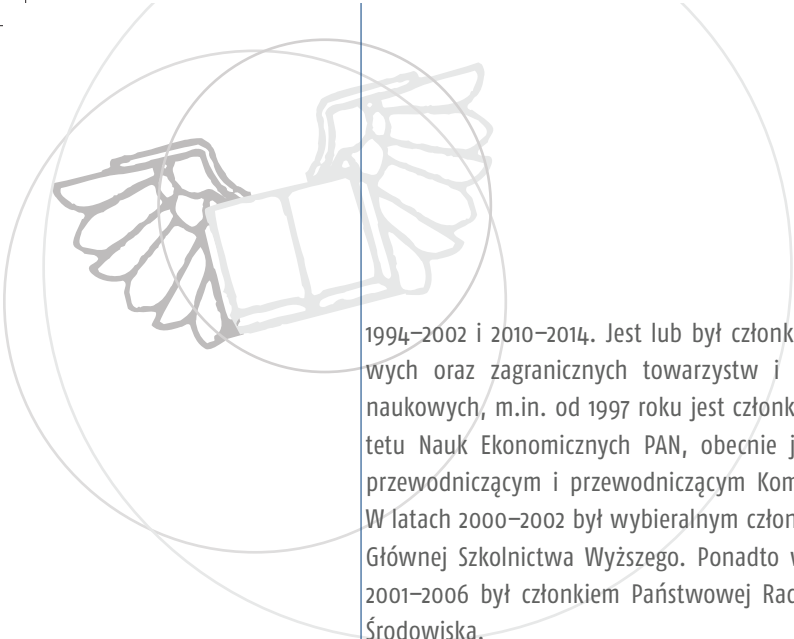
z innymi obszarami działalności to ważna umiejętność, która przeciwdziała odrywaniu badań i rozważań teoretycznych od sytuacji w realnej gospodarce.

Profesor Bogusław Fiedor legitymuje się imponującymi osiągnięciami w kształceniu kadry naukowej. Wypromował 15 doktorów. Ponadto czterech doktorów habilitowanych wywodzi się z Jego podopiecznych. Był recenzentem w około 50 postępowaniach o nadanie stopnia doktora i w około 85 o nadanie stopnia doktora habilitowanego oraz w około 30 o nadanie tytułu profesora.

Dokonania dydaktyczne Bogusława Fiedora znajdowały też uznanie za granicą. Profesor Fiedor w latach 2008–2011 był Prezydentem Rady Naukowej Internationales Hochschulinstitut w Zittau (Niemcy), a po inkorporacji IHI do Uniwersytetu Technicznego w Dreźnie – członkiem Kuratorium IHI. Ponadto był przedstawicielem Polski w Higher Education and Research Standing Committee, Council of Europe.

W latach 2003–2012 był wybieralnym członkiem Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów.

Osiągnięcia naukowo-badawcze i dydaktyczne Bogusława Fiedora oraz Jego eksperckie dokonania były podstawą powoływania tego Naukowca do rozmaitych gremiów doradczo-eksperskich. Lista takich gremiów jest długa. Przykładowo można tu wymienić członkostwo w Europejskim Stowarzyszeniu Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych – Oddział Polski. Był wiceprzewodniczącym tej organizacji w latach

1994–2002 i 2010–2014. Jest lub był członkiem krajowych oraz zagranicznych towarzystw i komitetów naukowych, m.in. od 1997 roku jest członkiem Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN, obecnie jego wiceprzewodniczącym i przewodniczącym Komisji Nauki. W latach 2000–2002 był wybieralnym członkiem Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. Ponadto w kadencji 2001–2006 był członkiem Państwowej Rady Ochrony Środowiska.

Nagrody

Bogusław Fiedor jest laureatem kilkudziesięciu prestiżowych nagród za działalność naukowo-badawczą i dydaktyczną. Był m.in. sześciokrotnie wyróżniony nagrodą ministra właściwego do spraw nauki i szkolnictwa wyższego za osiągnięcia naukowe i siedmiokrotnie za osiągnięcia organizacyjne jako rektor Uczelni. Otrzymał dwukrotnie niełatwą do uzyskania nagrodę Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w konkursie na najlepsze podręczniki akademickie. Uhonorowany został także takimi odznaczeniami jak m.in.: Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Odznaka „Zasłużony dla Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej” oraz Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Konkluzja

Uwzględniając przedstawione powyżej opinie i refleksje, z pełnym przekonaniem popieram wniosek

o nadanie Profesorowi Bogusławowi Fiedorowi tytułu doktora *honoris causa* Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Prof. dr hab. Marian Gorynia

JM Rektor Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu
profesor zwyczajny, Katedra Konkurencyjności Międzynarodowej
Wydział Gospodarki Międzynarodowej
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

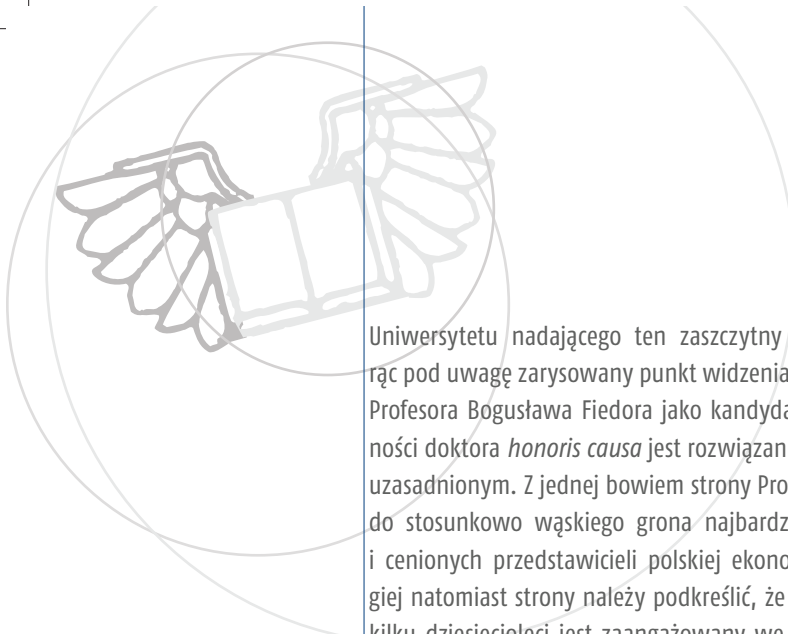
Recenzja dorobku Profesora Bogusława Fiedora w związku z procedurą nadania Mu tytułu doktora honoris causa przez Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach należy do czołówki polskich uczelni prowadzących badania i działalność dydaktyczną w dziedzinie szeroko rozumianych nauk ekonomicznych. Wysoka pozycja Uniwersytetu jest związana z aktywnością badawczą, dydaktyczną i ekspercką wykonywaną przez ponad 500-osobową grupę pracowników naukowo-dydaktycznych. Każdy z czterech wydziałów Uczelni ma istotne osiągnięcia liczące się nie tylko w skali ogólnopolskiej, ale również międzynarodowej. Ważne miejsce Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach na mapie polskich uczelni ekonomicznych znalazło swe odbicie w szeroko rozbudowanej sieci kontaktów międzynarodowych i krajowych, w której Uczelnia pełni istotną rolę oraz jest cenionym i poważanym partnerem. Pośrednio o randze

Uniwersytetu mogą zaświadczać ludzie i instytucje, z którymi Uczelnia współpracuje.

Warto zauważyć, że Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach zapoczątkował tradycję nadawania tytułu doktora *honoris causa* w 1972 roku i od tego momentu godnością tą uhonorował dwanaście osób. Trójka ostatnio wyróżnionych osobistości to: Leszek Balcerowicz (2005), Jacques Delors (2011) i Szwach Weiss (2013). Z przyjemnością i dumą chciałbym odnotować fakt, że w zaszczytnym gronie doktorów *honoris causa* Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach znalazł się także były rektor Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu Profesor Bohdan Gruchman (1999). Należy podkreślić, że Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach konsekwentnie realizuje politykę wyróżniania godnością doktora *honoris causa* tych osobistości, które wniosły wkład do nauki czy polityki, a jednocześnie wyróżniały się związkami z tą Uczelnią. Dopiero bowiem połączenie tych dwóch kryteriów doboru doktorów *honoris causa* daje przekonujący merytorycznie i wizerunkowo obraz

Uniwersytetu nadającego ten zaszczytny tytuł. Biorąc pod uwagę zarysowany punkt widzenia, wskazanie Profesora Bogusława Fiedora jako kandydata do godności doktora *honoris causa* jest rozwiązaniem w pełni uzasadnionym. Z jednej bowiem strony Profesor należy do stosunkowo wąskiego grona najbardziej znanych i cenionych przedstawicieli polskiej ekonomii, z drugiej natomiast strony należy podkreślić, że Profesor od kilku dziesięcioleci jest zaangażowany we współpracę na różnych płaszczyznach z Uniwersytetem Ekonomicznym w Katowicach.

Zwyczaj przy pisaniu opinii odnośnie do tytułu doktora *honoris causa* nakazuje podanie najważniejszych momentów życiorysu Kandydata. Bogusław Fiedor urodził się w 1946 roku. Zawodowo najsilniej związał się z Uczelnią, w której najpierw studiował, a potem pracował i pracuje od ponad 40 lat. W 1969 roku ukończył studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej we Wrocławiu, a w 1975 roku obronił pracę doktorską z ekonomii. W 1986 roku na tej samej Uczelni uzyskał stopień doktora habilitowanego. W 1991 roku otrzymał tytuł profesora. Obecnie jest profesorem zwyczajnym na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Jego działalność naukowa i dydaktyczna na tym Uniwersytecie została zapoczątkowana zaraz po ukończeniu studiów magisterskich, gdzie pracował kolejno na stanowiskach asystenta, adiunkta, profesora nadzwyczajnego i profesora zwyczajnego. Z Uczelnią tą związał się nie tylko jako

nauczyciel akademicki, ale także w zakresie pracy administracyjnej. Od bez mała 30 lat jest członkiem Senatu Uczelni, a w okresie trzech kadencji pełnił funkcję przewodniczącego Senackiej Komisji Zagranicznej. Od ponad 25 lat jest dyrektorem Instytutu Ekonomii na macierzystej Uczelni, a w latach 1996–2005 kierował stworzoną przez siebie Katedrą Ekonomii Ekologicznej. Przez dwie kadencje pełnił funkcję rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (2005–2008 i 2008–2012). Został także wybrany na stanowisko prorektora ds. współpracy z zagranicą na kadencję 2012–2016.

Jak wynika z powyższego działalność badawcza, dydaktyczna i administracyjna przenikają się wzajemnie w całej karierze Pana Profesora, przy czym jeszcze raz należy podkreślić, że aktywność w tych obszarach była prowadzona przez Niego w zdecydowanej większości na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu, z którą to Uczelnią Profesor związał się zawodowo na dziesięciolecia, tam rozwijał karierę i osiągnął na wielu płaszczyznach liczne sukcesy. Wszechstronność i wielopłaszczyznowość aktywności Bogusława Fiedora może stanowić pewien problem przy próbie wskazania, co w Jego dorobku jest najcenniejsze i najbardziej warte uwagi. W moim przekonaniu, doceniając efekty synergii płynące z takiego przeplatania się różnych aktywności, pierwszeństwo należy jednak przyznać osiągnięciom badawczym Bogusława Fiedora. W Jego dorobku daje się wyróżnić kilka nurtów:

- Na wysokim poziomie ogólności można stwierdzić, że interesuje się On ekonomią „po prostu”. Określenie „po prostu” ma tutaj podkreślać szeroki zakres zainteresowań naukowych Profesora z konsekwentnym wykorzystaniem narzędzi badawczych właściwych dla ekonomii, zmierzającym do oceny efektywności działań gospodarczych człowieka. W pracach Bogusława Fiedora ukazuje się czytelnikowi niezwykle szerokie spektrum możliwych zastosowań instrumentarium ekonomicznego.
- Szczególny przedmiot Jego zainteresowań stanowią zagadnienia związane z innowacyjnością i postępowaniem technicznym przez pryzmat ich wpływu na wzrost i rozwój gospodarczy. Warto przy tym zaznaczyć, że Profesor zajmuje się tymi zagadnieniami zarówno od strony teoretyczno-poznawczej, jak i badań empirycznych, a także od strony praktyczno-aplikacyjnej.
- Ponadto specjalizuje się On w takich zagadnieniach jak ekonomia i ekonomika środowiska naturalnego, ekologia, ekologiczne uwarunkowania wzrostu gospodarczego, teoria tzw. wzrostu ekologicznie zrównoważonego, koncepcja trwałego (zrównoważonego) rozwoju. Także w tym obszarze poszukiwań i dociekań umiejętnie łączy wątki ściśle teoretyczne z weryfikacją/legzemplifikacją empiryczną oraz implikacjami dla praktyki gospodarczej i polityki ekonomicznej.
- Kolejny nurt, a właściwie przekrój Jego specjalizacji, stanowi szeroko rozumiana historia myśli

ekonomicznej. Bogusław Fiedor wyróżnia się wśród polskich ekonomistów biegłą znajomością współczesnych i historycznych koncepcji oraz teorii ekonomicznych, czego dowód dawał wielokrotnie nie tylko w publikacjach, ale także w licznych wystąpieniach, debatach, panelach i dyskusjach, w których brał udział. Profesor nie stroni bowiem od publicystyki i od mediów – dając wyraz swojej erudycji ekonomicznej staje się ambasadorem ekonomii w każdym środowisku, w którym się pojawi.

Profesor Bogusław Fiedor opublikował wiele artykułów w renomowanych czasopismach polskich, europejskich i światowych. Jest także autorem licznych książek. Łącznie Jego dorobek liczy ponad 400 prac publikowanych oraz ponad 150 niepublikowanych referatów konferencyjnych. Od strony liczbowej jest to dorobek zaiste imponujący. Ale w przypadku Profesora o doniosłości Jego osiągnięć świadczą przede wszystkim walory jakościowe Jego publikacji, których uproszczonym dowodem mogą być prestiżowe miejsca ich wydania. Ograniczę się najpierw do podania wyboru książek, jakie ukazały się w renomowanych wydawnictwach:

- *Teoria innowacji*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1979.
- *Kierunki rozwoju współczesnej ekonomii*, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław 1991 (współautorstwo i redakcja).
- *Ekologiczne uwarunkowania wzrostu gospodarczego w ujęciu współczesnej teorii ekonomii*,

Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok-Kraków 1993 (współautorstwo i redakcja).

- *Dostosowanie polskiego prawa i regulacji ekologicznych do rozwiązań Unii Europejskiej – koszty i strategia*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2001 (współautorstwo i redakcja).
- *Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych*, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2002 (współautorstwo i redakcja).
- *Instrumenty ekonomiczne polityki ekologicznej*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2006 (współautorstwo i redakcja).
- *Ekonomia rozwoju*, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław 2010 (współautorstwo i redakcja).
- Redakcja, współautorstwo i współredakcja kilku opracowań Rady Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów RP oraz przy Prezesie RM, Warszawa 1998(a), 1998(b), 2001, 2004(a), 2004(b), 2004(c), 2005.
- Współredakcja wraz z G. Dickheurerem czterech opracowań wydanych przez Peter Lang Verlag – 2000, 2002, 2003, 2006.

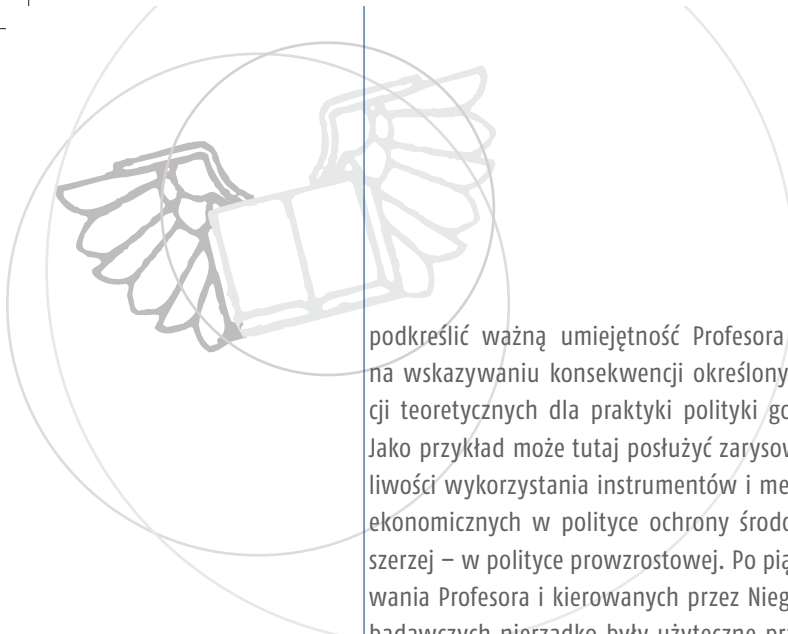
Pięć z tych książek zostało wyróżnionych nagrodami ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, a jedna z nich (*Ekonomia rozwoju*) dodatkowo także główną nagrodą w konkursie PTE na najlepsze podręczniki akademickie w latach 2009–2011. Profesor Fiedor jest autorem ponad 200 publikacji, które ukazały się jako (niekiedy bardzo obszerne) fragmenty wielu innych książek

i monografii, w tym wydanych przez znaczące polskie wydawnictwa, m.in. PWN, PWE, Wydawnictwo PTE, Ekonomia i Środowisko oraz Poltext – a także wydawnictwa zagraniczne, w tym m.in. Ashgate (Aldershot-Brookfield (USA)–Singapore–Sydney), Peter Lang Verlag (Frankfurt am Main) i Nova Science Publishers Inc (New York).

W bogatym dorobku Profesora Bogusława Fiedora ważną rolę odgrywają także artykuły opublikowane w prestiżowych czasopismach. Podobnie jak w przypadku książek wskazać można najważniejsze opracowania zaliczone do tej grupy:

- *Optymalizacja strategii ochrony środowiska*, „Gospodarka Planowa” 1987, nr 78 (współautor: Piotr Wilczyński).
- *Amerykański eksperyment rynkowy w dziedzinie ochrony przed zanieczyszczeniami powietrza atmosferycznego*, „Gospodarka Planowa” 1988, nr 10–11.
- *Zanieczyszczenie środowiska jako bariera wzrostu gospodarczego*, „Gospodarka Narodowa” 1991, nr 6.
- *Pollution and Protection of the Environment, Economic Growth and Technological Progress*, „Oeconomica Polona” 1989, nr 3–4.
- *Rynek – państwo – regulacja*, „Zarządzanie” 1991, nr 10–12.
- *Ekonomiczna regulacja środowiska w Polsce*, „Gospodarka Narodowa” 1992, nr 12.
- *Ogólna charakterystyka ekonomii środowiska jako części składowej współczesnej ekonomii*, „Ekonomia i Środowisko” 1992, nr 1.

- *Ekologiczne problemy prywatyzacji*, „Ekonomia i Środowisko” 1994, nr 5.
 - *Ecological Aspects of Economic Relationships Between Poland and European Union*, „Argumenta Oeconomica” 1996, nr 2.
 - *Ecological Aspects of Basic Sectoral Policies in Poland*, „Argumenta Oeconomica” 1997, nr 14 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk).
 - *Metodologiczny indywidualizm jako główny element paradygmatu współczesnej ekonomii neoklasycznej – istota, główne kierunki krytyki i modyfikacji*, „Ekonomista” 1997, nr 6.
 - *Identification and Valuation of Air Pollution Related Hazards to Forests*, „Argumenta Oeconomica” 1997, nr 4 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk).
 - *Bilans płatniczy a wzrost gospodarczy – perspektywa długookresowa*, „Ekonomista” 1999, nr 1–2.
 - *Wzrost gospodarczy, kapitał naturalny, sprawiedliwość międzygeneracyjna*, „Ekonomia i Środowisko” 1999, nr 1(14).
 - *Public regulation in a market economy*, „Argumenta Oeconomica” 2001, nr 2(11).
 - *Regulacja ekologiczna jako rodzaj regulacji publicznej w gospodarce rynkowej – ujęcie normatywne a ekonomia polityczna regulacji*, „Studia Ekonomiczne” 2003, nr 4.
 - *Polish Agricultural Policy in the Context of Transition from CAP to CARP in European Union*, „Argumenta Oeconomica” 2004, nr 1(15).
 - *O bez zatrudnieniowym wzroście gospodarczym*, „Ekonomista” 2007, nr 6.
 - *Kryzys gospodarczy a kryzys ekonomii jako nauki*, „Ekonomista” 2010, nr 4.
 - *Błędy rynku a błędy państwa. Regulacja rynkowa versus regulacja publiczna*, „Ekonomista” 2013, nr 2.
 - *Uwagi o potrzebie równowagi metodologicznej w ekonomii*, „Studia Ekonomiczne” 2013, nr 1.
- Najbardziej istotne osiągnięcia badawcze Kandydata do tytułu doktora *honoris causa* dotyczą, po pierwsze, analiz porównawczych najważniejszych współczesnych teorii ekonomicznych, przy uwzględnieniu w szczególności koncepcji neoklasycznych, keynesowskich, neoinstytucjonalnych oraz zaliczanych do nowej ekonomii instytucjonalnej. Po drugie, na uwagę zasługują wyniki badań nad postępem technicznym i innowacjami w kontekście wzrostu gospodarczego. Osiągnięciem zasługującym na podkreślenie jest zwłaszcza dokonana przez Profesora oryginalna rekonstrukcja neoklasycznej teorii postępu technicznego. Po trzecie, prace Kandydata w zakresie ekonomii i ekonomiki środowiska naturalnego mają charakter komplementarny, a ponadto spójny ontologicznie i metodologicznie z rozważaniami na temat teorii wzrostu gospodarczego. Profesor jest twórcą wrocławskiej szkoły ekonomii środowiskowej – oznacza to, że Jego dorobek nie ogranicza się do prac indywidualnych, ale także dotyczy dzieł przygotowanych wspólnie ze współpracownikami. Po czwarte, należy

podkreślić ważną umiejętność Profesora polegającą na wskazywaniu konsekwencji określonych koncepcji teoretycznych dla praktyki polityki gospodarczej. Jako przykład może tutaj posłużyć zarysowanie możliwości wykorzystania instrumentów i mechanizmów ekonomicznych w polityce ochrony środowiska oraz szerzej – w polityce pro wzrostowej. Po piąte, opracowania Profesora i kierowanych przez Niego zespołów badawczych nierzadko były użyteczne przy konstruowaniu rozwiązań instytucjonalnych i legislacyjnych nie tylko w Polsce, ale również w innych krajach postsocjalistycznych. To ostatnie było możliwe głównie jako skutek okoliczności, że Profesor był ekspertem Banku Światowego i realizował w tym obszarze liczne projekty badawcze. Po szóste wreszcie, na wyróżnienie zasługują osiągnięcia Profesora Bogusława Fiedora w zakresie badań w obszarze teorii trwałego rozwoju jako nurtu alternatywnego w stosunku do neoklasycznego podejścia do zagadnienia wzrostu gospodarczego.

Podsumowując zaprezentowaną analizę osiągnięć publikacyjnych Profesora Bogusława Fiedora należy podkreślić, że jest On uznanym autorem ważnych prac ekonomicznych, twórczym badaczem podejmującym najważniejsze problemy z kanonu wyzwań współczesnej ekonomii, cieszy się opinią znawcy literatury ekonomicznej, a także słynie z kompetencji analitycznych oraz dużych umiejętności w prezentacji nierzadko skomplikowanych zagadnień badawczych.

Znaczącym wyrazem szerokiego uznania dla Jego osiągnięć i kompetencji naukowych w środowisku ekonomistów polskich było powierzenie Mu dwukrotnie – w przypadku VIII (rok 2007) i IX (2013) Kongresu Ekonomistów Polskich – funkcji przewodniczącego Komitetu Programowego, odpowiedzialnego za przygotowanie merytorycznej koncepcji Kongresów.

W zestawie osiągnięć zawodowych Profesora Bogusława Fiedora doniosłą rolę odgrywało pełnienie ważnych funkcji administracyjnych, akademickich i publicznych. Skrótowy wybór tych osiągnięć przedstawia się następująco:

- rektor Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu w kadencjach 2005–2008 i 2008–2012;
- prorektor ds. współpracy z zagranicą na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu (2012–2016);
- członek Rady Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Rządzie RP od roku 1994 i wiceprzewodniczący w latach 1997–2005;
- członek Komitetu Nauk Ekonomicznych od 1997 roku, aktualnie wiceprzewodniczący KNE PAN oraz przewodniczący Komisji Nauki;
- członek Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego w latach 2000–2002;
- członek Sekcji Nauk Ekonomicznych Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów w latach 2003–2012;
- przewodniczący Rady Naukowej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego;

- przewodniczący Kolegium Rektorów Uczelni Wrocławia, Opola, Częstochowy i Zielonej Góry w latach 2010–2012, obecnie honorowy przewodniczący;
- członek Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich oraz przewodniczący Komisji Ekonomicznej KRASP (2012–2016).

Należy również nadmienić, że Profesor Bogusław Fiedor jest bardzo aktywny w obszarze działalności na rzecz praktyki gospodarczej i w instytucjach otoczenia biznesu. Jego wiedza i doświadczenie wykorzystywane są na przykład w pełnieniu obowiązków w radach nadzorczych (m.in. od 2014 roku jest członkiem Rady Nadzorczej KGHM Polska Miedź S.A.) oraz w ramach zasiadania w kapitułach nagród gospodarczych. Jako jeden z niewielu polskich ekonomistów Profesor Bogusław Fiedor „za propagowanie zasad przedsiębiorczości i wkład w rozwój gospodarki rynkowej” został w roku 2011 obdarzony godnością Członka Honorowego Business Center Club.

Na podkreślenie zasługuje także wątek międzynarodowy aktywności Bogusława Fiedora. Wymiar międzynarodowy obecny jest we wszystkich aspektach dorobku Kandydata. Szczególną jednak uwagę należy zwrócić na pełnienie przez Niego kilku ważnych funkcji:

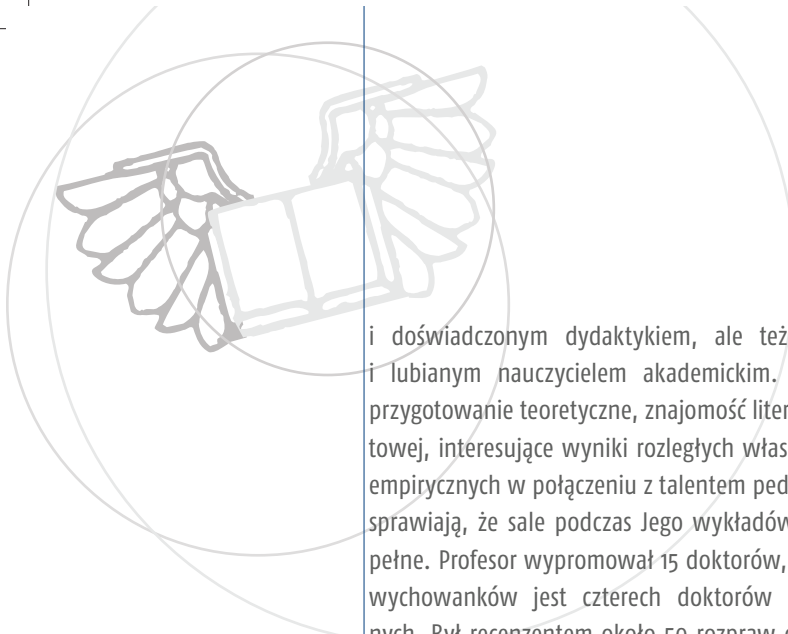
- członka Environmental Advisory Council Prezydenta Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju w Londynie w latach 1991–1994;
- przewodniczącego Sekcji Ekonomicznej Polskiego Komitetu UNESCO-M&B (Man and Biosphere) w latach 2000–2006;

- wielokrotnego konsultanta i członka misji Banku Światowego;
- konsultanta i eksperta w wielu organizacjach międzynarodowych (United Nations Environmental Programme, United Nations Development Programme, United Nations Economic Commission for Europe, United Nations Conference on Trade and Development, World Resources Institute, Harvard Institute for International Development);
- przedstawiciela Polski w Higher Education and Research Standing Committee, Council of Europe (2009–2011)

Bogusław Fiedor jest ponadto aktywny w dziedzinie działalności publikacyjnej, zasiadając w radach programowych i komitetach redakcyjnych różnych czasopism naukowych. Można tutaj wymienić m.in. takie pisma jak: „Ekonomista”, „Gospodarka Narodowa”, „Studia Ekonomiczne”, „Ekonomia i Środowisko”.

Godna uznania jest także działalność dydaktyczna Bogusława Fiedora poza macierzystym Uniwersytetem. Wykładał On gościnnie na wielu uniwersytetach, takich jak na przykład: Virginia Polytechnic Institute and State University, University of Richmond oraz Westfälische Wilhelms-Universität Münster.

Opis osiągnięć Kandydata byłby niekompletny bez wskazania Jego osiągnięć dydaktycznych i dokonań w zakresie kształcenia i rozwoju kadr naukowych. Profesor Bogusław Fiedor jest nie tylko wieloletnim

i doświadczonym dydaktykiem, ale też wybitnym i lubianym nauczycielem akademickim. Gruntowne przygotowanie teoretyczne, znajomość literatury światowej, interesujące wyniki rozległych własnych badań empirycznych w połączeniu z talentem pedagogicznym sprawiają, że sale podczas Jego wykładów są zawsze pełne. Profesor wypromował 15 doktorów, wśród Jego wychowanków jest czterech doktorów habilitowanych. Był recenzentem około 50 rozpraw doktorskich, uczestniczył jako recenzent w około 85 postępowaniach o nadanie stopnia doktora habilitowanego, a także w około 30 postępowaniach o nadanie tytułu profesora. Czterokrotnie był recenzentem w postępowaniach o nadanie godności doktora *honoris causa* wybitnym ekonomistom: L. Balcerowiczowi – dwukrotnie (Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Uniwersytet Warszawski), Jeffreyowi Sachsowi (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie) i Danucie Hübner (Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu). Kilkakrotnie pełnił też funkcję laudatora w takich postępowaniach, w tym m.in. w przypadku prof. Marka Belki i wybitnego niemieckiego polityka Egonu Bahra.

Charakteryzując sylwetkę Kandydata, nie sposób nie wspomnieć o Jego talentach publicystycznych i osiągnięciach w popularyzacji wiedzy ekonomicznej. Część Jego twórczości ma charakter popularny, przybliżający opinii publicznej nierzadko skomplikowane zagadnienia ekonomiczne. Profesor potrafi i lubi udzielać

się w mediach, co sprawia, że Jego olbrzymia wiedza i doświadczenie stają się dostępne dla szerszego grona odbiorców.

Opisane w skrócie najważniejsze przejawy i wyniki niezwykle rozległej i bogatej działalności Bogusława Fiedora jako naukowca, nauczyciela akademickiego, menedżera szkolnictwa wyższego, społecznika, eksperta i publicysty zostały dostrzeżone przez otoczenie i były wielokrotnie wyróżniane. Niżej wymieniono tylko część najważniejszych nagród i wyróżnień, którymi został uhonorowany Bogusław Fiedor:

- nagrody ministra za osiągnięcia naukowe (6) i za osiągnięcia organizacyjne (7);
- nagrody Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego za najlepsze podręczniki akademickie;
- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski;
- Medal Komisji Edukacji Narodowej;
- Złota Odznaka Akademickiego Związku Sportowego i Członkostwo Honorowe AZS;
- Członkostwo Honorowe Business Centre Club.

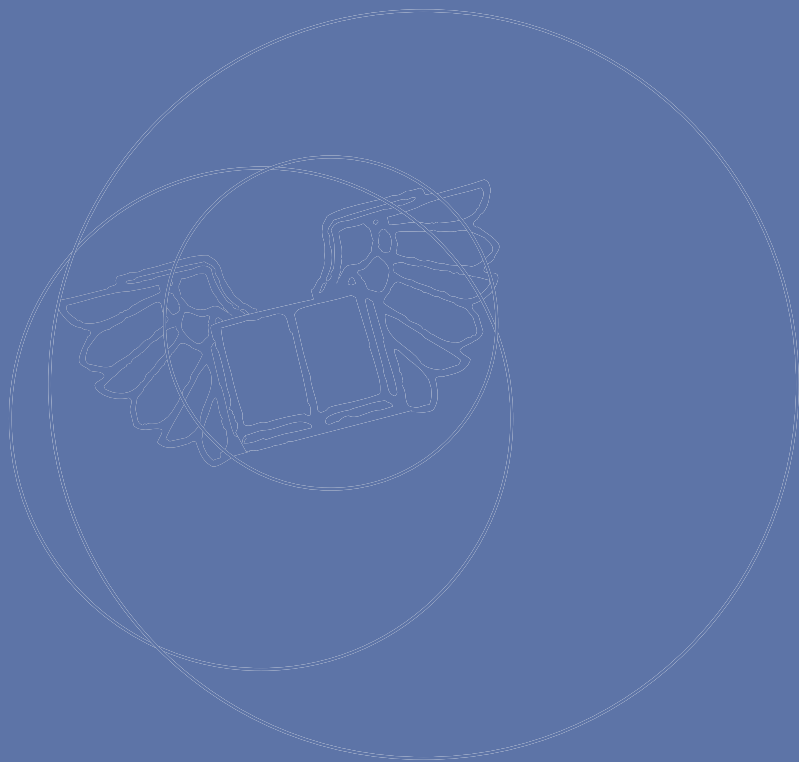
W końcowej części recenzji warto wreszcie zwrócić uwagę na związki łączące Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach z opiniowanym Kandydatem do tytułu doktora *honoris causa*. Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach i Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu to uczelnie blisko z sobą współpracujące. Profesor Bogusław Fiedor, pełniąc przez dwie kadencje funkcję

rektora, przyczynił się do rozwoju wzajemnej współpracy tych instytucji. Druga płaszczyzna aktywnych relacji z Uniwersytetem Ekonomicznym w Katowicach to udział Profesora w postępowaniach awansowych pracowników tej Uczelni. Profesor Bogusław Fiedor, będąc przez kilka kadencji członkiem Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów, wielokrotnie był zaangażowany w postępowania awansowe pracowników UE w Katowicach. Był ponadto recenzentem rozpraw doktorskich powstałych na tej Uczelni.

Reasumując wyżej zamieszczone rozważania należy stwierdzić, iż Profesor Bogusław Fiedor z pewnością należy do grona najbardziej znanych, a także najbardziej płodnych i zasłużonych współczesnych ekonomistów polskich. Dowodzi tego zarówno zaprezentowany przeze mnie Jego rozległy dorobek badawczy, czego wyrazem są ważne i liczne publikacje, jak i wszechstronna oraz szeroka działalność nauczyciela akademickiego, aktywność organizatorska, doradcza, ekspercka, publicystyczna i opiniotwórcza. Znaczenie tego dorobku trudno byłoby przecenić ze względu na to, iż istotnemu ładunkowi teoretycznemu zawartemu w twórczości Profesora towarzyszą rozbudowane wątki praktyczne. Te ostatnie mają znaczenie przede wszystkim dla oceny i tworzenia nowoczesnej polityki gospodarczej, a także w sensie ogólniejszym przydatne są do konstruowania wizji rozwoju gospodarki rynkowej w Polsce. Te ważne zalety dodatkowo wzmocnione są wielkim

talentem organizatorskim oraz wybitnymi zdolnościami do komunikacji z ludźmi pełniącymi różne role, co *per saldo* daje taki efekt, że Profesor jest nie tylko osobą znaną i cenioną, ale także podziwianą i lubianą.

Zaprezentowane wyżej okoliczności i argumenty uzasadniają jednoznacznie poparcie wniosku Rady Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach o nadanie Profesorowi Bogusławowi Fiedorowi tytułu doktora *honoris causa*. Przyznanie tej zaszczytnej godności wybitnemu ekonomście polskiemu będzie ważnym elementem budowy prestiżu Uniwersytetu otwartego nie tylko na Europę i świat, ale także na dokonania rodzimych uczonych.

Prof. dr hab. Bogusław Fiedor

profesor zwyczajny Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
doktor *honoris causa* Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach

Uwagi o potrzebie równowagi metodologicznej w ekonomii¹

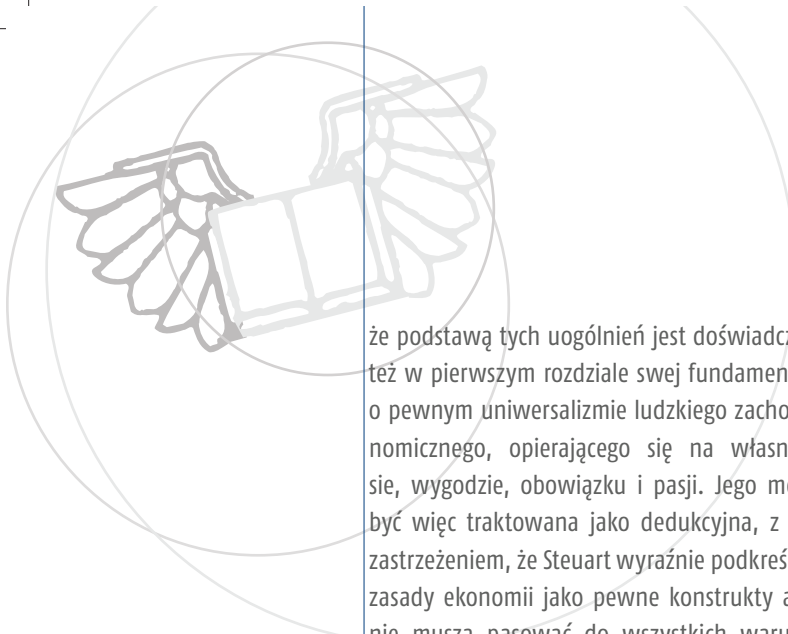
Dyskusja wokół tożsamości czy jednorodności metodologicznej ekonomii jest w tej nauce obecna od czasów jej wyodrębnienia się jako dyscypliny w obrębie nauk społecznych. Początkowo dotyczyła ona przede wszystkim kwestii, czy i w jakim zakresie ekonomia (teoria ekonomii) ma być nauką czysto opisową, opartą niemal wyłącznie na indukcji, nie formułującą w zasadzie uogólnień o charakterze nomologicznym, w jakim zaś punktem wyjścia refleksji naukowej w ekonomii powinny być uogólnienia – kategorie, hipotezy, modele i teorie – formułowane w drodze dedukcji, stanowiące niezbędny punkt wyjścia do badań, które prowadzą do empirycznego rozpoznawania rzeczywistości gospodarczej. Podejście indukcyjne było absolutnie dominujące w koncepcjach merkantylistów, zwłaszcza w XVI i XVII wieku. Było to wzmacniane dodatkowo dość

¹ Za: „Studia Ekonomiczne” 2013, nr 1(LXXXI), s. 101–118.

powszechnym przekonaniem tych prekursorów ekonomii jako nauki, że w gospodarowaniu nie mamy właściwie do czynienia z żadnymi obiektywnie (niezależnie od ludzkiej woli i świadomości) istniejącymi ogólnymi prawidłowościami (prawami), że jest to w istocie proces niemal całkowicie sterowany przez gospodarujące jednostki, przy szczególnej roli odgrywanej jednak przez państwo jako jedyny podmiot, który przy braku istnienia takich prawidłowości może zapobiegać stanowi ogólnej anomii ekonomicznej.

Swoisty archetyp ekonomii jako nauki tworzonej przez merkantylistów nadawał jej charakter dyscypliny niemal wyłącznie opisowej. W twórczości niektórych późnych przedstawicieli tego kierunku, a w szczególności Jamesa Steuarta (1712–1790), tworzącego już w czasach „ojca założyciela” ekonomii klasycznej (klasycznej ekonomii politycznej) Adama Smitha (1723–1790), dostrzec jednak można wyraźnie elementy myślenia teoretycznego opartego na dedukcji. W swym głównym dziele *Inquiries into the Principles of Political Economy* (1767) Stuart wyraźnie mówi o potrzebie wyprowadzania czy też dedukowania ogólnych zasad nauki ekonomicznej z „obserwacji i refleksji”. Wyraźnie jednak podkreśla,

że podstawą tych uogólnień jest doświadczenie. Mówi też w pierwszym rozdziale swej fundamentalnej pracy o pewnym uniwersalizmie ludzkiego zachowania ekonomicznego, opierającego się na własnym interesie, wygodzie, obowiązku i pasji. Jego metoda może być więc traktowana jako dedukcyjna, z tym jednak zastrzeżeniem, że Steuart wyraźnie podkreśla, iż ogólne zasady ekonomii jako pewne konstrukty abstrakcyjne nie muszą pasować do wszystkich warunków społecznych, z czego wyprowadza konkluzję, że „ekonomia polityczna w każdym kraju musi być z konieczności różna”.

W pracy *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów* Adama Smitha obserwujemy z kolei wyraźny dualizm metodologiczny. W tym fundamentalnym z punktu widzenia przyszłego rozwoju ekonomii jako nauki dziele mamy do czynienia, z jednej strony, z kontynuacją podejścia indukcyjnego czy też deskryptywnego, właściwego dla krytykowanych przez niego merkantylistów². Czyni to *nota bene* tę pracę

² Krytyka merkantylizmu, zawarta zwłaszcza w dwóch pierwszych księgach dzieła *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, nie dotyczy merkantylistycznej metodologii badawczej, lecz – po pierwsze – radykalnie odmiennego pojmowania przez Smitha istoty, źródeł i metod powiększania bogactwa społecznego; po drugie ma ona wymiar ideologiczny (w rozumieniu ideologii gospodarczej) i wynika z akceptowanego w pełni przez tego „ojca założyciela” ekonomii jako nauki liberalizmu gospodarczego.

Smitha tak pasjonującą jako źródło wiedzy empirycznej o gospodarce Anglii w okresie początków rewolucji przemysłowej. Z drugiej strony, jest w tej pracy zawarty obszerny nurt refleksji naukowej, w której wyraźnie przeważa myślenie dedukcyjne, czego przykładami są choćby teoria ceny naturalnej, handlu zagranicznego (oparta na koncepcji absolutnych przewag kosztowych) czy rozważania nad długookresowymi perspektywami rozwoju gospodarki kapitalistycznej (wyraźna antycypacja – choć ze wskazaniem na inny mechanizm sprawczy – koncepcji stagnacji sekularnej D. Ricardo). Dualizm metodologiczny Smitha może też być postrzegany – zwłaszcza w kontekście lektury jego *Teorii uczuć moralnych* – z behawioralnego czy antropologicznego punktu widzenia. Chodzi mianowicie o to, że z jednej strony można go niewątpliwie uznać za głównego – obok J. Benthama – prekursora koncepcji *homo oeconomicus* (w sposób bezpośredni sformułowanej dopiero w połowie XIX w. przez J.S. Milla w *Zasadach ekonomii politycznej*). Z drugiej strony wszakże w *Teorii uczuć moralnych* Smitha widzimy jednoznacznie, że jego kategoria *selfishness* (egoizmu) jako behawioralnej podstawy naszych działań w gospodarowaniu, a także we wszelkich innych dziedzinach aktywności społecznej, nie ma wąskiego utylitarystycznego rozumienia, a ponadto że wyraźnie jest podkreślana rola empatii, ogólnych zasad moralnych czy opartego na nich prawa naturalnego w kształtowaniu relacji ekonomicznych. Mówiąc inaczej, w *Teorii uczuć moralnych*

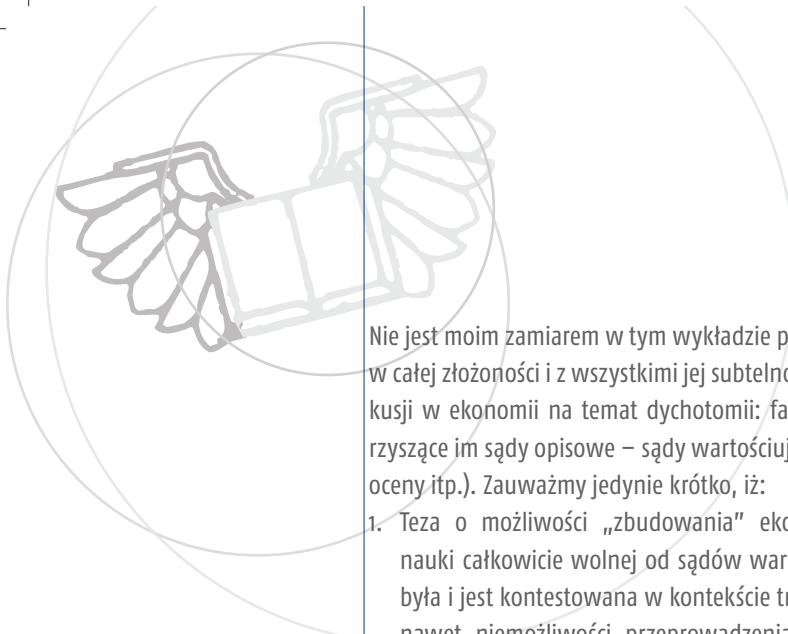
A. Smitha jednostka gospodarująca to nie tylko podmiot, który maksymalizuje swój indywidualny dobrobyt czy bogactwo, ale charakteryzuje się też empatią i solidarnością z innymi podmiotami, jak również jest w swoim działaniu determinowana czynnikami wolicjonalnymi i ogólnymi ludzkimi instynktami postępowania: potrzebą bezpieczeństwa, prokreacji itd.

Współczesna dyskusja nad tożsamością i jednorodnością lub różnorodnością metodologiczną ekonomii jako nauki jest związana głównie, choć nie wyłącznie, z pytaniem, czy i w jakim zakresie ekonomia jako nauka (teoria ekonomii) powinna być nauką czysto pozytywną, w jakim zaś stopniu są w niej uprawnione intersubiektywnie, empirycznie i/lub logicznie, nieweryfikowalne (nietestowalne) sądy wartościujące. Ta dyskusja ma również swoje dość już odległe w czasie, sięgające połowy XIX w. odniesienia i jest związana z metodologicznymi przyczynkami takich wybitnych ekonomistów (będących często też znakomitymi ogólnymi metodologami nauki czy logikami) jak: J.S. Mill, W.N. Senior, J.E. Cairness, V. Pareto, M. Weber, J.N. Keynes, L. Robbins czy M. Friedman³. Dyskusja ta – w nawiązaniu do podstawowej dystynkcji zawartej jeszcze w podstawowej pracy D. Hume'a *Traktat o naturze ludzkiej* – doprowadziła do utrwalenia się w metodologii ekonomii jako nauce standardowego podziału na sądy pozytywne, czyli wypowiedzi o obiektywnie istniejących

3 Por. szerzej na ten temat B. Czarny (2010, zwłaszcza s. 79–98) oraz M. Blaug (1995, s. 95–138).

faktach (gospodarczych z perspektywy tego artykułu), i sądy wartościujące. Towarzyszyły temu i towarzyszą nadal, z jednej strony, dążenia do kształtowania ekonomii jako nauki czysto pozytywnej, całkowicie wolnej od sądów wartościujących i do związanego z tym negowania potrzeby istnienia „ekonomii normatywnej” jako tej domeny ekonomii, która właśnie odnosi się do świata sądów wartościujących (Czarny, 2010). Ogólnie rzecz biorąc, przy takim dychotomicznym podziale na „świat faktów” i „świat wartości” uzasadniony staje się podział nie na ekonomię pozytywną i ekonomię normatywną, ale ekonomię pozytywną (lub po prostu ekonomię) i politykę gospodarczą. Ta pierwsza zajmuje się wyłącznie testowanymi w kategoriach prawdy i fałszu intersubiektywnie, empirycznie bądź logicznie testowanymi twierdzeniami i hipotezami, ta druga poszukuje uzasadnień (politycznych, moralnych itp.) dla wyboru określonych rozwiązań w polityce gospodarczej, identyfikacji i hierarchizacji jej celów, doboru środków realizacji tych celów itp. Zauważmy, że ten podział nawiązuje do „starej” propozycji metodologicznej L.M.E. Walrasa o podziale na „ekonomię czystą”, „ekonomię stosowaną” i „ekonomię społeczną”. Ta pierwsza, redukowana przez Walrasa do teorii równowagi ogólnej, odpowiadałaby – w pewnym uproszczeniu – ekonomii jako nauce czysto pozytywnej, zaś drugie dwa człony w jego trójpodziale – znowu w pewnym uproszczeniu – polityce gospodarczej i społecznej jako odwołujących się do świata sądów wartościujących.

Nie jest moim zamiarem w tym wykładzie przedstawiać w całej złożoności i z wszystkimi jej subtelnościami dyskusji w ekonomii na temat dychotomii: fakty i towarzyszące im sądy opisowe – sądy wartościujące (normy, oceny itp.). Zauważmy jedynie krótko, iż:

1. Teza o możliwości „zbudowania” ekonomii jako nauki całkowicie wolnej od sądów wartościujących była i jest kontestowana w kontekście trudności czy nawet niemożliwości przeprowadzenia w procesie gospodarowania ścisłej linii demarkacyjnej między faktami i sądami wartościującymi, gdyż akceptowane przez nas systemy wartości nieuchronnie w wielu wypadkach będą prowadziły do innego postrzegania, identyfikacji czy pomiaru empirycznie obserwowalnych faktów. Przykładowo, nawet tak – wydawałoby się – „neutralna wartościowo” kategoria makroekonomiczna służąca pomiarowi osiągniętego poziomu dobrobytu w danym kraju czy tempa jego rozwoju w ujęciu dynamicznym, jaką jest produkt krajowy brutto (ściślej biorąc, w tym przypadku PKB *per capita*), jest oparta *implicitie* na wielu sądach wartościujących. W szczególności, od tych sądów będzie zależeć, czy i w ogóle lub w jakim zakresie uznajemy, że kategoria ta statystycznie mierzy poziom dobrobytu czy rozwoju. Czy przypadkiem, uwzględniając z jednej strony pewne rodzaje aktywności i związane z nimi dochody i przepływy pieniężne (na przykład związane ze zbrojeniami oraz zanieczyszczeniem i ochroną środowiska), a z drugiej

nie uwzględniając (ze względu na ich nierynkowy charakter) efektów pewnych innych aktywności, na przykład praca w gospodarstwie domowym czy naturalna wymiana dóbr i usług, nie czynimy PKB i jego tempa wzrostu kategorią do pewnego stopnia mistyfikującą przypisywane jej funkcje poznawcze w zakresie pomiaru dobrobytu.

2. Ujmowanie jako ściśle dychotomicznego podziału na fakty (i odpowiadające im sądy opisowe) i wartości (i odpowiadające im z kolei sądy wartościujące) może też być poddane krytyce z punktu widzenia takich nauk społecznych jak filozofia czy etyka (Putnam, 2003 oraz Alvey, 1999, s. 53–73). Przejaskrawiając być może nieco problem można sformułować pogląd, że w gospodarowaniu mamy do czynienia raczej wyjątkowo z faktami, które są absolutnie wolne od pierwiastka etycznego, czy w innym wymiarze – religijnym, społecznym, egzystencjalnym, ideologicznym – aksjologicznego. Zwłaszcza jeśli te fakty rozpatrujemy w sposób kontekstualny, a nie tylko jakie „nagie” dane pozyskiwane przez nas jako obserwatorów i badaczy empirycznej rzeczywistości gospodarczej z różnych – mikroekonomicznych i makroekonomicznych, prywatnych i publicznych – źródeł informacji. Zauważmy wreszcie, że również na poziomie tych źródeł, konkretnie zaś osób je gromadzących czy zarządzających nimi, możemy mieć do czynienia ze swoistą „interferencją” sądów (preferencji) o charakterze

wartościującym (zwłaszcza etycznych i ideologicznych), prowadzących do deformacji danych, które później stanowią podstawę dla naszych jako ekonomistów – założmy nawet, że wolnych od wszelkiej aksjologii – sądów opisowych. Zauważmy wreszcie, że samo zbieranie danych w mniejszym czy większym zakresie jest zawsze „obciążone” metodologicznymi sędami wartościującymi, przesądzającymi o określonym sposobie rozumienia podstawowych kategorii ekonomicznych i zachodzących między nimi związków, czy nawet determinującymi, jakie dane są w ogóle gromadzone i przetwarzane.

3. Zauważmy też, że rezygnując w ekonomii ze stwierdzeń i sądów *explicite* wartościujących, pozbawiamy się często jako ekonomiści sposobności wypowiedzi w sprawach zgoła fundamentalnych dla rozwoju współczesnej gospodarki; na przykład związanych ze współczesnym kryzysem ekonomiczno-finansowym, z potrzebą kształtowania wzorców rozwoju opartych na kategorii międzypokoleniowej sprawiedliwości (teoria *sustainable development*) czy z potrzebą zapewnienia większego stopnia spójności społecznej i terytorialnej w procesie rozwoju gospodarczego. Innymi słowy, czy na ołtarzu ściśle pozytywistycznej koncepcji ekonomii jako nauki – a więc dyscypliny, która ogranicza się do analizy sądów opisowych i tych sądów wartościujących, w odniesieniu do których możemy się wypowiedzieć w kategoriach intersubiektywnie, empirycznie

lub logicznie sprawdzalnej prawdy lub fałszu – nie poświęcamy możliwości wypowiedzenia się w sprawach co najmniej równie ważnych, a może i ważniejszych niż naukowy, aksjologicznie neutralny opis empirycznie obserwowanej rzeczywistości. Te pytania i wątpliwości nie oznaczają przy tym, że w stopniu – w jakim jest to możliwe i pożądane – istnieje zawsze w ekonomii jako nauce potrzeba podejścia pozytywistycznego. Wyrażają jedynie wątpliwość, czy biorąc pod uwagę kryterium społecznej użyteczności można ekonomię jako naukę całkowicie uwolnić od pierwiastka normatywnego.

4. Zauważmy też, że stwierdzenie, iż pewna kategoria, hipoteza czy inne uogólnienie naukowe jest aksjologicznie neutralne, samo w sobie jest też pewnym metodologicznym sędem wartościującym. Weźmy przykładowo następujące stwierdzenie. W warunkach rynku doskonale konkurencyjnego ukształtowanie się cen równowagi na rynku dóbr finalnych (konsumpcyjnych) prowadzi do maksymalizacji sumy nadwyżki ekonomicznej osiągananej przez konsumentów i producentów dóbr. Za tym powszechnie akceptowanym we współczesnej ekonomii twierdzeniem stoi jednak *implicite* sąd wartościujący, iż użyteczność dóbr, ściślej zaś użyteczność krańcowa, jest miarą wpływu konsumpcji danego dobra na dobrobyt nabywającej go jednostki. Możemy jednak przyjąć inny metodologiczny sąd wartościujący, na przykład wynikający z teorii wartości opartej na

pracy czy z pragmatycznej teorii wartości, co będzie skutkowało negacją powyższego stwierdzenia.

5. Niezależnie od dyskusji nad potrzebą oraz możliwościami ściśle pozytywistycznego pojmowania ekonomii jako nauki czy pochodnej dyskusji nad zasadnością dystynkcji: ekonomia pozytywna – ekonomia normatywna pojawiają się współcześnie liczne i znaczące publikacje zwracające uwagę na ograniczenia poznawcze ujmowania ekonomii jako nauki zajmującej się wyłącznie sędami opisowymi podlegającymi – w duchu falsyfikacjonizmu Poppera – ocenom w kategoriach fałszu i prawdy poprzez procedury ich intersubiektywnego, empirycznego i/lub logicznego testowania. Nie można na przykład *a priori* negować wartości podejścia konstruktywistycznego w ekonomii jako nauce (np.: Caldwell, 2001 oraz Dow, 2001, s. 22–40). Podejście konstruktywistyczne do pojmowania i definiowania kategorii ekonomicznych implikuje zwłaszcza, że jako ekonomiści badający rzeczywistość gospodarczą możemy w tej rzeczywistości postrzegać zgoła odmienne czy inne fakty.
6. Nawet w ramach ściśle pozytywistycznej koncepcji ekonomii jako nauki są uprawnione pewne kategorie sądów o charakterze wartościującym⁴. Chodzi po pierwsze o instrumentalne sądy wartościujące, czyli

⁴ Szeroko na ten temat pisze B. Czarny (2010), rozdział 3 (*Ideał ekonomii wolnej od sądów wartościujących*).

sądy dotyczące relacji, a więc w istocie efektywności zachodzących między danymi celami a środkami ich realizacji, czy też między samymi celami gospodarowania⁵. Bardzo często spełniają one kryterium intersubiektywnej sprawdzalności, tak jak sądy opisowe dotyczące faktów ekonomicznych. Podobnie jak w każdej nauce empirycznej, tak i w ekonomii są również nieuniknione, a nawet potrzebne metodologiczne sądy wartościujące, gdyż bez nich nie jest możliwa jakakolwiek teoretyczna analiza ekonomiczna czy nawet postrzeganie i rozumienie zjawisk i procesów zachodzących w gospodarce. Metodologicznymi sędami wartościującymi jest wiele fundamentalnych zgoła założeń współczesnej ekonomii głównego nurtu, takich jak: powszechna racjonalność mikroekonomiczna, suwerenność konsumenta, efektywność alokacyjna rynku, tendencja do efektywnej równowagi na rynkach finansowych i wiele innych. Co więcej, takie metodologiczne sądy wartościujące pojawiają się licznie i na „niższych poziomach abstrakcji naukowej”. Na przykład w obrębie teorii konsumpcji czy gospodarstwa domowego wartościowy sąd metodologiczny o racjonalności postępowania podmiotów gospodarczych w sferze konsumpcji jest

⁵ Pojęcie instrumentalne sądów wartościujących wywodzi się od M. Webera. W dość powszechnej opinii wniósł on bardzo duży i wartościowy wkład do znaczenia i roli sądów wartościujących w socjologii i ekonomii. Patrz zwłaszcza Weber (1973).

niejako dezagregowany na wartościowe sądy metodologiczne niższego rzędu, takie jak zdolność konsumenta do jednoznacznego zdefiniowania swoich preferencji, niesprzeczność tychże preferencji czy ich zgodność w czasie (*time consistency*) wyrażająca się w dyskontowaniu użyteczności w czasie (przypisywanie większej wartości użyteczności danych dóbr i usług w przyszłości). Bez takich wartościowych sądów metodologicznych nie byłibyśmy przecież w stanie wy tłumaczyć, dlaczego obserwowane przez nas „nagie fakty” dotyczące rynkowo obserwowalnych cen, popytu i podaży oraz ich wzajemnych relacji mają taką, a nie inną postać, czy dlaczego w określony sposób funkcjonują rynki, a zwłaszcza dlaczego obserwuje się na nich tendencję do równowagi. Można w tym rozumowaniu pójść o krok dalej. Sprowadzenie ekonomii do nauki zajmującej się wyłącznie czystymi sądami opisowymi dotyczącymi empirycznie obserwowalnych faktów skutkowałoby jej redukcją do swoistej „ekonomicznej metrologii”, podczas gdy w każdej nauce, która jest lub chce mieć charakter nomologiczny czy teoretyczny sprawą fundamentalną jest formułowanie hipotez, kategorii, praw, modeli i teorii, które w zgodny wewnętrznie sposób pozwalają objaśniać rzeczywistość, a nie tylko ją „mierzyć” czy kwantyfikować, i które stanowią w istocie podstawę tego mierzenia.

7. Niezależnie od sporu wokół dychotomii: fakty – wartości w ekonomii i pochodnej w stosunku do

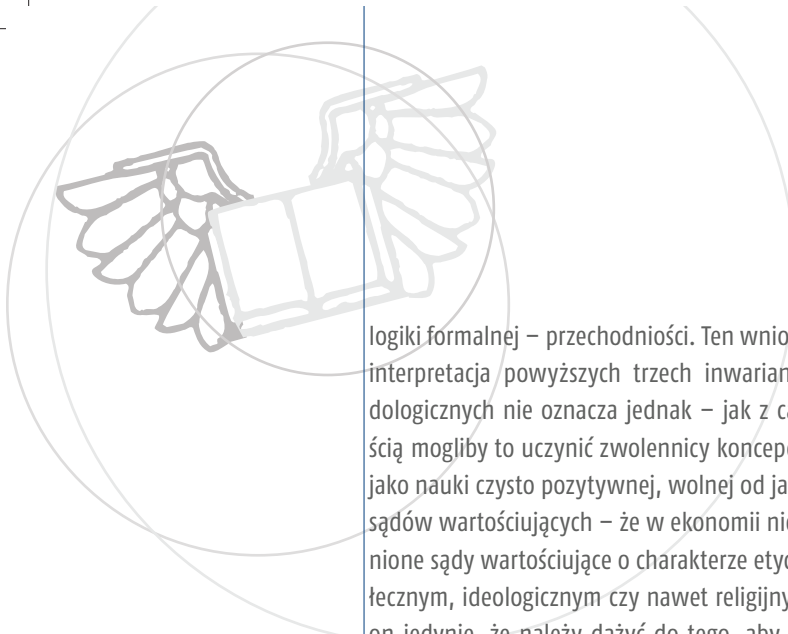
tego dystynkcji: ekonomia pozytywna – ekonomia normatywna, w ekonomii, tak jak w każdej nauce, należy przestrzegać – w ślad za powszechnie akceptowanymi ustaleniami ogólnej metodologii nauki czy filozofii analitycznej – pewnych historycznie niezmiennych komponentów świadomości metodologicznej, czyli tak zwanych inwariantów metodologicznych. Są to po prostu pewne elementarne warunki, których spełnienie jest konieczne, aby rozważania rozwijane w ramach pewnej dziedziny mogły w ogóle uzyskać status wiedzy naukowej. Według wybitnych przedstawicieli polskiej filozofii analitycznej, Kazimierza Ajdukiewicza i Klemensa Szaniawskiego, są to:

- A – warunek intersubiektywnej komunikowalności,
- B – warunek intersubiektywnej kontrolowalności,
- C – wymóg zgodności z ogólnymi zasadami logiki⁶.

Zauważmy, że warunki A oraz B w znacznym stopniu, chociaż na wyższym poziomie ogólności, nawiązują do pozytywistycznej koncepcji ekonomii jako nauki. Z kolei warunek trzeci wykazuje pewne konotacje z ogólnie rozumianą koncepcją mikroekonomicznej racjonalności, a jako przykład można tutaj podać założenie o uporządkowaniu preferencji – czy to konsumenta, czy producenta – które musi spełniać zasadę logicznej niesprzeczności czy – posługując się językiem

⁶ Patrz szerzej na ten temat: B. Pogonowska (2010, s. 254–270).

logiki formalnej – przechodniości. Ten wniosek czy taka interpretacja powyższych trzech inwariantów metodologicznych nie oznacza jednak – jak z całą pewnością mogliby to uczynić zwolennicy koncepcji ekonomii jako nauki czysto pozytywnej, wolnej od jakichkolwiek sądów wartościujących – że w ekonomii nie są uprawione sądy wartościujące o charakterze etycznym, społecznym, ideologicznym czy nawet religijnym. Oznacza on jedynie, że należy dążyć do tego, aby w możliwie największym stopniu były one poddawane intersubiektywnej komunikacji i kontroli, co wszakże nie musi skutkować – jak w przypadku sądów czysto opisowych – powszechnym konsensem co do ich prawdziwości, poprawności itp. W tym przypadku spór czy dyskurs powinien prowadzić do wyboru takich rozwiązań w polityce ekonomicznej czy społecznej, które zapewniają najbardziej efektywne lub najmniej kosztowne osiągnięcie celów wynikających z preferencji społecznych ujawnianych w drodze demokratycznych procedur. Przykładowo, jeśli taką preferencją jest wzrost stopnia skolaryzacji na poziomie wyższym, to powinno się poszukiwać takich rozwiązań w polityce podatkowej, budżetowej i edukacyjnej, które zapewnią osiągnięcie tego celu (przy założonej jakości kształcenia) przy możliwie najniższych łącznych wydatkach publicznych i prywatnych, a także przy społecznej racjonalizacji związanych z tym transferów finansowych, to znaczy zwiększonym wsparciu rodzin o niskich dochodach i unikaniu patologii w postaci jawnego czy – co częstsze

– ukrytego wspierania rodzin o wysokich dochodach. Jest z drugiej strony sprawą oczywistą, że w tym zakresie, w jakim ekonomia może formułować i rzeczywiście formułuje sądy opisowe pozbawione pierwiastka aksjologicznego, spełnianie warunku zgodności z powyżej wskazanymi trzema inwariantami aksjologicznymi powinno mieć bezpośredni charakter. Na tle powyższych uwag (punkty 1–7) odnośnie do roli i miejsca sądów opisowych oraz sądów wartościujących w ekonomii jako nauce główna teza wykładu daje się sprowadzić do następujących dwóch logicznie ze sobą powiązanych stwierdzeń:

1. Determinanty ludzkiej (jednostkowej) aktywności ekonomicznej są bardzo złożone. Zwracał na to uwagę już A. Smith w *Teorii uczuć moralnych*, a współcześnie – także na podstawie rozległych badań empirycznych i eksperymentalnych – nurt behawioralny i ekonomia złożoności (*complexity economics*). Wynika to zwłaszcza ze swoistej koegzystencji pierwiastka egoistycznego i empatyczno-altruistycznego w ludzkiej naturze, jak i ze złożoności struktur społecznych (akcentowanej zwłaszcza w ekonomii złożoności i związanej z nią koncepcji metodologicznej realizmu poznawczego), w których ta aktywność ma miejsce⁷. Dlatego nie jest pożądane

⁷ Znakomity, syntetyczny przegląd podstawowych obszarów badawczych, założeń metodologicznych i dotychczasowych wyników badań w ramach nurtu ekonomii

ani uprawnione dążenie do „monizmu metodologicznego” w ekonomii⁸. Monizmu rozumianego jako postulat powszechnego akceptowania w ramach tej nauki jednego, ściśle określonego zbioru założeń i postulatów metodologicznych. Nie oznacza to jednak negacji (co oczywiste) potrzeby respektowania tego, co zostało wcześniej określone mianem inwariantów metodologicznych.

2. Potrzebna jest równowaga, rozumiana jako rozsądne zróżnicowanie stanowisk metodologicznych, gdyż bez tego zróżnicowania zagrażają ekonomii dwa niebezpieczeństwa:

– redukcja do nauki czysto „instrumentalnej”, w pełni pozytywnej, czyli wolnej od sądów wartościujących, spełniającej rygorystyczne kryteria krytycznego racjonalizmu (falsyfikacjonizmu), ale niezdolnej czy zdolnej w ograniczonym stopniu

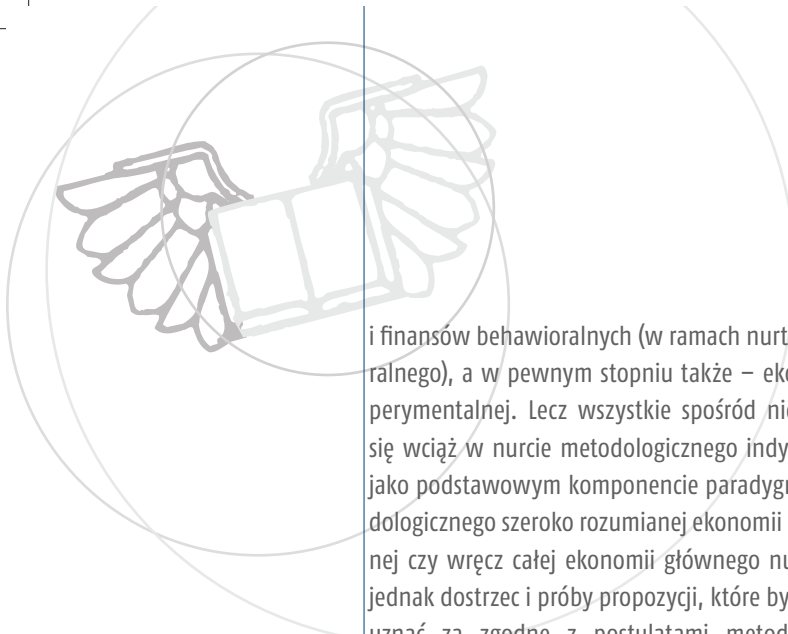
behawioralnej i ekonomii złożoności zawarty jest w: Wojtyna (2009); por. też: Godtów-Legiędź (2010). Osiągnięcia współczesnej ekonomii eksperymentalnej są szeroko przedstawione w: Wanat (2010).

8 Pojęcia tego nie używam tutaj w znaczeniu przypisywanym mu w neoklasycznej analizie porównawczej systemów gospodarczych (*comparative economic studies*), gdzie oznacza ono, że w związku z naturalnym czy ahistorycznym charakterem praw i prawidłowości ekonomicznych istnieje tylko jeden tak zwany naturalny system ekonomiczny, czyli jeden porządek instytucjonalny, który zapewnia ogólną racjonalność gospodarowania.

do rozpoznawania rzeczywistych zjawisk, procesów, trendów itp. gospodarczych;

– redukcja do dyscypliny czysto opisowej, „empiryczno-faktograficznej”, w miarę lub nawet wiernie „odwzorowującej” zjawiska i procesy gospodarcze, ale pozbawionej wszelkiej uogólniającej refleksji naukowej nad ich istotą, formami przejawiania się i współzależnościami.

Nietrudno zauważyć, że odrzucenie postulatu metodologicznego monizmu wiąże się z potrzebą dostrzegania wielkiej złożoności uwarunkowań, jakim podlegają zachowania podmiotów gospodarczych, ze współzależnością determinant *stricte* ekonomicznych i społecznych, kulturowych, etycznych czy nawet religijnych (duchowych), co oznacza zwłaszcza konieczność szerokiego ujmowania fundamentalnego dla ekonomii założenia o mikroekonomicznej racjonalności, a więc konieczność różnorodnych modyfikacji koncepcji „człowieka gospodarującego”. Część z nich – jak na przykład klasyczne już koncepcje ograniczonej racjonalności H. Simona, X-nieefektywności H. Leibensteina, model REMM (człowieka uczącego się, oceniającego i maksymalizującego) C. Jensena i W.H. Mecklinga czy bardziej współczesna koncepcja *homo sustinens* (będąca próbą stworzenia mikroekonomicznych czy antropologicznych podstaw teorii trwałego rozwoju *sustainable development*) – to niewątpliwie mniej czy dalej posunięte modyfikacje koncepcji *homo oeconomicus*. Wiele takich istotnych modyfikacji wynika też z rozwoju ekonomii

i finansów behawioralnych (w ramach nurtu behawioralnego), a w pewnym stopniu także – ekonomii eksperymentalnej. Lecz wszystkie spośród nich mieszczą się wciąż w nurcie metodologicznego indywidualizmu jako podstawowym komponencie paradygmatu metodologicznego szeroko rozumianej ekonomii neoklasycznej czy wręcz całej ekonomii głównego nurtu. Można jednak dostrzec i próby propozycji, które byłoby trudno uznać za zgodne z postulatami metodologicznego indywidualizmu. Mam tutaj w szczególności na myśli łączący się z ekonomią złożoności postulat, aby tradycyjną triadę poznawczą: *pełna racjonalność mikroekonomiczna – egoizm – równowaga* zastąpić eklektyczną triadą: *celowe zachowanie – samoograniczany interes własny – trwałość* (w rozumieniu teorii *sustainable development*) rozwoju. Nietrudno zauważyć, że ta nowa triada nie tylko odrzuca tradycyjne rozumienie mikroekonomicznej racjonalności, ale również – w opozycji do neoklasycznego rozumienia równowagi dynamicznej, czyli wzrostu gospodarczego – nie traktuje tego ostatniego jako mechanicznego procesu prowadzącego do ukształtowania się dynamiki wszystkich podstawowych wielkości makroekonomicznych na poziomie zdeterminowanym przez egzogeniczne względem gospodarki dane stopy postępu technicznego i stopy wzrostu ludności. Ujmuje mianowicie tenże wzrost, a w zasadzie rozwój gospodarczy, jako kategorię zawierającą wyraźne pierwiastki teleologiczne, jako sterowaną, a nie spontaniczną, jakościową równowagę

między różnymi ładami – ekonomicznym, społecznym, środowiskowym, instytucjonalnym i przestrzennym – w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego⁹.

Krótkiego rozwinięcia wymaga też postulat różnicowania stanowisk metodologicznych. Kiedy mówimy tutaj o niebezpieczeństwach poznawczych związanych z redukcją ekonomii do nauki czysto instrumentalnej, ściśle pozytywnej, akceptującej co najwyżej sądy wartościujące o charakterze metodologicznym i instrumentalnym (dotyczące relacji między celami gospodarowania i środkami ich realizacji), mamy na myśli fakt, iż w rzeczywistym gospodarowaniu nie jest po prostu często możliwe takie „wyekstrahowanie” zjawisk i procesów gospodarczych; że możemy z całą pewnością powiedzieć, iż ich komponenty, identyfikowane w określonych związkach przyczynowo-skutkowych, są „czystymi” faktami opisowymi, pozbawionymi

⁹ We współczesnej ekonomii można też znaleźć przykłady koncepcji, które niemal całkowicie zrywają z utylitarystycznymi podstawami racjonalności mikroekonomicznej. Wydaje się, że najbardziej radykalną krytyką ekonomii głównego nurtu z tego właśnie punktu widzenia jest ekonomia komunii (*economy of communion*), nawiązująca do chrześcijańskiego personalizmu i mówiąca o potrzebie tworzenia przedsiębiorstw i innych organizacji gospodarczych przez wspólnoty ludzi kierujących się w sposób świadomy chrześcijańskimi normami etycznymi i zasadami Dekalogu (Bruni, 2002). L. Bruni i S. Zamagnini to czołowi ekonomiści włoscy blisko współpracujący w zakresie magisterium społecznego Kościoła z papieżem Benedyktem XVI.

pierwiastka aksjologicznego. Z jakże wielką siłą tę współzależność pierwiastka czysto ekonomicznego i aksjologicznego możemy obserwować w przebiegu współczesnego kryzysu finansowego i ekonomicznego, o którym z całą pewnością można już dzisiaj powiedzieć, że jest on w największym stopniu kryzysem kulturowym, że jest kryzysem wartości składających się na etos i kulturę ekonomiczną kapitalistycznej gospodarki rynkowej. Wszystko to nie oznacza negacji poglądu, że kiedy to tylko możliwe, takiego ściśle pozytywnego objaśniania i opisu owych zjawisk i procesów gospodarczych należy poszukiwać. Nie oznacza też zapoznawania faktu, że potrzeba pewnej neutralności aksjologicznej czy moralnej w ekonomii tworzy w niej rodzaj „pasa ochronnego” (mówiąc językiem teorii programów badawczych I. Lakatosa) przed nadmierną ideologizacją ekonomii jako nauki czy przed próbami instrumentalnego jej traktowania ze strony polityków.

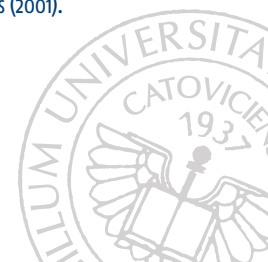
Poważne niebezpieczeństwo, związane z ujmowaniem ekonomii jako nauki zajmującej się wyłącznie takimi sędami opisowymi dotyczącymi zjawisk i procesów gospodarczych, które podlegają procesowi falsyfikacji w kategoriach prawdy i fałszu na podstawie intersubiektywnego testowania (empirycznego bądź logicznego), można dostrzec w tym, że grozi to redukcją ekonomii do nauki czysto faktograficznej, w której testowanie czy weryfikacja hipotez będzie miała charakter wyłącznie statystyczny. Takie niebezpieczeństwo uwidacznia się już dzisiaj na wielu kongresach

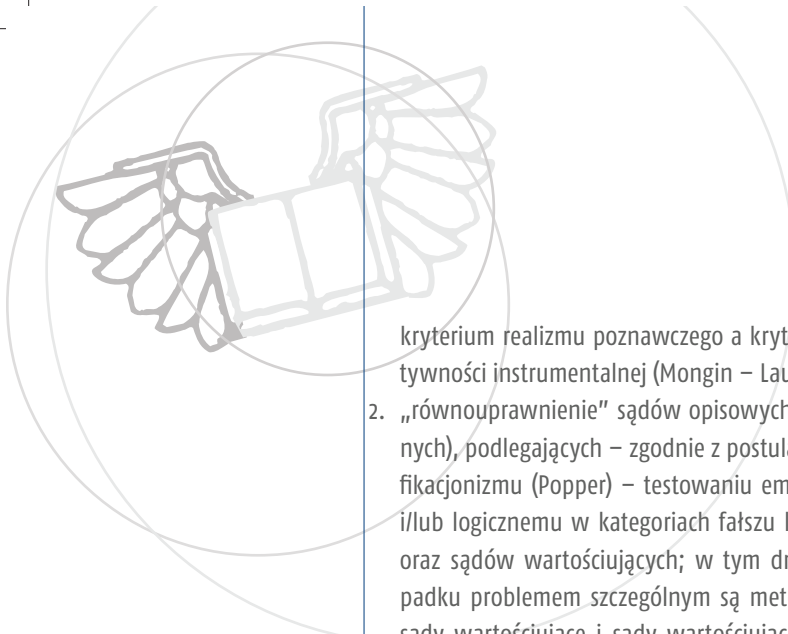
i konferencjach naukowych, na których znaczna większość wystąpień to w istocie próby statystyczno-ekonometrycznej weryfikacji związków zachodzących między różnymi zjawiskami i procesami, przy często wątpliwej (aczkolwiek możliwej do potwierdzenia statystycznego) zależności przyczynowo-skutkowej zachodzącej między nimi¹⁰. Dynamiczny rozwój i zróżnicowanie współczesnych technik statystyczno-ekonometrycznych, w powiązaniu z ogólnie dostępnymi metodami ich obliczeniowego oprogramowania, stwarza przy tym naturalną zachętę do takiego właśnie kierunku rozwoju badań ekonomicznych. W ten sposób krzewimy niewątpliwie ideał ekonomii pozytywnej, całkowicie wolnej od sądów wartościujących, ale czy nie banalizujemy nieco ekonomii jako nauki, albo przynajmniej czy nie ograniczamy zakresu występowania w niej szerszej, uogólniającej refleksji naukowej?

W odniesieniu do tak rozumianej wielowymiarowej równowagi metodologicznej wymagają sprecyzowania (w szczegółach wykraczającego oczywiście swym zasięgiem poza ten ograniczony co do charakteru i objętości przyczynek) czy refleksji zwłaszcza następujące kwestie:

1. zakres stosowania i „metodologiczna legitymizacja” różnych kryteriów oceny postępu naukowego w ekonomii, w tym w szczególności relacja między

¹⁰ M. Blaug mówi w związku z tym o „pomiarze pozbawionym teorii” (M. Blaug, 1995, s. 348–352). Por. także: Hands (2001).

kryterium realizmu poznawczego a kryterium efektywności instrumentalnej (Mongin – Laudan)¹¹;

2. „równouprawnienie” sądów opisowych (pozytywnych), podlegających – zgodnie z postulatami falsyfikacjonizmu (Popper) – testowaniu empirycznemu i/lub logicznemu w kategoriach fałszu lub prawdy, oraz sądów wartościujących; w tym drugim przypadku problemem szczególnym są metodologiczne sądy wartościujące i sądy wartościujące dotyczące relacji między założonymi celami gospodarowania a środkami ich realizacji (instrumentalne sądy wartościujące w ujęciu M. Webera);
3. relacja między indywidualizmem a holizmem poznawczym w połączeniu z poszukiwaniem „rozwiązań pośrednich” (na przykład wspomniana już propozycja realizmu poznawczego związana z ekonomią złożoności)¹²;
4. niebezpieczeństwa związane z imperializmem ekonomicznym czy imperializmem ekonomii, a zwłaszcza z tendencją do pojmowania ekonomii jako

¹¹ Kryterium efektywności instrumentalnej w swej rozwinętej postaci zostało sformułowane przez L. Laudana (1977, por. zwłaszcza s. 31–69) oraz poddane pewnej upraszczającej modyfikacji przez P. Mongina w kilku publikacjach (por. szczególnie: Mongin, 2002, s. 145–170). Szerzej na temat czynników rozwoju ekonomii jako nauki oraz kryteriów postępu naukowego patrz: Brzeziński, Kostro (2006, s. 745–770) oraz Fiedor (2010, s. 453–466).

¹² Na temat realizmu poznawczego patrz: P. Lewis (2004).

pewnej społecznej metanauki – *freakonomics*, czyli „ekonomia wszystkiego” – i przeciwstawiana jej potrzeba rozsądnej współpracy w obrębie teorii ekonomii z innymi dyscyplinami w dziedzinie nauk społecznych i przyrodniczych (jak choćby w ekonomii złożoności)¹³.

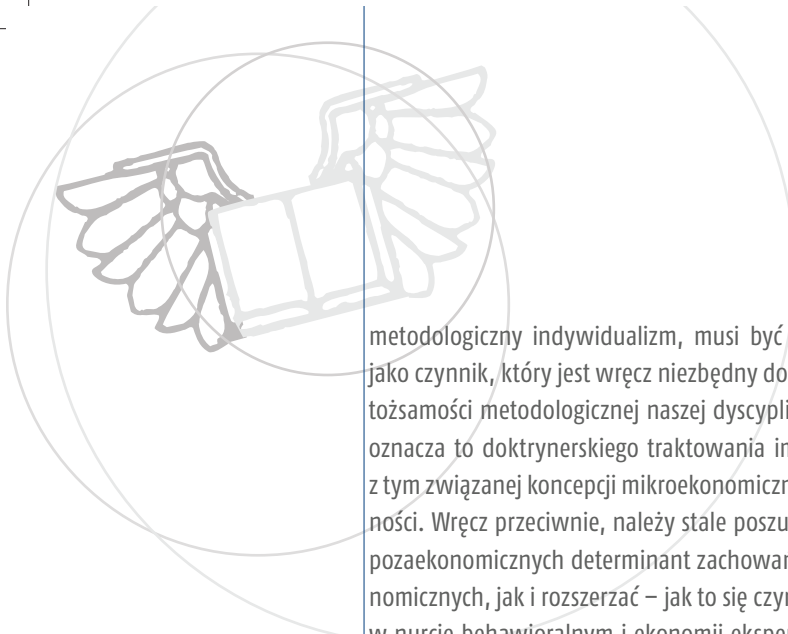
Jeśli chodzi o pierwszą z powyższych kwestii, to trzeba przede wszystkim przypomnieć fundamentalną prawdę, że – mimo trwającej ponad 100 lat wyraźnej tendencji do ujmowania ekonomii jako nauki opartej na rygorystycznym, formalno-dedukcyjnym modelowaniu, bazującej na stosunkowo niewielkiej liczbie apriorycznie przyjmowanych i akceptowanych aksjomatów – pozostaje ona dyscypliną, która z tego punktu widzenia w niewielkim stopniu może się porównywać z naukami ścisłymi. Dotyczy to zarówno zdolności tworzenia kategorii i praw, które na wysokim poziomie uogólnienia opisują i objaśniają rzeczywistość gospodarczą, jak i trafności predykcji zjawisk i procesów ekonomicznych. Sądzę, że z tą właśnie tendencją należy wiązać tak szeroką akceptację ściśle formalnych kryteriów oceny postępu w ekonomii jako nauce, z których szczególnie upowszechnione we współczesnej tradycji metodologicznej jest kryterium Mongina – Laudana.

¹³ O imperializmie ekonomii piszą: M. Brzeziński, M. Gorynia, Z. Hockuba (2009). Patrz także: B. Fine, D. Milonakis (2009). Za klasyczne w tym obszarze opracowanie uchodzi tekst E.P. Lazeara (2000, s. 99–146).

Tymczasem nie można nigdy zapominać, że ekonomia była i jest w tym sensie nauką społeczną, że przedmiotem jej badania pozostają ludzie jako jednostki gospodarujące, ale postrzegane w całej swej złożoności wynikającej z kulturowych, społecznych czy aksjologicznych determinant i uwarunkowań gospodarowania. To sprawia, że konsekwentne stosowanie kryterium Mongina – Laudana, czyli tak zwanej efektywności instrumentalnej w ocenie zarówno rozwoju czy postępu w ekonomii jako nauce, jak i indywidualnego rozwoju naukowego, może powodować negatywne skutki z punktu widzenia kryterium realizmu poznawczego, czyli zdolności do opisu i objaśniania realnej rzeczywistości gospodarczej. Podobnie może to powodować skutki negatywne z punktu widzenia kryterium siły predykcji ekonomii jako nauki, a także jej użyteczności, pojmowanej jako zdolność do wypracowywania instrumentów, które pozwalają – zwłaszcza w polityce makroekonomicznej i strukturalnej – skutecznie kontrolować i sterować przebiegiem zjawisk i procesów gospodarczych z punktu widzenia akceptowanych celów tych polityk. Jeśli chodzi o drugą kwestię w powyższej enumeracji, to odniesienia do niej były dominującym nurtem dyskursu w tym wykładzie. W tym miejscu pragnę jedynie na zasadzie pewnego podsumowania – wynikającego, jak można mieć nadzieję, z tego dyskursu – skonstatować, że oba nurty, pozytywny, oparty na wolnych od aksjologii sądach opisowych, i normatywny są nie tylko równouprawnione, ale i potrzebne. Zarazem

jednak należy być zawsze świadomym wskazywanych w artykule trudności co do przeprowadzenia ścisłej „linii demarkacyjnej” między faktami i wartościami, a więc *ipso facto* między sądami opisowymi i wartościującymi. Przy tym zastrzeżeniu warto też zauważyć, że sądy opisowe testowane intersubiektywnie w kategoriach prawdy i fałszu mogą odgrywać rolę pewnego płaszcza ochronnego przed tendencją do przekształcania się ekonomii w naukę czysto aprioryczną, opartą na formalno-dedukcyjnym modelowaniu i podlegającą ocenie tylko z punktu widzenia kryterium efektywności instrumentalnej, przy zapoznawaniu potrzeby testowania z punktu widzenia kryterium przystawalności do rzeczywistości empirycznej.

Kwestia trzecia związana jest z bardzo szeroką dyskusją we współczesnej ekonomii. Nie wchodząc tutaj w jej szczegóły i meandry, pozwolę sobie wyrazić następujący pogląd w tej sprawie. W tym zakresie, w jakim przedmiotem badań ekonomii jako nauki pozostaje indywidualny podmiot gospodarczy, postrzegany nie tylko jako *homo oeconomicus*, ale także *homo labor*, *homo sustinens*, a przede wszystkim *homo sapiens*, stałe jest potrzebne poszukiwanie i wzbogacanie wiedzy na temat behawioralnych i antropologicznych uwarunkowań i determinant ludzkiej aktywności, a także samego procesu poznania, w którym człowiek zdobywa wiedzę o gospodarowaniu (Thaler, 2000, s. 133–141). To oznacza, że indywidualizm poznawczy, traktowany jako część większego paradygmatu metodologicznego, jakim jest

metodologiczny indywidualizm, musi być traktowany jako czynnik, który jest wręcz niezbędny do utrzymania tożsamości metodologicznej naszej dyscypliny. Lecz nie oznacza to doktrynerskiego traktowania immanentnie z tym związanej koncepcji mikroekonomicznej racjonalności. Wręcz przeciwnie, należy stale poszukiwać także pozaekonomicznych determinant zachowań mikroekonomicznych, jak i rozszerzać – jak to się czyni zwłaszcza w nurcie behawioralnym i ekonomii eksperymentalnej – wiedzę o rzeczywistych, a nie apriorycznie przyjmowanych uwarunkowaniach i wzorach tych zachowań. W tym wymiarze postulat równowagi i różnorodności metodologicznej oznacza też, że nie wyklucza się z góry wartości poznawczej badań opartych na imperatywie holizmu poznawczego, a szczególną nadzieję wiąże się z nurtem realizmu poznawczego w ramach ekonomii złożoności. W największym skrócie realizm poznawczy może być sprowadzony do twierdzenia, że opis życia społeczno-ekonomicznego nie da się zredukować do swoistej sumy działań indywidualnych podmiotów interpretowanych jako *homo oeconomicus*. Życie to obejmuje bowiem również struktury, w których te jednostki funkcjonują, które na nie istotnie oddziałują i które nie mogą być interpretowane w kategoriach indywidualnej racjonalności ekonomicznej. W świetle tego (bardzo uproszczonego) opisu można wyrazić pogląd, iż realizm poznawczy jest próbą swoistej syntezy obu stanowisk metodologicznych: metodologicznego indywidualizmu i holizmu.

Niebezpieczeństwa metodologiczne związane z nurtem imperializmu ekonomicznego są dwojakiego rodzaju. Po pierwsze, to próba swoistego zaanektowania przez ekonomię domen badawczych innych nauk społecznych, takich zwłaszcza jak socjologia i politologia, a częściowo także prawo, przy stosowaniu aparatu kategoryjnego i metod analizy, a także przyjęciu fundamentalnych założeń behawioralnych właściwych dla ekonomii, w analizie wielu pozaekonomicznych dziedzin aktywności społecznej. Choć zaowocowało to – zwłaszcza w ramach szeroko rozumianej nowej ekonomii instytucjonalnej – wieloma bardzo poznawczo płodnymi rezultatami, szczególnie w ekonomicznej analizie państwa i prawa, to z drugiej strony zrodziło niebezpieczeństwo swoistego rozmycia się ekonomii w jakiejś bliżej nieokreślonej społecznej metanauce. Po drugie, choć to niebezpieczeństwo mniejszego kalibru, ekonomiści „uprawiający” ów imperializm narażają się na często uprawnione zarzuty, że ich kompetencje poznawcze, to znaczy stopień rozpoznania owych pozaekonomicznych dziedzin aktywności społecznej, są małe czy niewystarczające, aby je badać w sposób kompetentny, oraz że nie jest zasadne przenoszenie założeń właściwych dla badania zachowań mikroekonomicznych na obszar badań politologicznych, socjologicznych, prawnych czy poświęconych funkcjonowaniu rodziny. Na tym tle warto odnotować żywy nurt kooperacji z innymi dziedzinami nauk, w tym

zwłaszcza z wieloma dyscyplinami w obrębie nauk przyrodniczych, a spektakularne przykłady sukcesów badawczych z tym związanych dostarcza zwłaszcza rozwój ekonomii ekologicznej, neuroekonomii, finansów behawioralnych i ekonomii ewolucyjnej (Brzeziński, Gorynia, Hockuba, 2009).

Na zasadzie pewnego ogólnego przypuszczenia czy bardzo wstępnej tezy, mogącej być punktem wyjścia dalszych badań i dyskursu metodologicznego, można w konkluzji tej zaproponowanej powyżej interpretacji równowagi (w istocie potrzeby zróżnicowania) metodologicznej w ekonomii sformułować dwa twierdzenia:

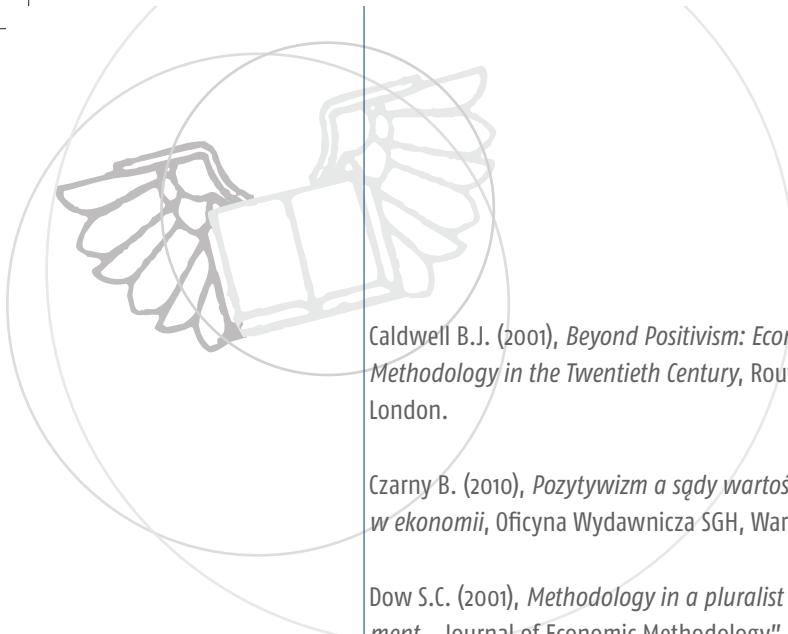
1. Nie jest potrzebna wyraźna dystynkcja między ekonomią pozytywną a normatywną. Przy czym brak tej potrzeby absolutnie nie oznacza redukcjonowania ekonomii do nauki czysto pozytywnej w duchu tradycji zapoczątkowanej przez D. Hume'a i J.S. Millę, a rozwijanej później choćby przez J.N. Keynesa, L. Robbinsa i M. Friedmana. Niezbędne jest natomiast „metodologiczne równouprawnienie” opisowych sądów empirycznych i sądów wartościujących, a więc *ipso facto* nurtu pozytywnego i normatywnego. W konsekwencji zanika, lub przynajmniej staje się mniej wyraźna, dystynkcja między ekonomią (teorią ekonomii) a polityką gospodarczą.
2. Ulega znacznemu złagodzeniu, choć nie całkowicie zatarciu, podział na ekonomię głównego nurtu i nurt heterodoksyjny, przynajmniej w tym zakresie,

w jakim szkoły zaliczane do każdego spośród nich nie akceptują czysto pozytywistycznego rozumienia ekonomii jako nauki.

Bibliografia

- Alvey A.E. (1999), *Short history of economics as a moral science*, „Journal of Markets and Morality” Vol. 2, No. 1, s. 53–73.
- Blaug N. (1995), *Metodologia ekonomii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Bruni L. (2002), *The Economy of Communion*, New City Press, New York.
- Brzeziński M., Kostro K. (2006), *Jakie korzyści odnosi ekonomia z badań nad własną historią*, „Ekonomista” nr 6, s. 745–770.
- Brzeziński M., Gorynia M., Hockuba H. (2009), *Ekonomia a inne nauki społeczne na początku XXI wieku. Między imperializmem a kooperacją*, [w:] *Nauki ekonomiczne wobec wyzwań współczesności*, red. B. Fiedor, Z. Hockuba, PTE, Warszawa.

Caldwell B.J. (2001), *Beyond Positivism: Economic Methodology in the Twentieth Century*, Routledge, London.

Czarny B. (2010), *Pozytywizm a sądy wartościujące w ekonomii*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.

Dow S.C. (2001), *Methodology in a pluralist environment*, „Journal of Economic Methodology” No. 8(1), s. 22–40.

Fiedor B. (2010), *Kryzys gospodarczy a kryzys ekonomii jako nauki*, „Ekonomista” nr 4, s. 453–466.

Fine B., Milonakis D. (2009), *From Economics Imperialism to Freakonomics: the Shifting Boundaries Between Economics and Social Sciences*, Taylor & Francis Group, London.

Godłów-Legiędź J. (2010), *Współczesna ekonomia. Ku nowemu paradygmatowi*, Wydawnictwo BECK, Warszawa.

Hands D.W. (2001), *Reflection without Rules: Economic Methodology and Contemporary Science Theory*, Cambridge University Press, Cambridge.

Laudan L. (1977), *Progress and its Problems*, University of California Press, Berkeley.

Lazear E.P. (2000), *Economic imperialism*, „Quarterly Journal of Economics” Vol. 115, No. 1, s. 99–146.

Lewis P. (2004), *Transforming economics? On heterodox economics and the ontological turn in economic methodology*, [w:] *Transforming Economics. Perspectives on the Critical Realist Project*, red. P. Lewis, Routledge, Abington.

Mongin P. (2002), *Is there a progress in normative economics*, [w:] *Is There Progress in Economics? Knowledge, Truth and the History of Economic Thought*, red. S. Böhm, C. Gehrke, H. Kurz, R. Sturn, Edward Elgar, Aldershot.

Pogonowska B. (2010), *Kryteria naukowości i poprawności metodologicznej w ekonomii*, [w:] *Nowe trendy w metodologii nauk ekonomicznych*, t. 1: *Problemy ogólne metodologii nauk ekonomicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań, s. 254–270.

Putnam H. (2003), *For ethics and economics without the dichotomies*, „Review of Political Economy” Vol. 15, No. 3.

Smith A. (1954), *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, PWN, Warszawa (kolejne wydania: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007, 2012).

Smith A. (1989), *Teoria uczuć moralnych*, PWN, Warszawa.

Steuart J. (1967), *Badania nad zasadami ekonomii politycznej*, Książka i Wiedza, Warszawa.

Thaler R.H. (2000), *From homo oeconomicus to homo sapiens*, „Journal of Economic Perspectives” Vol. 14, No. 1, Winter, s. 133–141.

Wanat T.M. (2010), *Atrybuty produktu a konstruowanie preferencji przez nabywców*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.

Weber M. (1973), *Der Sinn der Freiheit der soziologischen und ökonomischen Wissenschaften*, [w:] M. Weber, *Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre*, C.H. Mohr, Tübingen.

Wojtyła A. (2009), *Współczesna ekonomia – kontynuacja czy poszukiwanie nowego paradygmatu*, [w:] *Nauki ekonomiczne wobec wyzwań współczesności*, red. B. Fiedor, Z. Hockuba, PTE, Warszawa.

Wykaz publikacji

Monografie i podręczniki

Teoria innowacji, [w:] *Historia najnowsza ekonomii politycznej*, Wydawnictwo WSE we Wrocławiu, Wrocław 1972, s. 109–162.

Trylogia J.K. Galbraitha, PWN, Warszawa 1978 (współautorzy: M. Gulczyński, A. Krawczewski).

Teoria innowacji, PWN, Warszawa 1979.

Historia myśli ekonomicznej, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1979 (wkład autorski: s. 33–47, 203–210, 227–246, 247–259, 211–226, 293–306, 323–356, 379–399, oprac. redakcyjne i merytoryczne całości pracy).

Współczesna myśl ekonomiczna, część I, PWE, Warszawa 1983, s. 11–197 (współautorzy: S. Żurawski, L. Żurawicki, Z. Międzyrzecki).

Neoklasyczna teoria postępu technicznego. Próba systematyzacji i krytycznej analizy, Prace Naukowe AE we Wrocławiu, seria: Monografie i Opracowania 1986, nr 34.

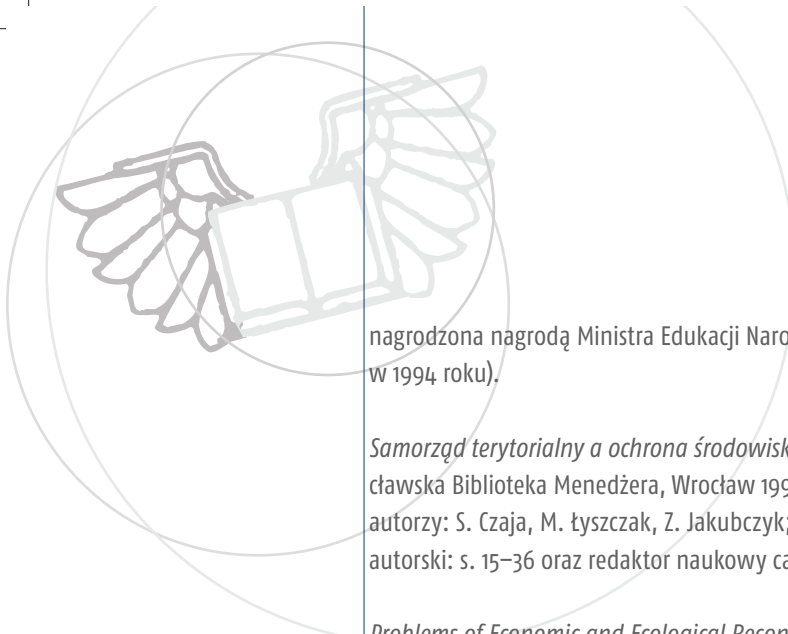
Przyczynek do ekonomicznej teorii zanieczyszczenia i ochrony środowiska, PAN, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa-Kraków 1990.

Kierunki rozwoju współczesnej ekonomii (Podręcznik dla studentów uczelni ekonomicznych), Wydawnictwo AE we Wrocławiu (redaktor naukowy i autorstwo około 50% całości; dwa wydania: 1991 i 1992; książka nagrodzona w konkursie PTE na najlepsze podręczniki akademickie w latach 1991–1992).

Economywide Policies and the Environment, The World Bank, Environment Working Paper, Washington D.C. 1993 (współautor: R. Bates).

Ekologiczne uwarunkowania wzrostu gospodarczego w ujęciu współczesnej teorii ekonomii, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok-Kraków 1993 (redaktor naukowy i autorstwo około 50% całości; książka

nagrodzona nagrodą Ministra Edukacji Narodowej w 1994 roku).

Samorząd terytorialny a ochrona środowiska, Wrocławska Biblioteka Menedżera, Wrocław 1992 (współautorzy: S. Czaja, M. Łyszczak, Z. Jakubczyk; wkład autorski: s. 15–36 oraz redaktor naukowy całości).

Problems of Economic and Ecological Reconstruction of the Polish Economy (with special regard to the performance of energy sector), Wydawnictwo TiR, Wrocław 1994 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk, Z. Jakubczyk; redaktor naukowy).

Polityka ekologiczna w okresie transformacji systemu gospodarczego w Polsce, Wydawnictwo TiR, Wrocław 1994 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk, Z. Jakubczyk; redaktor naukowy).

Opłaty produktowe i depozyty ekologiczne, Państwowy Instytut Wydawniczy – Instytut Śląski, Opole 1996 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk, Z. Jakubczyk; redaktor naukowy).

Luka energetyczno-ekologiczna, Państwowy Instytut Wydawniczy, Instytut Śląski, Opole 1996 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk, Z. Jakubczyk; redaktor naukowy).

Wykaz publikacji

Wpływ transportu na środowisko – studium dla Nowej Rudy, Państwowy Instytut Wydawniczy, Instytut Śląski, Opole–Wrocław 1997, s. 1–100 (współautorzy: S. Czaja, J. Golak, J.M. Hałasa; redaktor naukowy).

Public Finance Restructuring for Sustainable Development in Emerging Market Economies, ed. Theresa Bradley, World Resources Institute, Washington D.C., September 1998 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk, B. Poskrobko, T. Żylicz).

Kapitał ludzki – stan i perspektywy, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów, Warszawa 1998 (redaktor i współautor).

Polska 2010 – długookresowa strategia rozwoju, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów, Warszawa 1998 (redaktor i współautor).

Dostosowanie polskiego prawa i regulacji ekologicznych do rozwiązań Unii Europejskiej – koszty i strategia, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2000 (współautor i redaktor naukowy; książka nagrodzona nagrodą Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w 2001 roku).

Aspects of Sustainable Development, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main 2000 (redaktor naukowy, współredaktor: G. Dickheuer).

Wykaz publikacji

Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej o wzroście gospodarczym, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Prezesie Rady Ministrów, Raport nr 39, Warszawa 2001 (redaktor naukowy; współredaktorzy: J. Mujżel, E. Mączyńska).

Reforma rynku pracy – jak przyspieszyć tworzenie nowych miejsc pracy, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Prezesie Rady Ministrów, Raport nr 40, Warszawa 2001 (redaktor naukowy; współredaktorzy: J. Mujżel, E. Mączyńska).

Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2002 (autor: s. XIII-XV, 3-14, 21-24, 28-46, 67-71, 197-254, 293-311, 314-325, 335-342, 413-422, 425-429, 439-450, 453-548; 108-114 współautor: S. Czaja; 273-276 współautor: Z. Jakubczyk; redaktor naukowy; książka nagrodzona nagrodą Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w 2003 roku oraz nagrodą PTE w konkursie na najlepsze podręczniki akademickie 2002-2004).

Rynek pozwoleń na emisję zanieczyszczeń na przykładzie SO_2 w energetyce polskiej, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2002 (autor s. 13-30, 31-38, 93-101, 117-120; 9-11 współautor: Z. Jakubczyk, 65-90 współautorzy: A. Graczyk, Z. Jakubczyk; redaktor naukowy).

Polski ustrój społeczno-gospodarczy. Jaki kapitalizm, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów, Warszawa 2003 (redaktor naukowy; współredaktorzy: S. Owsiak, J. Mujżel).

Competition, Environment and Trade in the Globalized Economy, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main 2002 (redaktor naukowy; współredaktor: G. Dickheuer).

Eastward Enlargement of the European Union, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main 2003 (redaktor naukowy; współredaktor: G. Dickheuer).

Tempo wzrostu gospodarki światowej – implikacje dla Polski, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów, Warszawa 2004 (redaktor naukowy; współredaktorzy: E. Mączyńska, J. Mujżel).

System ochrony zdrowia. Poszukiwania i propozycje naprawy, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów, Warszawa 2004 (redakcja; współredaktorzy: E. Mączyńska, J. Mujżel, S. Golinowska).

Prowzrostowa polityka strukturalna państwa, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów, Warszawa 2004 (redakcja; współredaktorzy: E. Mączyńska, J. Mujżel).

Rozszerzenie Unii Europejskiej na Wschód – aspekty ekonomiczne, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 2005, nr 1056 (redakcja; współredaktor: G. Dickheuer).

Procesy innowacyjne w polskiej gospodarce, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów, Raport nr 26, Warszawa 2005 (współredaktorzy: J. Mujżel, E. Mączyńska).

Instrumenty ekonomiczne polityki ekologicznej, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2006 (redaktor naukowy; współredaktor: A. Graczyk).

Instrumenty ekonomiczne polityki ekologicznej, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2006 (współautorstwo z A. Graczykiem następujących fragmentów: Wstęp (s. 7–11), Rozdział 1 (s. 12–26), Rozdział 2.1.7 (s. 37–38), Rozdział 2.1.9 (s. 39–40), Rozdział 2.3 (s. 55–62), Rozdział 3 (s. 63–75), Rozdział 6 (s. 123–135), Rozdział 7 (s. 136–142), Rozdział 8 (s. 143–147), Rozdział 10 (s. 165–170); redaktor naukowy; współredaktor: A. Graczyk).

Zmiany systemu opłat produktowych i depozytowych w Polsce, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2006 (współautorstwo z A. Graczykiem następujących fragmentów: Wstęp (s. 7–12), Rozdział 1 (s. 13–28), Rozdział 2 (s. 29–44), Rozdział 3 (s. 45–66), Rozdział 4 (s. 67–84), Uwagi końcowe (s. 187–189); redaktor naukowy; współredaktor A. Graczyk).

Wykaz publikacji

Employment Issues in the European Union, Peter Lang – Europäischer Verlag für Wissenschaften, Frankfurt am Main 2006 (redaktor naukowy; współredaktor: G. Dickheuer).

Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK – Bilans pierwszej dekady, wpływ na region i perspektywy rozwoju, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław 2007 (redaktor naukowy i współautorstwo: Wstęp (s. 9–13), Zakończenie (s. 256–262), Synteza (s. 291–303)).

Nauki ekonomiczne wobec wyzwań współczesności, VII Kongres Ekonomistów Polskich, PTE, Warszawa 2009 (redaktor naukowy; współredaktor: Z. Hockuba).

Rozwój zrównoważony – teoria i praktyka, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław 2009 (redaktor naukowy; współredaktor: R. Jończy).

Ekonomia rozwoju, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław 2010 (redaktor naukowy i współautorstwo: s. 15–26, 49–79, s. 85–92–97).

Nauki ekonomiczne: Stylizowane fakty a wyzwania współczesności, IX Kongres Ekonomistów Polskich, PTE, Warszawa 2015 (redaktor naukowy i współautorstwo).

Artykuły, opublikowane referaty naukowe i rozdziały w książkach

Teoria rewolucji menedżerskiej, [w:] Lenin a rewizjonizm. Sesja naukowa w 100-lecie urodzin Lenina, z. 4, Wrocław 1970, s. 24–33.

Strategia rozwoju nauki, „Przegląd Gospodarczy” 1971, nr 2, s. 4 i 19.

Nauka jako czynnik rozwoju gospodarczego, Prace Naukowe WSE we Wrocławiu 1972, z. 37/59, s. 47–49.

Programowanie optymalnej struktury zatrudnienia w regionie dolnośląskim w latach 1975–1980, Zeszyty Specjalne Problemów Węzłowych, Instytut Planowania, Warszawa 1976, s. 1–23 (współautor).

Problemy recesji i polityki antykryzysowej we współczesnej burżuazyjnej ekonomii politycznej, Instytut Badania Współczesnych Problemów Kapitalizmu, Archiwum Opracowań i Przekładów (APO) 1976 (wybór i wstęp).

Neokenesizm i tradycje neoklasyczne we współczesnej ekonomii burżuazyjnej, [w:] Historia myśli ekonomicznej, Wrocław 1973, s. 146–174.

Ocena możliwości wykorzystania ogólnej teorii dyfuzji innowacji w badaniu i prognozowaniu popytu na dobra trwałego użytku, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1978, nr 104/126 (współautor: A. Majewski).

Zur Problematik der Preisbildungsmethoden, [w:] Preis und Lohn im Sozialismus, Diskussionsbeiträge, Verlag Technische Universität Dresden 1978, Heft 4, s. 7–10.

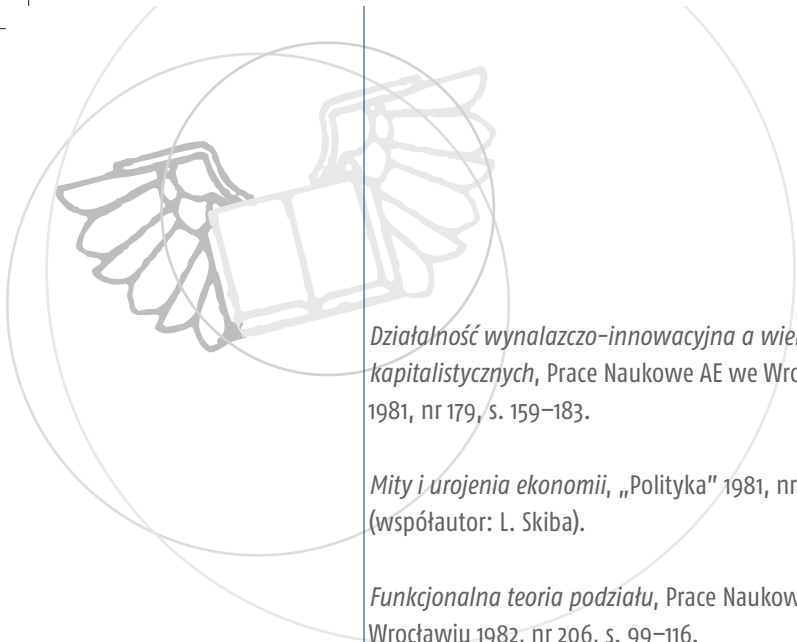
Counterpoint to Latham's view of using computers in the socialist economy, „Journal of Management Enterprise” 1978, No. 1, s. 30–31 (współautor: P. Wilczyński).

Główne kierunki neoklasycznej dyskusji nad optymalizacją gospodarowania w socjalizmie, Zeszyty Naukowe WSNS 1978, z. 2, s. 205–227.

Neoklasyczna teoria wzrostu gospodarczego, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1978, nr 136/198, s. 5–51.

Kultura ekonomiczna społeczeństwa jako przesłanka podnoszenia efektywności gospodarowania, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1980, nr 170, s. 47–57.

Polityka ekonomiczna PZPR w XXX-leciu, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1979, nr 125/147, s. 25–38.

Działalność wynalazczo-innowacyjna a wielkość firm kapitalistycznych, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1981, nr 179, s. 159–183.

Mity i urojenia ekonomii, „Polityka” 1981, nr 22 (współautor: L. Skiba).

Funkcjonalna teoria podziału, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1982, nr 206, s. 99–116.

Funktionelle Einkommensverteilung, [w:] *Das Volkseinkommen und seine Verteilung in den Wirtschaften Polens und der Bundesrepublik Deutschland*, Bock + Herchen Verlag, Bad Honnef 1981, s. 146–170 (współautor: S. Linek).

Racjonalność ekonomiczna (głos w dyskusji), [w:] *Teoria ekonomiczna a współczesne społeczeństwo*, PWE, Warszawa 1981, s. 95; przedruk angielski [w:] *The Relevance of Economic Theory*, New York 1981.

Dochód narodowy a dobrobyt społeczny, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1982, nr 207, s. 19–28.

Nationaleinkommen und sozialer Wohlstand, [w:] *Nationaleinkommen im Sozialismus*, Verlag TU, Dresden 1982, s. 56–62.

Wykaz publikacji

Versuch der Bestimmung grundsätzlicher Voraussetzungen und Merkmale des Wirtschaftswachstumsmechanismus in der neoklassischen Wachstumstheorie, [w:] *Probleme der wirtschaftlichen Entwicklung und des Wachstums...*, Bock + Herchen Verlag, Bad Honnef 1983, s. 75–85.

Próba określenia podstawowych przesłanek i cech mechanizmu wzrostu gospodarczego w neoklasycznej teorii wzrostu, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1984, nr 270, s. 57–68.

Versuch einer Klassifizierung der Modelle des Wirtschaftswachstums, [w:] *Grundfragen des Wirtschaftswachstums im Sozialismus*, Verlag TU, Dresden 1983, s. 50–59.

Próba klasyfikacji modeli wzrostu gospodarczego, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1985, nr 310, s. 45–55.

Ekonomia postkeynesowska w systemie współczesnej niemarksistowskiej ekonomii politycznej, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1984, nr 288.

Zjawiska kryzysowe a poszukiwanie nowych podstaw metodologicznych we współczesnej ekonomii niemarksistowskiej, Acta Universitatis Lodzianis, Folia Oeconomica 1985, nr 49, s. 334–345.

Wykaz publikacji

Spór wokół problemu racjonalności gospodarowania w socjalizmie: Misess – Lange – Hayek, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1984, nr 288.

Rewolucja mikroprocesorowa a zasoby siły roboczej (głos w dyskusji), [w:] *Podstawowe problemy wzrostu gospodarczego w socjalizmie*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1985, nr 310, s. 253–255.

Die Verlangsamung des Produktivitaetswachstums in der Kapitalistischen Laender und die Buergerlichen Konzeptionen zu ihrerer Ueberwindung, [w:] *Die staatsmonopolistische Regulierung des wissenschaftlich-technischen Fortschritts*, Verlag TU, Dresden 1985, s. 169–173.

Udział O. Langego w zachodniej dyskusji o racjonalności ekonomicznej gospodarki socjalistycznej, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1985, nr 316, s. 31–46.

Postęp naukowo-techniczny jako czynnik wzrostu gospodarczego Polski. Próba analizy jakościowej, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1985, nr 314, s. 91–104 (współautor: S. Czaja).

Internationale Korporationen und Transfer technologischer Innovationen, [w:] *Aussenhandel und internationale Finanzwirtschaft*, Bock + Herchen Verlag, Bad Honnef 1986, s. 94–110 (współautor: J. Forowicz).

Zur quantitativen Analyse, [w:] *Wissenschaftlich-technischer Fortschritt im Sozialismus*, Verlag TU, Dresden 1986, s. 196–199.

Wissenschaftlich-technischer Fortschritt als Faktor des Wirtschaftswachstums in Polen, [w:] *Wissenschaftlich-technischer Fortschritt im Sozialismus*, Verlag TU, Dresden 1986, s. 75–86 (współautor: S. Czaja).

Regulacja poziomu zanieczyszczenia i ochrony środowiska w wysoko rozwiniętych krajach kapitalistycznych, „Cuprum” 1986, nr 2, s. 43–49 (współautor: P. Wilczyński).

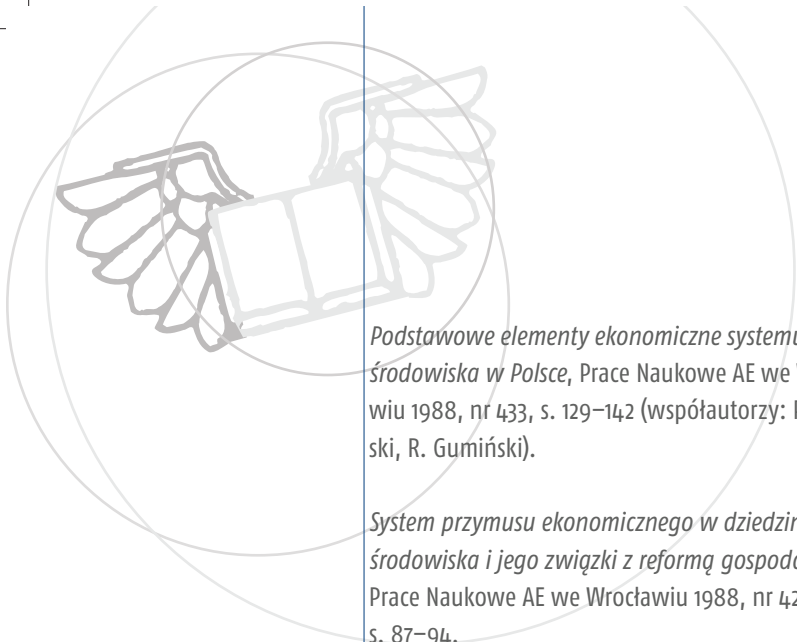
Ekonomiczne metody ochrony środowiska, „Ekonomista” 1987, nr 6, s. 1303–1315 (współautor: P. Wilczyński).

Regulacja ekonomiczna i społeczna w gospodarce Stanów Zjednoczonych. Instrumenty realizacji i aspekty teoretyczne, Acta Universitatis Lodzensis, Folia Oeconomica 1987, nr 72, s. 17–33.

Optymalizacja strategii ochrony środowiska, „Gospodarka Planowa” 1987, nr 78, s. 309–313 (współautor: P. Wilczyński).

Umweltpolitik in Polen, [w:] *Probleme der Regulierung in den Volkswirtschaften Polens und der Bundesrepublik Deutschland*, Bock + Herchen Verlag, Bad Honnef 1987, s. 42–54.

Podstawowe elementy ekonomiczne systemu ochrony środowiska w Polsce, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1988, nr 433, s. 129–142 (współautorzy: P. Wilczyński, R. Gumiński).

System przymusu ekonomicznego w dziedzinie ochrony środowiska i jego związku z reformą gospodarczą, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1988, nr 425, s. 87–94.

Das System des ökonomischen Zwangs im Bereich des Umweltschutzes und sein Zusammenhang zur Wirtschaftsreform, [w:] *Wissenschaftlich-technischer Fortschritt, intensiv erweiterte Reproduktion und Umwelt*, Verlag TU, Dresden 1987, s. 47–53 (współautor: P. Wilczyński).

Amerykański eksperyment rynkowy w dziedzinie ochrony przed zanieczyszczeniami powietrza atmosferycznego, „Gospodarka Planowa” 1988, nr 10–11, s. 45–48.

Współczesna niemarksistowska teoria postępu technicznego, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, „Studia i Materiały” 1988, nr 12, s. 72–78.

Przesłanki teoretyczne ekonomicznego systemu ochrony środowiska w ujęciu współczesnej ekonomii niemarksistowskiej, [w:] *Ekonomiczne i socjologiczne*

Wykaz publikacji

problemy ochrony środowiska, t. II, Ossolineum, Wrocław 1988, s. 123–145 (współautor: P. Wilczyński).

Die Rolle des Staates im Bereich Umweltregulierung, [w:] *Der Staat in der Volkswirtschaften Polens und der Bundesrepublik Deutschland*, Bock + Herchen Verlag, Bad Honnef 1989, s. 34–44.

Ekologiczne uwarunkowania wzrostu gospodarczego we współczesnej ekonomii niemarksistowskiej, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, „Studia i Materiały” 1989, nr 16, s. 71–80.

Territoriale Probleme der Umweltbelastung in der VR Polen, Verlag TU, Dresden 1989, s. 107–111.

Polityka i ekonomika postępu naukowo-technicznego, S. Szwedowski. Recenzja, „Ekonomista” 1987, nr 5, s. 1141–1144.

Teoretyczne podstawy systemu przymusu ekonomicznego w ochronie środowiska naturalnego, [w:] *Ekonomiczno-społeczne mechanizmy efektywnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego*, Wydawnictwo SGGW-AR, Warszawa 1989, s. 27–42.

Teoria efektów zewnętrznych jako podstawa analizy problemu zanieczyszczenia i ochrony środowiska, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1989, nr 489, s. 17–32.

Wykaz publikacji

Der Einfluss oekonomischer und gesellschaftlicher Regulierung auf das Tempo und Richtungen des wissenschaftlich-technischen Fortschritts (am Beispiel von USA), [w:] Oekonomische Grundprobleme des wissenschaftlich-technischen Fortschritts im gegenwaertigen Kapitalismus, Verlag TU, Dresden 1989, s. 94–97.

Pollution and Protection of the Environment, Economic Growth and Technological Progress, „Oeconomica Polona” 1989, nr 3–4 (ukazało się drukiem w 1991 r.), s. 305–325.

Reaktywna i prewentywna polityka ochrony środowiska, [w:] Instrumenty ekonomiczne i prawne ochrony środowiska naturalnego, PTE, AE w Krakowie, Kraków 1990, s.155–161.

Teoretyczne przesłanki optymalizacji zużycia zasobów nieodtwarzalnych (nieodnawialnych), [w:] Ekologiczne uwarunkowania wzrostu gospodarczego w warunkach ograniczoności zasobów naturalnych w Polsce, Kraków 1990, s. 41–50 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Ekologiczne uwarunkowania wzrostu gospodarczego, [w:] Współczesna myśl ekonomiczna, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, „Studia i Materiały” 1990, nr 23, s. 49–63 (współautor: S. Czaja).

Das Koordinieren der wirtschaftlichen Tätigkeit durch den Markt oder den Staat. Methodologische Anmerkungen, [w:] Wirtschaftsmechanismus der sozialistischen Länder, Dresden 1990, s. 55–62 (współautor: A. Matysiak).

On the conception of environmental protection policy differentiated regionally, [w:] Technical systems and social–legal principles of ecological safety, Leningrad 1990.

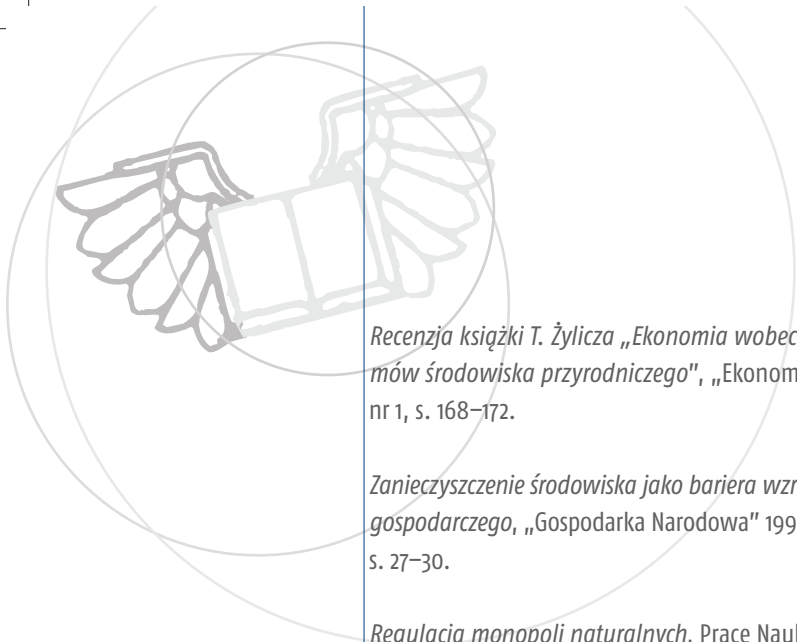
Przymus rynkowy jako instrument racjonalizacji gospodarki wodno–ściekowej. Przesłanki teoretyczne i możliwości zastosowań, [w:] Gospodarowanie wodą w terenach rolniczo–przemysłowych, Białystok 1990, s. 77–89.

Podstawy teorii dynamiki gospodarki kapitalistycznej M. Kaleckiego, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1990, nr 542, s. 9–22.

Teoretyczne przesłanki ekonomicznej racjonalizacji polityki zanieczyszczenia i ochrony środowiska, [w:] Ekonomiczne i socjologiczne problemy ochrony środowiska, t. III, red. A. Ginsbert–Gebert, Ossolineum, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1991, s. 51–63.

Ile kosztuje dostatnie życie (strukturalne obciążenie środowiska w Polsce), „Przegląd Techniczny” 1991, nr 2, s. 14–15 (współautor: S. Czaja).

Recenzja książki T. Żylicza „*Ekonomia wobec problemów środowiska przyrodniczego*”, „*Ekonomista*” 1991, nr 1, s. 168–172.

Zanieczyszczenie środowiska jako bariera wzrostu gospodarczego, „*Gospodarka Narodowa*” 1991, nr 6, s. 27–30.

Regulacja monopolii naturalnych, *Prace Naukowe AE we Wrocławiu* 1991, nr 590 s. 33–41.

Eigentumsrechte und effizientes Wirtschaften mit natürlichen Ressource dargestellt am Beispiel der Wasserwirtschaft, [w:] *Die Bedeutung der Eigentumsordnung für das Funktionieren einer Volkswirtschaft*, Bock + Herchen Verlag, Bad Honnef 1991, s. 57–66.

Rola państwa w pośrednich metodach regulacji środowiskowej, *Prace Naukowe AE we Wrocławiu* 1991, nr 579, s. 95–106.

Prywatyzacja gospodarki wodnej. Uwagi o modelu francuskim i angielskim, Wydawnictwo Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Warszawa 1991, s. 351–359.

Rynek – państwo – regulacja, „*Zarządzanie*” 1991, nr 10–12, s. 14–15.

Wykaz publikacji

Struktura produktu społecznego a obciążenie środowiska, [w:] *Instrumenty ekonomiczne i prawne ochrony środowiska naturalnego*, PTE, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych, Kraków 1991, s. 153–163 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Państwo i rynek w regulacji ochrony środowiska, [w:] *Instrumenty ekonomiczne i prawne ochrony środowiska naturalnego*, Kraków 1991, s. 30–46.

Koncepcja ekologicznej gospodarki rynkowej, „*Aura*” 1991, nr 7, s. 7–8.

Ocena podstawowych modeli wzrostu z punktu widzenia ich przydatności dla uchwycenia związków pomiędzy zasobami naturalnymi a wzrostem gospodarczym, [w:] *Ekologiczne bariery wzrostu gospodarczego w Polsce*, Kraków 1991, s. 11–20 (współautorzy: S. Czaja, S. Forlicz, Z. Jakubczyk, M. Piotrowska).

Określenie aktualnych i przewidywalnych barier ekologicznych wzrostu w Polsce oraz barier gospodarczych dla ochrony środowiska, [w:] *Ekologiczne bariery wzrostu gospodarczego w Polsce*, Kraków 1991, s. 231–244 (współautorzy: S. Czaja, S. Forlicz, Z. Jakubczyk, M. Piotrowska).

Wykaz publikacji

Model powiązań określających zależności pomiędzy stanem środowiska przyrodniczego a struktura produkcji i konsumpcji, [w:] *Ekologiczne bariery wzrostu gospodarczego w Polsce*, Kraków 1991, s. 281–300 (współautorzy: S. Czaja, S. Forlicz, Z. Jakubczyk, M. Piotrowska).

State and Market in Regulating Environmental Quality (A concept of ecological market economy), [w:] *Economic and legal Instruments of Environmental Protection in the Market Economy*, EAREA, Polish Division, The Series: „Economics and the Environment” No. 2, Kraków 1991, s. 17–27.

Niemiecki system sterowania jakością wód powierzchniowych. Ocena efektywności ekonomicznej i ekologicznej, [w:] *Wybrane problemy wodooszczędności*, Białystok 1991, s. 53–65.

Instrumenty ekonomiczne w ochronie wód w RFN, [w:] *Problemy odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków*, t. 1, III Kongres PSliTS, Łódź 1991, s. 48–55.

Ogólne zasady i organizacja ochrony środowiska w RFN, „Aura” 1992, nr 1, s. 12–14.

Metody realizacji i nakłady na ochronę środowiska w RFN, „Aura” 1992, nr 2, s. 16–18.

Ochrona zasobów wodnych w RFN, „Aura” 1992, nr 3, s. 24–25.

Podstawy prawno-organizacyjne i instrumenty ekonomiczne w gospodarce wodno-ściekowej w Niemczech, „Aura” 1992, nr 4, s. 18–20.

Ochrona powietrza atmosferycznego w Niemczech, „Aura” 1992, nr 5, s. 22–24.

Rynkowy system ochrony powietrza w USA i możliwości jego zastosowania w Polsce, „Barwniki i Środki Pomocnicze” 1992, nr 2–3, s. 83–89 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Przemysłowe zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego a zmiany klimatyczne, „Barwniki i Środki Pomocnicze” 1992, nr 2–3, s. 90–96 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Ekonomiczne aspekty regulacji rynku zasobów naturalnych, [w:] *Aktualia i perspektywy gospodarki surowcami naturalnymi*, Kraków-Zakopane 1992, s. 81–86 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Koncesje poszukiwawcze i eksploatacyjne w systemach legislacyjnych i w praktyce funkcjonowania w wybranych krajach, [w:] *Aktualia i perspektywy gospodarki surowcami naturalnymi*,

Kraków–Zakopane 1992, s. 71–75 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Ekonomiczna regulacja środowiska w Polsce. Stan aktualny i niezbędne kierunki zmian, „Gospodarka Narodowa” 1992, nr 12, s. 47–55.

Prywatyzacja, bezpośrednie inwestycje zagraniczne a odpowiedzialność ekologiczna w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, „Ekonomia i Środowisko” 1992, nr 1, s. 197–200.

Recenzja pracy T. Żylicza „Ekonomia wobec problemów środowiska przyrodniczego”, „Ekonomia i Środowisko” 1992, nr 1, s. 175–177.

Ecological liability of private firms in the free-market economy. Main legal and economic aspects, [w:] *Institutions and Environmental Protection*, vol. 3, The Series: „Economy and Environment” No. 12, European Association of Environmental and Resource Economists, Cracow 1993, s. 175–189.

Linking-up the increasing efficiency of energy sector and environmental protection: Domestic financing strategies, [w:] *Energy and Environment in European Economies in Transition*, OECD, IEA, Paris 1992, s. 71–77.

Wykaz publikacji

Ogólna charakterystyka ekonomii środowiska jako części składowej współczesnej ekonomii, „Ekonomia i Środowisko” 1992, nr 1, s. 19–35.

Jak chronić środowisko. Doświadczenia RFN, „Opole” 1992, nr 7–9, s. 17–21.

Własność a racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1992, nr 611, s. 147–155.

Koncesyjne dylematy, „Przegląd Techniczny” 1993, nr 3, s. 27–28 (współautor: S. Czaja).

Kontrowersja wokół zmian legislacyjnych dotyczących praw i obowiązków gmin w zakresie ochrony środowiska, [w:] *Polityka ekologiczna w ujęciu makroekonomicznym oraz regionalnym*, EAERE, „Ekonomia i Środowisko” 1993, nr 8, s. 111–118 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Partycypacja publiczna społeczności lokalnych w procesach podejmowania decyzji w zakresie inwestycji wpływających na środowisko w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, [w:] *Polityka ekologiczna w ujęciu makroekonomicznym oraz regionalnym*, EAERE, „Ekonomia i Środowisko” 1993, nr 8, s. 119–130 (współautor: S. Czaja).

Wykaz publikacji

Niekonwencjonalne nośniki energii a możliwości zmiany struktury energii w Polsce, [w:] *Środowiskowe bariery rozwoju gospodarczego a przemiany strukturalne w Polsce*, EAERE, „Ekonomia i Środowisko” 1993, nr 9, s. 55–65 (współautor: S. Czaja).

Koncepcja „stałego rozwoju”, [w:] *Środowiskowe bariery rozwoju gospodarczego a przemiany strukturalne w Polsce*, EAERE, „Ekonomia i Środowisko” 1993, nr 9, s. 73–83.

Model wzrostu gospodarczego A. Smitha. Próba rekonstrukcji i porównania z modelem wzrostu D. Ricardo, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1993, nr 653, s. 51–61.

Teoretyczna identyfikacja zanieczyszczenia środowiska jako bariery wzrostu gospodarczego, [w:] *Czynniki wzrostu wydajności pracy*, Opole 1993, s. 220–228.

Analiza porównawcza zmian wydajności pracy w układzie regionalnym, [w:] *Czynniki wzrostu wydajności pracy*, Opole 1993, s. 248–253 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Możliwości wykorzystania małych elektrowni i urządzeń prądotwórczych na rzekach Dolnego Śląska i Polski, [w:] *Energochłonność w procesach gospodarki wodnej i ściekowej*, Białowieża 1993, s. 87–97 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk).

Wybrane problemy dystrybucji produktów rolnictwa ekologicznego w krajach Europy Zachodniej, „Ekologia rolnicza” 1993, Opole–Łosiów, s. 91–96 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

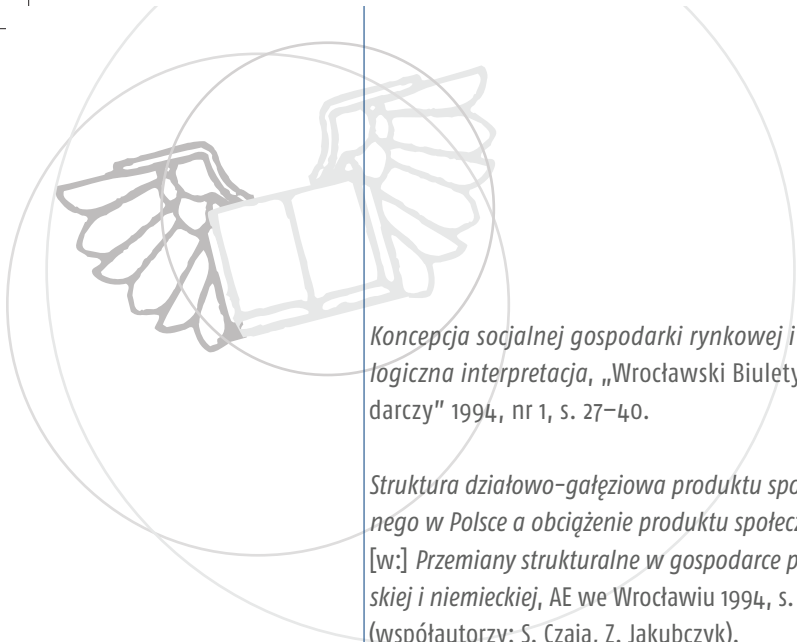
Ekologiczne problemy prywatyzacji, [w:] *Transformacja własności w Polsce*, AE we Wrocławiu 1994, s. 33–48.

Die Zweigsstruktur des Bruttosozialprodukts in Polen und die Belastung der natürlichen Umwelt, [w:] *Probleme der Wirtschaftsstruktur im Prozeß der polnischen Transformation und der europäischen Integration*, Bock + Herchen Verlag, Bad Honnef 1994, s. 66–75 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Podatek ekologiczny od paliw jako instrument ochrony powietrza przed gazami cieplarnianymi, [w:] *Prawno-ekonomiczne mechanizmy redukcji gazów cieplarnianych*, Politechnika Białostocka, Instytut Ochrony Środowiska w Warszawie, Warszawa–Białystok 1994, s. 87–103 (współautor: S. Czaja).

Polityka w zakresie cen energii oraz jej konsekwencje w okresie transformacji gospodarczej w Polsce, [w:] *Instrumenty ekonomiczne stosowane w ochronie powietrza w Polsce*, MOŚNiL, Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska, Warszawa 1994, s. 49–67.

Koncepcja socjalnej gospodarki rynkowej i jej ekologiczna interpretacja, „Wrocławski Biuletyn Gospodarczy” 1994, nr 1, s. 27–40.

Struktura działowo-gałęziowa produktu społecznego w Polsce a obciążenie produktu społecznego, [w:] Przemiany strukturalne w gospodarce polskiej i niemieckiej, AE we Wrocławiu 1994, s. 149–163 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Ekologiczne problemy prywatyzacji, „Ekonomia i Środowisko” 1994, nr 5, s. 9–21.

Energy pricing policy in the period of economic transformation in Poland and its environment related consequences, [w:] European Association of Environmental and Resource Economists – Polish Division, The Series: „Economics and Environment” No. 15: Industrial and Environmental Policy in Poland, Cracow 1994, s. 39–57.

Ecological education for economics and management students, [w:] Training of Experts for European Cooperation on Protection of the Environment and Promotion of Sustainable Development, Cracow 1994, s. 348–343 (współautor: M. Noga).

Koncepcja ekologicznej socjalnej gospodarki rynkowej, [w:] Socjalna gospodarka rynkowa, Wydawnictwo TiR, Wrocław 1994, s. 6–17 (współautor: S. Czaja).

Wykaz publikacji

Ekonomiczne instrumenty ochrony powietrza w Polsce, [w:] Ochrona powietrza w przemyśle, Łódź 25–27.05.1994, s. 146–152 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

System ochrony powietrza w RFN, [w:] Ochrona powietrza w przemyśle, Łódź 25–27.05.1994, s. 153–158 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Finansowanie ochrony środowiska w Polsce. Próba oceny, „Aura” 1995, nr 7, s. 7–9.

Ekoetykietowanie. Geneza. Znaczenie. Perspektywy, „Ekonomia i Środowisko” 1995, nr 6, s. 7–16 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Możliwości uczestniczenia obywateli w ochronie środowiska przyrodniczego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, „Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 1995, nr 17, s. 79–92 (współautor: S. Czaja).

Polityka ochrony środowiska w Federacji Rosyjskiej. Przegląd podstawowych problemów, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, „Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 1995, nr 17, s. 99–108 (współautor: S. Czaja).

Wykaz publikacji

Odpowiedzialność ekologiczna przedsiębiorstw i jej ubezpieczenie, „Ekonomia i Środowisko” 1995, nr 6, s. 43–50.

Handel zagraniczny Polski a stan środowiska przyrodniczego, [w:] *Transformacja systemu gospodarczego w Polsce a środowisko przyrodnicze*, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, „Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 1994, nr 16, s. 153–180 (ukazało się drukiem w 1995 r.) (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk).

Ökologische Bedingungen und Konsequenzen der Wirtschaftstransformation in Polen, [w:] *Probleme der Transformation, insbesondere der polnischen Wirtschaft*, Bock + Herchen Verlag, Bad Honnef 1995, s. 35–44 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk).

Ekonomiczne instrumenty ochrony środowiska w Polsce, [w:] *Podmioty gospodarcze w procesach transformacji*, Uniwersytet Opolski, Opole 1995, s. 87–101 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk, Z. Jakubczyk).

Instrumenty regulacji bezpośredniej i ekonomicznej w realizacji polityki ekologicznej w Polsce. Ocena efektywności ekonomicznej i skuteczności ekologicznej, „Przyroda i Człowiek” 1995, nr 5, s. 33–45 (współautor: S. Czaja).

Aspekty ekologiczne stosunków gospodarczych pomiędzy Polską a Unią Europejską, „Ekonomia i Środowisko” 1995, nr 7, s. 35–44.

Postęp techniczny a ochrona środowiska. Aspekt mikroekonomiczny, Produktywność pracy a wzrost gospodarczy, Uniwersytet Opolski, Opole 1995, s. 277–242.

Próba skonstruowania makroekonomicznej energetycznej funkcji produkcji. Problemy teoriopoznawcze, metodologiczne i analityczno-obrachunkowe, Opole 1995, s. 30–39 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

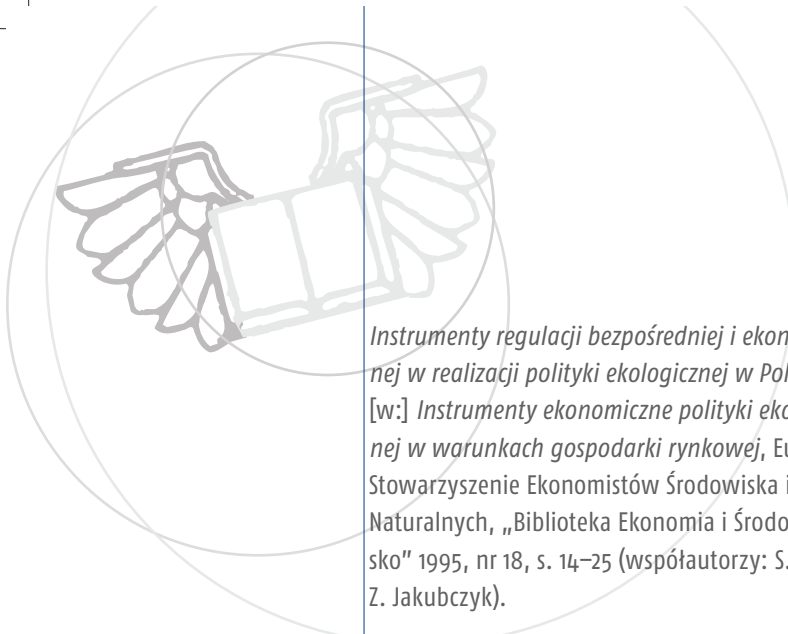
Podatek ekologiczny od paliw, „Ekonomia i Środowisko” 1995, nr 7, s. 83–94 (współautor: S. Czaja).

System ochrony zasobów wodnych w RFN, [w:] *Fundusze ekologiczne. Dotychczasowe doświadczenia i perspektywy*, Wrocław 1995, s. 78–85.

System wskaźników i indeksów ekorozwoju, [w:] *Instrumenty ekonomiczne polityki ekologicznej w warunkach gospodarki rynkowej*, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, „Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 1995, nr 18, s. 110–124.

Handel emisją jako instrument polityki ekologicznej na przykładzie elektrowni „Opole”, „Śląsk Opolski” 1995, nr 2, s. 20–24 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Instrumenty regulacji bezpośredniej i ekonomicznej w realizacji polityki ekologicznej w Polsce, [w:] *Instrumenty ekonomiczne polityki ekologicznej w warunkach gospodarki rynkowej*, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, „Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 1995, nr 18, s. 14–25 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Wykorzystanie opłat produktowych i depozytów ekologicznych do racjonalizacji gospodarki odpadami komunalnymi, [w:] *Techniczne i ekonomiczne problemy gospodarki odpadami komunalnymi*, Kraków 1995, s. 197–216 (współautor: S. Czaja).

Ocena szans i zagrożeń dla środowiska przyrodniczego wynikających z przekształceń własnościowych. Problemy ochrony środowiska w procesie przekształceń własnościowych, Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu, Warszawa 1996, s. 19–42.

The Linkages between Trade and Environment. A Case Study of Poland, „Argumenta Oeconomica” 1996, No. 2, s. 29–57 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk).

Ecological Aspects of Economic Relationships Between Poland and European Union, „Argumenta Oeconomica” 1996, No. 2, s. 7–18.

Wykaz publikacji

Wybrane problemy harmonizacji przepisów polskiego prawa ochrony środowiska z systemem prawnym Unii Europejskiej, „Wrocławski Biuletyn Gospodarczy” 1996, nr 16, 1996, s. 23–36 (współautor: S. Czaja).

Środowisko, ekologia, świadomość społeczna – recenzja pracy pod red. K. Fryszackiego, „Śląsk Opolski” 1996, nr 4(23), s. 63–65.

Uwagi o trwałości rozwoju gospodarczego Polski w kontekście współczesnych teorii wzrostu i rozwoju. Ekonomiczne aspekty transformacji gospodarczej w Polsce, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1996, nr 724, s. 26–37.

Aspekty ekologiczne podstawowych makropolityk i polityk sektorowych w latach dziewięćdziesiątych w Polsce. Ekonomiczne aspekty transformacji gospodarczej w Polsce, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1996, nr 724, s. 67–87 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk).

Prywatyzacja gospodarki polskiej w świetle zasad ekorozwoju. Ekologiczne aspekty prywatyzacji, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 1996, s. 11–23.

Handel, środowisko, trwałość i ekologicznie zrównoważony rozwój, Mechanizmy i uwarunkowania ekorozwoju, t. 2, Białystok 1996, s. 223–235.

Wykaz publikacji

Metodyka szacowania ekonomicznych skutków szkód leśnych wywołanych zanieczyszczeniem powietrza, „Ekonomia i Środowisko” 1996, nr 1–2(8–9), s. 38–51 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk).

Przekształcenia polskiego sektora energetycznego w kontekście integracji z UE (na przykładzie elektroenergetyki), *Dydaktyczne aspekty stowarzyszenia z Unią Europejską*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1996, nr 740, s. 32–42.

Ecological Apects of Basic Sectoral Policies in Poland, „Argumenta Oeconomica” 1997, nr 14, s. 143–163 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk).

Formalne i rzeczywiste kryteria integracji Polski z Unią Europejską, [w:] *Rozwój społeczno-gospodarczy w aspekcie niektórych uwarunkowań integracji europejskiej*, Uniwersytet Opolski, Opole 1997, s. 117–123 (współautor: S. Czaja)

Górnictwo skalne a lokalne strategie ekorozwoju na przykładzie Dolnego Śląska, „Górnictwo Odkrywkowe” 1996, t. XXXVIII, nr 4–5, s. 158–171 (współautorzy: S. Czaja, J.M. Hałasa).

Handel emisją jako element polityki ekologicznej na przykładzie Elektrowni „Opole”, „Śląsk Opolski” 1997, nr 1(24), s. 74–79.

Rozwiązania rynkowe w ochronie powietrza atmosferycznego (zarys podstawowych problemów), „Chemia i Inżynieria Ekologiczna” 1997, t. 4, nr 4, s. 481–491 (współautor: S. Czaja).

System depozytów ekologicznych na akumulatory oraz opłatowo-depozytowy na oleje smarowe, [w:] *Gospodarka odpadami niebezpiecznymi*, Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu, „Konferencje i SeminaRIA” 1997, nr 13, s. 54–81 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk).

Szanse i zagrożenia gospodarowania odpadami komunalnymi na poziomie lokalnym i regionalnym (na przykładzie Dolnego Śląska), Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, „Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 1997, nr 21, s. 57–70 (współautorzy: S. Czaja, J.M. Hałasa).

Wpływ transportu na środowisko przyrodnicze – próba analizy kosztów i korzyści, [w:] „*Wspólna Europa. Ekonomiczne dylematy transportu i ekologii*”, SGH, Warszawa 1997, s. 43–63 (współautorzy: S. Czaja, J. Golak, J.M. Hałasa).

Proces harmonizacji polskiego prawa i regulacji środowiskowych z rozwiązaniami Unii Europejskiej i jego konsekwencje ekonomiczne, [w:] *Produktywność – rozwój społeczno-gospodarczy w aspekcie niektórych uwarunkowań integracji europejskiej*, Uniwersytet Opolski, Opole 1997, s. 329–335.

Recenzja książki „Małe i średnie przedsiębiorstwa jako stymulatory rozwoju gospodarczego” (red. B. Grzeganiek-Więcek, W. Jacher, J. Słodczyk), „Śląsk Opolski” 1997, nr 2, s. 74–75.

Uwagi o trwałości wzrostu gospodarczego Polski w kontekście koncepcji „trwałego rozwoju” (Sustainable Development), [w:] Podstawy trwałego wzrostu gospodarczego Polski i służące temu polityki, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów RP, Raport nr 13, Warszawa 1997, s. 29–73.

Harmonizacja polskiego prawa, regulacji, standardów i instytucji w ochronie środowiska z rozwiązaniami Unii Europejskiej, [w:] Wejście do Unii Europejskiej a wzrost gospodarczy, tłumienie bezrobocia i poprawa warunków bytowych ludności, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów RP, Raport nr 23, Warszawa 1997, s. 242–246.

Wybrane problemy bezrobocia i sposoby jego przewyższania na szczeblu samorządów lokalnych w regionach szczególnego zagrożenia – doświadczenia polskie i zagraniczne, [w:] Polityka społeczna, rodzina i bezrobocie, UJ, Kraków 1997, s. 183–189 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Opłaty produktowe jako źródło finansowania ochrony środowiska, [w:] Źródła finansowania ochrony

Wykaz publikacji

Środowiska naturalnego w Polsce, AE w Krakowie, Kraków 1997, s. 75–89 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk).

Zasady wyboru priorytetów stosowane przez podmioty finansujące projekty proekologiczne, „Ekonomia i Środowisko” 1997, nr 2(11), s. 41–51 (współautor: A. Graczyk).

Odpowiedzialność ekonomiczna przedsiębiorstw i jej ubezpieczenie – podstawowe problemy prawno-ekonomiczne i informacyjne, [w:] Współzależność między wiedzą ekonomiczną a funkcjonowaniem gospodarki w skali mikro i makro, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1977, nr 777, s. 96–106.

Metodologiczny indywidualizm jako główny element paradygmatu współczesnej ekonomii neoklasycznej: istota oraz główne kierunki krytyki i modyfikacji, „Ekonomista” 1997, nr 5/6, s. 663–681.

Handel energią a zanieczyszczenie środowiska w Polsce, „Ekonomia i Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze” 1997, nr 4, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 760, s. 91–100 (współautor: A. Graczyk).

Progi i bariery – wymagania ekologiczne międzynarodowego handlu, „Ekoprofit” 1997, nr 1(6), s. 39–42.

Ekonomiczne regulacje stany środowiska, „Ekoprofit” 1997, nr 6(11), s. 60–64.

Wykaz publikacji

Pozabudżetowe fundusze ekologiczne, „Ekoprofit” 1997, nr 6(11), s. 12–14.

Instrumenty ekonomiczne w gospodarce odpadami w niektórych krajach Unii Europejskiej, „Ekoprofit” 1997, nr 6(11), s. 52–58.

Identification and Valuation of Air Pollution Related Hazards to Forests. A Case Study of Poland, „Argumenta Oeconomica” 1997, nr 4 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk).

Privatizing the Polish Economy. Chances and Threats to Polish Economy, „Argumenta Oeconomica” 1997, nr 4.

Czy sukces ekologiczny firmy to sukces rynkowy? I. Współczesne wyzwania, „Ekoprofit” 1998, nr 4(20), s. 10–13 (współautor: S. Czaja).

Czy sukces ekologiczny firmy to sukces rynkowy? II. Strategie postępowania, „Ekoprofit” 1998, nr 5(21), s. 18–21 (współautor: S. Czaja).

Gospodarka odpadami w krajach Unii Europejskiej – podatek, opłaty użytkowe i inne instrumenty ekonomiczne, „Ekorozwój a gospodarka odpadami”, Bydgoszcz 1998, s. 45–55.

The Economic Consequences of the Basel Convention. Case Study for Poland, „Argumenta Oeconomica” 1998,

nr 2(6), s. 15–37 (współautorzy: S. Czaja, Z. Jakubczyk, I. Rumianowska).

Ekologiczna integracja z Unią Europejską, „Ekoprofit” 1998, nr 11, s. 5–9.

Informacyjne wymogi rynku zbywalnych uprawnień do emisji zanieczyszczeń, „Ekonomia i Środowisko” 1998, nr 1(12), s. 19–32.

The Growth of Trade Liberalization and Competition in the Economy, [w:] *The Strengthening of European Integration Through Sustainable Development*, Environmental Economy and Natural Resources Foundation, Ministry of Environmental Protection, Natural Resources and Forestry, Białystok–Warsaw 1998, s. 17–22.

Instrumenty ekonomiczne w gospodarce odpadami w niektórych krajach Unii Europejskiej, [w:] *Szkoła Gospodarki Odpadami '97*, PAN, Centrum Podstawowych Problemów Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, Kraków 1997, s. 311–323 (ukazało się drukiem w 1998 r.).

Privatizing the Polish Economy; Benefits and Dangers to the Natural Environment, [w:] *Environmental Protection in Transition*, Ashgate, Aldershot–Brookfield (USA)–Singapore–Sydney 1998, s. 68–81.

Teoretyczne podstawy badania trwałości wzrostu gospodarczego, [w:] Sterowanie ekorozwojem, t. 1: Teoretyczne podstawy ekorozwoju, Białystok 1998, s. 22–40.

Nakłady gospodarcze na ochronę środowiska i ich finansowanie w hutnictwie żelaza i stali, AE w Krakowie, TNOiK, Kraków–Częstochowa 1998, s. 43–53 (współautor: Z. Dokurno).

Prognoza zmian na rynku pracy w świetle kierunków restrukturyzacji województwa, [w:] Diagnoza środowiska naturalnego, gospodarki i infrastruktury w wąbrzyskich regionach likwidowanej eksploatacji górnictwa oraz kierunki restrukturyzacji, „Górnictwo Odkrywkowe”, Wrocław 1998, s. 272–293 (współautorzy: S. Czaja, I. Rumianowska).

Voprosy vybora i ranzirovaniija prioritetov ekologiczeskoj polityki pri pazrabotkie RPDOOS, „Upravlenije okruzajuszczej sredoj. Informacionnyj bjuletien” nr 7, s. 72–76 (współautor: A. Graczyk).

Ekologizacja zarządzania przedsiębiorstwem – w zgodzie z wymogami rynku i środowiska, „Ekoprofit” 1999, nr 1, s. 39–43 (współautor: S. Czaja).

Indeksy i wskaźniki rozwoju, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 1999, s. 69–78, 96–98, 117–121, 144–180, 246–251.

Wykaz publikacji

Zmiany w podstawowych wielkościach makroekonomicznych w krajach mniej zaawansowanych w transformacji systemowej, [w:] Zmiany strukturalne w gospodarkach krajów Europy Centralnej i Wschodniej, Wydawnictwo UWr, Wrocław 1998 (ukazało się drukiem w 1999 r.), s. 117–130.

Harmonizacja polskiego prawa i regulacji ekologicznych z rozwiązaniami w Unii Europejskiej a modernizacja polskiej gospodarki, [w:] Integracja europejska – transformacja systemowa w Polsce – procesy dostosowawcze, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław 1999, s. 375–386.

Bilans płacniczy a wzrost gospodarczy – perspektywa długookresowa, „Ekonomista” 1999, nr 1–2, s. 175–191.

Studium nad efektywnością zagospodarowania terenów poeksploatacyjnych – aspekty prawne i ekonomiczne, [w:] Zagospodarowanie wyrobisk – technologiczne, przyrodnicze i gospodarcze uwarunkowania zagospodarowania wyrobisk poeksploatacyjnych surowców skalnych Dolnego Śląska, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1999, s. 133–171.

„Pracoprzyjazny” wzrost gospodarczy – próba ujęcia teoretycznego i relacje do polityki płac i zatrudnienia, [w:] Produktywność, konkurencyjność, integracja, Uniwersytet Opolski, Opole 1999, s. 48–57.

Wykaz publikacji

Motywy ekologizacji zarządzania przedsiębiorstwem – próba systematyzacji, [w:] Konkurencyjność przedsiębiorstw wobec wyzwań XX wieku, TNOiK Oddział we Wrocławiu, Komitet Nauk o Organizacji i Zarządzaniu PAN, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław 1999, s. 73–87 (współautor: S. Czaja).

Wzrost gospodarczy, kapitał naturalny, sprawiedliwość międzygeneracyjna, „Ekonomia i Środowisko” 1999, nr 1(14), s. 21–34

Zanieczyszczenie i ochrona środowiska jako problem globalny, recenzja książki A. Budnikowskiego, „Ekonomia i Środowisko” 1999, nr 1(14), s. 175–179.

Rynek a zanieczyszczenie i ochrona środowiska, [w:] Polityka ekologiczna w gospodarce rynkowej, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych – Oddział Polski, „Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 1999, nr 25, s. 9–19.

Ekonomiczne metody regulacji stanu środowiska – istota, rodzaje i kryteria stosowalności, [w:] Polityka ekologiczna w gospodarce rynkowej, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych – Oddział Polski, „Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 1999, nr 25, s. 207–228.

Polityka ekologiczna Unii Europejskiej, [w:] Problemy integracji Polski z Unią Europejską, AE we Wrocławiu, Wałbrzych–Wrocław 1999, s. 94–102.

Zielone miejsca pracy w rolnictwie – możliwości i bariery ich tworzenia, [w:] Zielone miejsca pracy na wsi, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 1999, s. 13–20.

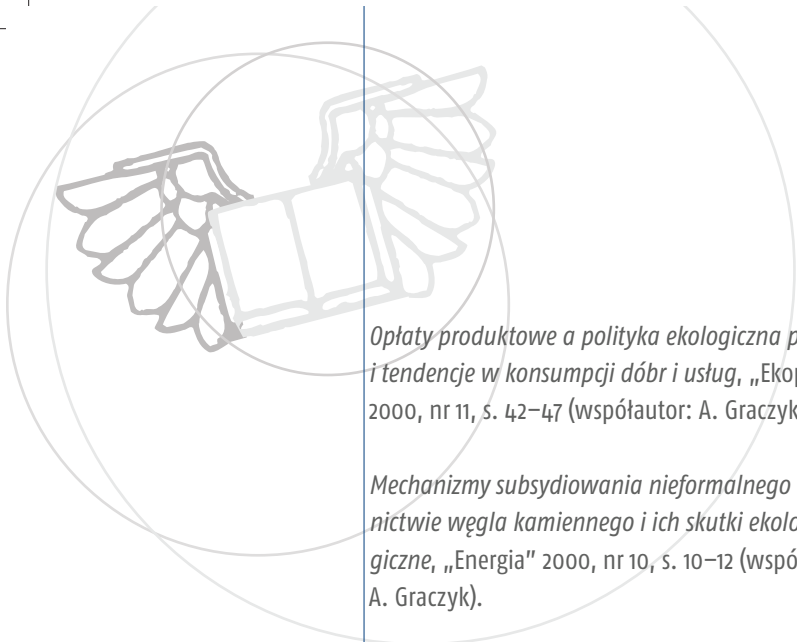
Makroekonomiczne uwarunkowania strategii konkurencji przedsiębiorstwa, [w:] Metody zarządzania strategicznego, Prace Naukowe WWSzZiP, Wałbrzych 2000, s. 135–150 (współautor: S. Czaja).

Ekologiczne zarządzanie firmą. Wybrane elementy, [w:] Ekologiczne zarządzanie firmą – zielone zarządzanie, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, „Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 2000, nr 26, s. 57–66 (współautor: S. Czaja).

Opłaty produktowe – istota, funkcje i cele stosowania oraz możliwości wdrożenia – część pierwsza, „Ekoprofit” 2000, nr 9, s. 46–48.

Opłaty produktowe – istota, funkcje i cele stosowania oraz możliwości wdrożenia – część druga, „Ekoprofit” 2000, nr 10, s. 46–48.

Opłaty produktowe a polityka ekologiczna państwa i tendencje w konsumpcji dóbr i usług, „Ekoprofit” 2000, nr 11, s. 42–47 (współautor: A. Graczyk).

Mechanizmy subsydiowania nieformalnego w górnictwie węgla kamiennego i ich skutki ekologiczne, „Energia” 2000, nr 10, s. 10–12 (współautor: A. Graczyk).

Mechanizmy subsydiowania ochrony środowiska, „Energia” 2000, nr 12, s. 36–39 (współautor: A. Graczyk).

Mechanizmy formalnego subsydiowania w sektorze energetycznym a środowisko przyrodnicze, „Energia” 2000, nr 9, s. 40–42 (współautor: A. Graczyk).

*Kapitał ludzki oraz mechanizmy i główne sfery jego rozwoju w Polsce w okresie transformacji, [w:] *Internacjonalizacja i globalizacja gospodarki polskiej. Handel międzynarodowy i inwestycje zagraniczne*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 2000, nr 867, s. 87–95 (współautor: S. Czaja).*

*Wybrane problemy eksploatacji zasobów naturalnych, [w:] *Produktywność czynników wytwórczych w procesie rozwoju gospodarczego*, Uniwersytet Opolski, Opole 2000, s. 81–88 (współautor: Z. Jakubczyk).*

Wykaz publikacji

*Wpływ transportu na środowisko przyrodnicze w rejonie Nowej Rudy. Próba analizy koszty – korzyści, [w:] *Ekologiczne aspekty gospodarki miejskiej i w zarządzaniu miastem*, Uniwersytet Opolski, Opole 2000, s. 57–70 (współautor: S. Czaja).*

*Organizacyjno-finansowe aspekty gospodarki odpadami komunalnymi na terenach miejskich, [w:] *Ekologiczne aspekty gospodarki miejskiej i w zarządzaniu miastem*, Uniwersytet Opolski, Opole 2000, s. 109–128 (współautor: Z. Jakubczyk).*

Recenzja pracy J. Jagasa „Metody zwiększania produktywności i konkurencyjności w ramach integracji Polski z Unią Europejską”, „Polityka Społeczna” 2000, nr 8, s. 26–28.

*Harmonizacja polityki ekologicznej Polski i Unii Europejskiej i jej konsekwencje ekonomiczne, [w:] *Ekonomiczne i społeczne aspekty integracji Polski z Unią Europejską*, red. B. Klimczak, L. Olszewski, Z. Pisz, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 2000, nr 858, s. 161–175 (współautor: A. Graczyk).*

Mechanizmy ekonomiczne i rynkowe – II Polityka Ekologiczna Państwa, Rada Ministrów, Warszawa, czerwiec 2000, <http://www.mos.gov.pl> (współautor: A. Graczyk).

Wykaz publikacji

Mechanizmy finansowania ochrony środowiska – II Polityka Ekologiczna Państwa, Rada Ministrów, Warszawa, czerwiec 2000, <http://www.mos.gov.pl> (współautor: A. Graczyk).

Ukryte subsydia związane z subsydiowaniem cen, podaży i popytu w polskim sektorze energetycznym, „Energia” 2001, nr 1, s. 32–35 (współautor: A. Graczyk).

Koncepcja handlu pozwoleniami na emisję SO₂ w elektroenergetyce, „Ekonomia i Środowisko” 2000, nr 2(17), s. 75–87 (współautorzy: S. Czaja, A. Graczyk, Z. Jakubczyk).

Ochrona środowiska – ile rynku, ile państwa, [w:] *Czy ekonomia nadąża za wyjaśnianiem rzeczywistości*, t. 1, red. A. Wojtyna, Kongres Ekonomistów Polskich, PTE, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2001, s. 11–39.

Instrumenty ekonomiczne i mechanizmy finansowania w nowej polityce ekologicznej państwa – by sprostać współczesnym wyzwaniom, „Ekoprofit” 2001, nr 2, s. 41–44 (współautor: A. Graczyk).

Rynek uprawnień do emisji SO₂ w elektroenergetyce – cele, podmioty, uczestniczące oraz prawno-instytucjonalne warunki wdrożenia, [w:] *Nowe instrumenty polityki ekologicznej*, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych,

„Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 2001, nr 28, s. 83–99.

Modyfikacja mechanizmów ekonomiczno-finansowych polityki ekologicznej państwa, [w:] *Nowe instrumenty polityki ekologicznej*, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, „Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 2001, nr 28, s. 100–116 (współautor: A. Graczyk).

Ogólna charakterystyka polityki ekologicznej Unii Europejskiej oraz unijnego prawa i regulacji w zakresie ochrony środowiska, [w:] *Wybrane elementy prawa środowiskowego dla ekonomistów*, red. S. Czaja, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław 2001, s. 84–99.

Rynek praw emisji a opłaty ze emisję (przy minimalnym koszcie ogólnospołecznym), „Ekoprofit” 2001, nr 3, s. 34–36 (współautor: A. Graczyk).

Subsydia w polskim sektorze elektroenergetycznym – wnioski i rekomendacje dla polityki energetycznej, „Energia” 2001, nr 3, s. 29–31 (współautor: A. Graczyk).

Warunki wdrożenia i efektywnego funkcjonowania rynku zbywalnych uprawnień do emisji zanieczyszczeń (by koszty nie przewyższyły korzyści), „Ekoprofit” 2001, nr 4, s. 22–25 (współautor: A. Graczyk).

Warunki wdrożenia rynku praw emisji SO₂ w elektroenergetyce – czystsze powietrze przy niższych kosztach, „Ekoprofit” 2001, nr 6, s. 33–36 (współautor: A. Graczyk).

Koncepcje polityki ochrony środowiska w gospodarce rynkowej, [w:] Współczesna społeczna gospodarka rynkowa (Gegenwärtige Soziale Marktwirtschaft), red. W. Małachowski, SGH, Warszawa 2001, s. 133–156.

Mechanizmy ekonomiczne wdrażania trwałego i zrównoważonego rozwoju w Polsce, [w:] Ekonomia a rozwój zrównoważony, t. II, red. F. Piontek, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok, 2001, s. 9–19 (współautor: A. Graczyk).

Polityka państwa a powiększanie zasobów kapitału ludzkiego w Polsce w latach dziewięćdziesiątych, [w:] Produktywność i wydajność w okresie transformacji gospodarki polskiej, red. J. Jagas, Uniwersytet Opolski, Opole 2001, s. 78–103.

Koncepcja rozwoju zrównoważonego i samopodtrzymującego się (sustainable development) a globalne problemy ekologiczne, [w:] Ekologiczne aspekty rozwoju społeczno-gospodarczego, red. J. Jagas, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu, Opole 2001, s. 7–19, (współautor: R. Jończy).

Wykaz publikacji

Uwagi o roli rządu w promocji wzrostu gospodarczego Polski w latach 1997–2001, [w:] Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej o wzroście gospodarczym, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Prezesie Rady Ministrów, Raport nr 39, Warszawa 2001, s. 51–58.

Zanieczyszczenie środowiska jako bariera wzrostu gospodarczego, [w:] Wybrane zagadnienia współczesnej ekonomii, red. R. Pajda, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Kraków 2001, s. 45–54.

Ekoinnowacyjność polityki rolnej, [w:] Ekoinnowacyjność dokumentów strategicznych – próba oceny, red. K. Kamieniecki, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Raport nr 10, Warszawa 2001, s. 88–101.

Odpowiedzialność ekologiczna, „Ekoprofit” 2001, nr 9, s. 32–34 (współautor: A. Graczyk).

Ubezpieczenia ekologiczne, „Ekoprofit” 2001, nr 10, s. 35–37 (współautor: A. Graczyk).

Jak działa rynek ubezpieczeń ekologicznych, „Ekoprofit” 2001, nr 11, s. 34–37 (współautor: A. Graczyk).

Forms and Scope of Public Subsidies in the Polish Energy Sector and their Ecological Outcomes, „Ekonomia i Środowisko” 2001, nr 3(20), s. 133–156 (współautor: A. Graczyk).

Wykaz publikacji

Próba identyfikacji mechanizmów subsydiowania w polskim sektorze energetycznym i ich skutków ekologicznych, „*Ekonomia i Środowisko*” 2001, nr 2(19), s. 123–153 (współautor: A. Graczyk).

Public Regulation in a Market Economy, „*Argumenta Oeconomica*” 2001, No. 2(11), s. 5–16.

Opłaty produktowe jako ekonomiczny instrument internalizacji środowiskowych niekorzyści zewnętrznych, [w:] *Instrumenty rynkowe w ochronie środowiska*, „*Biblioteka Ekonomia i Środowisko*” 2002, nr 29, s. 74–83.

Odpowiedzialność i ubezpieczenia ekologiczne, [w:] *Instrumenty rynkowe w ochronie środowiska*, „*Biblioteka Ekonomia i Środowisko*” 2002, nr 29, s. 84–92 (współautor: A. Graczyk).

Liberalizacja handlu a środowisko przyrodnicze i trwały rozwój, [w:] *Globalizacja gospodarki a ochrona środowiska*, SGH, Warszawa 2002, s. 60–75.

The Market of Tradable Emission Rights and Possibilities of its Implementation in Poland, [w:] *Environmental Challenges in the Process Eastward Expansion of the European Union*, Opole University, „*Economic and Environmental Studies*” 2002, No.2, s. 189–205 (współautorzy: A. Graczyk, Z. Jakubczyk).

Liberalizacja polskiego sektora elektroenergetycznego a możliwości kontynuacji procesu jego technologicznej i ekologicznej rekonstrukcji, „*Energia*” 2002, nr 3, s. 24–26.

Problemy gospodarki odpadami komunalnymi w kontekście integracji Polski z Unią Europejską, „*Ekonomia i Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze*” 2001, nr 8 (ukazało się drukiem w 2002 r.), *Prace Naukowe AE we Wrocławiu*, s. 57–71 (współautor: Z. Jakubczyk).

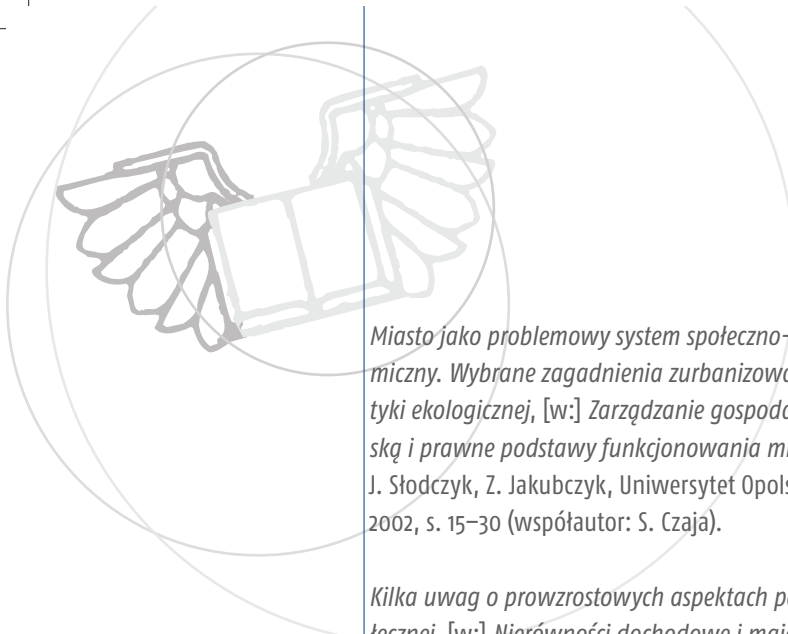
Rynek praw emisji w elektroenergetyce – amerykański system CAP and TRADE i możliwości jego wykorzystania w Polsce, [w:] *Emisje zagrażające środowisku*, Politechnika Wrocławska, PSIITSI, Wrocław 2002, s. 83–92 (współautor: A. Graczyk).

Global Ecological Issues, International Trade and Sustainable Development, [w:] *Competition, Environment and Trade in the Globalized Economy*, eds. G. Dickheuer, B. Fiedor, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main 2002, s. 145–155.

Próba oceny polityki społeczno-gospodarczej Rządu w latach 1997–2001, „*Wrocławski Biuletyn Gospodarczy*” 2002, nr 28, s. 17–23.

Konflikty między działaniami indywidualnymi i zbiorowymi w ochronie środowiska, „*Ekonomia i Środowisko*” 2002, nr 2(22), s. 7–20.

Miasto jako problemowy system społeczno-ekonomiczny. Wybrane zagadnienia zurbanizowanej polityki ekologicznej, [w:] *Zarządzanie gospodarką miejską i prawne podstawy funkcjonowania miasta*, red. J. Słodczyk, Z. Jakubczyk, Uniwersytet Opolski, Opole 2002, s. 15–30 (współautor: S. Czaja).

Kilka uwag o pro wzrostowych aspektach polityki społecznej, [w:] *Nierówności dochodowe i majątkowe. Zakres i formy redystrybucji dochodów państwa*, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów, Raport nr 49, Warszawa 2002, s. 113–117.

Bezpieczeństwo energetyczne i liberalizacja rynków w Unii Europejskiej, „Energia” 2002, nr 10–11, s. 10–13.

Polityka energetyczna Unii Europejskiej – rys historyczny, „Energia” 2002, nr 7–8–9, s. 22–25.

Funkcje i cele instrumentów ekonomicznych użytkowania i ochrony środowiska w świetle strategicznych dokumentów dotyczących rozwoju polskiej gospodarki, [w:] *Zarządzanie środowiskiem – teraźniejszość i przyszłość*, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Rozprawy Naukowe nr 106, Białystok 2003, s. 32–67 (współautor: A. Graczyk).

Kapitał ludzki oraz mechanizmy i główne sfery jego rozwoju w Polsce w okresie transformacji,

Wykaz publikacji

[w:] *Problemy wzrostu gospodarczego w warunkach ustrojowej transformacji w Polsce*, red. J. Mujżel, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, Wydawnictwo Ziggurat, Warszawa 2003, s. 74–120 (współautor: S. Czaja).

Działania zbiorowe w sferze zanieczyszczenia środowiska i jego ochrony, [w:] *Działania zbiorowe – teoria i praktyka*, red. A. Matysiak, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 2003, nr 985, s. 22–42.

Globalization and Integration of the World Economy and the Eastward Enlargement of the European Union, [w:] *Eastward Enlargement of the European Union. Economic aspects*, eds. G. Dickheuer, B. Fiedor, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main 2003, s. 25–39 (współautor: A. Matysiak).

Product Charges as an Instrument to Internalize Environmental Negative Externalities – Nature, Objectives and Criteria for Design and Implementation, [w:] *Sustainable Waste Management*, eds. J. Słodczyk, J. Platje, Opole University, Opole 2003, s. 15–25.

Koncepcja nauczania przedmiotów ekonomiczno-środowiskowych, [w:] *Rola wyższych uczelni w edukacji dla ekorozwoju*, red. T. Borys, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2003, s. 235–242.

Wykaz publikacji

Betriebliche Umweltmanagementsystem in Polen unter besonderer Berücksichtigung der ISO 14 001, [w:] Umweltmanagement Band V: Umweltmanagementinstrumente und -Systeme, Hrsg. M. Kramer, J. Brauweiler, K. Hellig, Gabler Verlag, Wiesbaden 2003 s. 307–320.

Polityka przemysłowa i handlowa a wspieranie konkurencyjności w warunkach liberalizacji produkcji i handlu, [w:] Polska transformacja – sukcesy i bariery, Wydawnictwo Uł, Łódź 2003, s. 41–60.

Liberalizacja rynków i bezpieczeństwo energetyczne w polityce energetycznej Unii Europejskiej, [w:] Polskiej energetyki unijne szanse i wyzwania, Agencja Promocji Energii, Opole 2004, s. 19–50.

Polska polityka rolna w kontekście przejścia od tradycyjnej polityki rolnej (CAP) do polityki zintegrowanego rozwoju wsi i rolnictwa w Unii Europejskiej, [w:] Ekologiczny wymiar integracji Polski z Unią Europejską, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i zasobów Naturalnych – Oddział Polski, „Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 2004, nr 31, s. 57–70.

Migracje zarobkowe ludności autochtonicznej z województwa opolskiego – studium ekonomicznych determinant i konsekwencji (R. Jończy) – recenzja, „Polityka Społeczna” 2004, nr 3(360), s. 38–40.

Liberalizacja rynków i bezpieczeństwo energetyczne w świetle nowej Dyrektywy Energetycznej Unii Europejskiej i Strategii Lizbońskiej, „Energia” 2004, nr 4–5, s. 12–14.

Regulacja ekologiczna jako rodzaj regulacji publicznej w gospodarce rynkowej – ujęcie normatywne a ekonomia polityczna regulacji, „Studia Ekonomiczne” 2003, nr 4 (XXXIX), s. 297–311.

Polish Agricultural Policy in the Context of Transition from CAP to CARP in European Union, „Argumenta Oeconomica” 2004, nr 1(15), s. 139–159.

Ekonomiczne aspekty odpowiedzialności ekologicznej i jej ubezpieczenie. Doświadczenia międzynarodowe i polskie perspektywy, „Górnictwo Odkrywkowe” 2004, nr 5–6, s. 71–82.

Konkurencyjność a polityka handlowa – próba zarysowania pożądanego kierunków działań państwa w warunkach liberalizacji rynków i integracji europejskiej, [w:] Proces globalizacji gospodarki – udział krajów w jej korzyściach i kosztach, red. M. Klamut, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław 2004, s. 248–260.

Makroekonomiczne aspekty procesów przekształceń własnościowych, [w:] Raport o przekształceniach

własnościowych w roku 2002, Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa 2003, s. 7–29.

Makroekonomiczne aspekty procesów przekształceń własnościowych, [w:] *Raport o przekształceniach własnościowych w roku 2003*, Ministerstwo Skarbu Państwa, Warszawa 2004, s. 64–89.

Instrumenty ekonomiczno-finansowe ochrony środowiska w krajach Unii Europejskiej, [w:] *Finansowanie ochrony środowiska w Polsce w kontekście standardów Unii Europejskiej*, red. T. Borys, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wrocław 2004, s. 63–114 (współautor: W. Stodulski).

Dążenie Polski do UE w kontekście koncepcji trwałego i zrównoważonego rozwoju, [w:] *Rola i znaczenie funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej po integracji Polski z Unią Europejską*, PAN, Komitet „Człowiek i Środowisko”, Zeszyty Naukowe nr 37, Warszawa 2004, s. 41–55.

Polityka ekologiczna państwa w warunkach tworzenia podstaw gospodarki rynkowej w Polsce, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Opolskiego, *Ekonomia* nr 28 (*Procesy i kierunki przemian gospodarczych w Polsce w okresie transformacji*), Uniwersytet Opolski 2004, s. 245–264 (współautor: Z. Jakubczyk).

Wykaz publikacji

Rola państwa w ujęciu teorii trwałego rozwoju z punktu widzenia problemu międzygeneracyjnej sprawiedliwości ekologicznej, [w:] *Dokonania współczesnej myśli ekonomicznej – teorie liberalne wobec ekonomicznej roli państwa a polityka społeczno-ekonomiczna*, red. U. Zagóra-Jonszta, Wydawnictwo AE w Katowicach, Katowice 2004, s. 55–75 (współautor: A. Matysiak).

Trwałość wzrostu gospodarczego Polski a transformacja systemowa, [w:] *Uwarunkowania produktywności i konkurencyjności gospodarki w warunkach akcesji Polski do UE*, red. J. Jagas, AE we Wrocławiu i PTE, Wrocław-Opole-Katowice 2004, s. 17–57.

Polski wzrost gospodarczy – refleksje na temat trwałości, [w:] *Gospodarka Polski – prognozy i opinie*, Raport nr 5, red. K. Kostro, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, Warszawa 2004, s. 50–54.

O potrzebie pro wzrostowego zintegrowanego oddziaływania państwa na gospodarkę, [w:] *Pro wzrostowa polityka strukturalna państwa*, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów, Warszawa 2004, s. 122–132.

Zasoby odnawialne i nieodnawialne teorii trwałego rozwoju, [w:] *Polskie lasy i leśnictwo w Europie*, UJ, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Kraków 2004 (ukazało się w maju 2005 r.), s. 97–113.

Wykaz publikacji

Streben Polens nach de EU im Kontext der Theorie der nachhaltigen Entwicklung – die Berücksichtigung der ökologischen Aspekte, [w:] *Polska i Niemcy wobec wyzwań integracyjnych*, red. L. Olszewski, K. Wójtowicz, Wydawnictwo UWr, Willy Brandt Zentrum, Wrocław 2004 (ukazało się w czerwcu 2005 r.), s. 31–45.

Globalizacja a rozszerzenie Unii Europejskiej na Wschód, [w:] *Rozszerzenie Unii Europejskiej na Wschód – aspekty ekonomiczne*, red. B. Fiedor, G. Dickheuer, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 2005, nr 1056, s. 35–48.

Zrównoważony rozwój energetyki w świetle polityki energetycznej Unii Europejskiej, [w:] *Zrównoważony rozwój – doświadczenia polskie i europejskie*, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych – Oddział Polski, „Biblioteka Ekonomia i Środowisko” 2005, nr 32, s. 132–146 (współautor: A. Graczyk).

Systemy zarządzania środowiskowego w polskich przedsiębiorstwach ze szczególnym uwzględnieniem normy ISO 14 001, [w:] *Międzynarodowe zarządzanie środowiskiem*, t. II: *Instrumenty i systemy zarządzania*, red. M. Kramer, J. Brauweiler, Z. Nowak, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2005, s. 281–292.

System instrumentów ekonomicznych dla ochrony środowiska w Polsce – ocena stanu istniejącego

i koncepcja modyfikacji, Państwowa Rada Ochrony Środowiska, Biuletyn nr 3, Warszawa, grudzień 2004 (ukazało się w kwietniu 2005 r.).

Procesy przekształceń własnościowych przedsiębiorstw państwowych – przebieg i próba sformułowania strategii w odniesieniu do przedsiębiorstw pozostających we własności Skarbu Państwa, [w:] *Przemiany społeczne, ekonomiczne i organizacyjne w gospodarce polskiej*, red. K. Hanusik, U. Łangowska-Szczyński, S. Sokołowska, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2005, s. 103–119.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju a prawa i kategorie rynku, [w:] *Zrównoważony rozwój: wybrane problemy teoretyczne i implementacyjne w świetle dokumentów Unii Europejskiej*, red. B. Poskrobko, S. Kozłowski, Komitet „Człowiek i Środowisko” przy Prezydium PAN, Warszawa 2005, s. 85–96.

Antropologiczne podstawy teorii trwałego rozwoju. Od Homo oeconomicus do Homo sustinens. Humanistyczne, ekonomiczne i ideologiczne aspekty kategorii ROZWÓJ, Komitet „Człowiek i Środowisko” przy Prezydium PAN, Zeszyty Naukowe nr 40, Warszawa 2005, s. 68–85.

Risk and Uncertainty Under Perfectly Flexible Labor Market, [w:] *Employment Issues in the European*

Union, eds. G. Dickheuer, B. Fiedor, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main 2006, s. 129–138 (współautor: A. Matysiak).

Niepewność i ryzyko na elastycznym rynku pracy, [w:] *Problemy zatrudnienia i rynku pracy w Polsce i Unii Europejskiej*, red. B. Fiedor, G. Dickheuer, Wydawnictwo AE we Wrocławiu 2006, s. 114–124.

Normatywne a ekonomiczne ujęcie regulacji publicznej w gospodarce rynkowej – z uwagami dotyczącymi sektora elektroenergetycznego, [w:] *Dokonania współczesnej myśli ekonomicznej. Ekonomia instytucjonalna – teoria i praktyka*, red. U. Zagóra-Jonszta, Wydawnictwo AE w Katowicach, Katowice 2006, s. 217–236.

Rola funduszy ekologicznych po wejściu Polski do UE, [w:] *Gospodarcze i społeczne skutki akcesji Polski do UE*, red. Z. Mikołajewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2006, s. 173–190 (współautor: Z. Jakubczyk).

Problemy spójności społeczno-ekonomicznej w polityce energetycznej Unii Europejskiej, [w:] *Spójność społeczna, gospodarcza i terytorialna w polityce Unii Europejskiej*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 2006, nr 1099, s. 93–105.

Wykaz publikacji

Nowa Ekonomia Instytucjonalna jako podstawa teoretycznej refleksji nad procesem transformacji od gospodarki centralnie sterowanej do rynkowej, [w:] *Wkład transformacji do teorii ekonomii*, CeDeWu.PI – Wydawnictwa Fachowe, Warszawa 2006, s. 11–29.

Globalisation of the World Economy versus Regional European Integration, [w:] *Ekonomiczieskaja intiegracija Rossiji w jedinoje ekomiczieskoje prostranstwo*, konferencja międzynarodowa zorganizowana przez Uniwersytet Ekonomiczno-Finansowy w Sankt Petersburgu i Konrad Adenauer Stiftung, Sankt Petersburg 2006, s. 12–21.

Nowa ekonomia instytucjonalna a zrównoważony rozwój, [w:] *Obszary badań nad trwałym i zrównoważonym rozwojem*, red. B. Poskrobko, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2007, s. 151–170.

General Problems in the Interpretation and Implementation of the Concept of Sustainable Development, [w:] *Current Issues of Sustainable Development – Priorities and Trends*, Opole University, „Economic and Environmental Studies” 2006, No. 8, s. 37–50 (współautor: R. Jończy).

Polski wzrost gospodarczy w kontekście współczesnych kontrowersji wokół teorii i polityki wzrostu, [w:] *Polityka ekonomiczna – współczesne wyzwania*, red. M. Klamut, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 35–49.

Wykaz publikacji

New Institutional Economics versus Sustainable Development, [w:] *Towards the Theory of Sustainable Development*, Polish Academy of Sciences, Committee for Spatial Economy and Regional Planning, Studies on Sustainable Development, Vol. 5, Białystok-Warsaw 2007, s. 123–140.

Prawo ochrony środowiska na tle polityki ekologicznej Unii Europejskiej – charakterystyka ogólna, [w:] *Prawo środowiskowe dla ekonomistów*, red. S. Czaja, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław 2007, s. 185–202 (współautor: J. Kociszewski).

System wspólnotowego prawa ochrony środowiska, [w:] *Prawo środowiskowe dla ekonomistów*, red. S. Czaja, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław 2007, s. 203–223 (współautor: J. Kociszewski).

Scientific Schools Represented at Wrocław University of Economics, „*Argumenta Oeconomica*” 2007, No. 1–2(19), s. 9–30 (współautor: J. Chumiński).

Ekologiczne aspekty odpowiedzialności ekologicznej i jej ubezpieczenie – doświadczenia międzynarodowe i polskie perspektywy, [w:] *Szkody w środowisku, odszkodowania i zabezpieczenia roszczeń na terenach górnictwa odkrywkowego*, red. J. Malewski, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2007, s. 127–150.

O bezatrudnieniowym wzroście gospodarczym, „*Ekonomista*” 2007, nr 6, s. 955–964.

Koncepcja równowagi w ekonomii głównego nurtu a wzrost zrównoważony w ekonomii środowiska, [w:] *Zrównoważony rozwój w teorii ekonomii i praktyce*, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław 2008, s. 4–35.

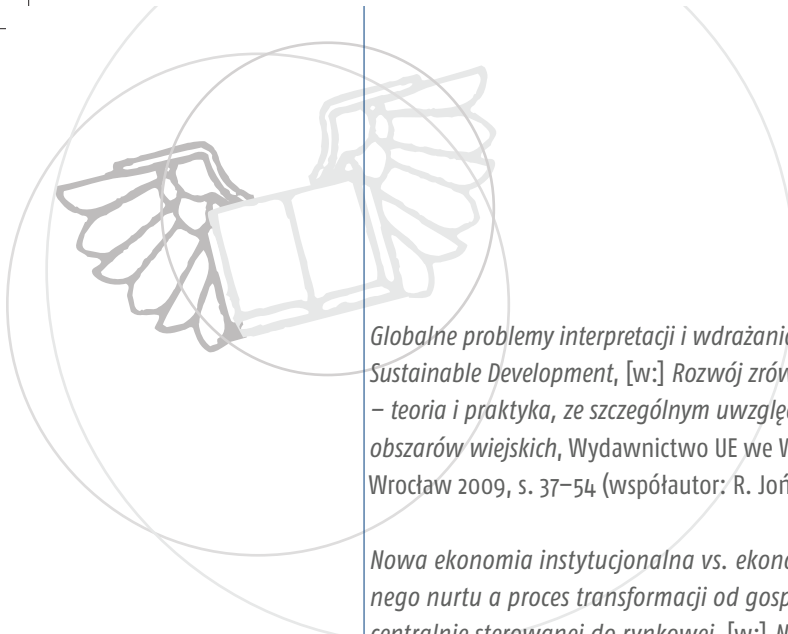
Motawy ekologizacji komercyjnych banków, [w:] *Strategija i perspektywy razwitija sowriemiennowo bankowskowo dieta w Rossiji i Polsce*, Izdatielstwo Sankt-Petersburgskowo Gosudarstwiennowo Uniwersiteta Ekonomiki i Finansow, Sankt Petesburg 2008, s. 26–47 (współautor: A. Ciechelska).

Operacjonalizacja i pomiar kategorii trwałego rozwoju, [w:] *Rachunki narodowe. Wybrane problemy zastosowań*, red. M. Plich, GUS, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2008 (współautor: T. Borys).

Recenzja książki M. Goryni „Wybrane problemy transformacji i internacjonalizacji gospodarki polskiej”, „*Ekonomista*” 2009, nr 1, s. 149–151.

Recenzja książki P. Pysza „Społeczna gospodarka rynkowa. Ordoliberalna koncepcja polityki gospodarczej”, „*Gospodarka Narodowa*” 2009, nr 9, s. 109–118.

Globalne problemy interpretacji i wdrażania koncepcji Sustainable Development, [w:] Rozwój zrównoważony – teoria i praktyka, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 37–54 (współautor: R. Jończy).

Nowa ekonomia instytucjonalna vs. ekonomia głównego nurtu a proces transformacji od gospodarki centralnie sterowanej do rynkowej, [w:] Nauki ekonomiczne wobec wyzwań współczesności, t. 2, red. B. Fiedor, Z. Hockuba, VIII Kongres Ekonomistów Polskich, PTE, Warszawa 2009, s. 229–246.

Wprowadzenie – nauki ekonomiczne wobec wyzwań współczesności, [w:] Nauki ekonomiczne wobec wyzwań współczesności, VIII Kongres Ekonomistów Polskich, PTE, Warszawa 2009, s. 3–10.

Europäische Wirtschaft: Innovativ und wettbewerbsfähig oder sozial, Monografie Centrum Studiów Europejskich im. Willy Brandta 25, Reformprozesse in Deutschland und Europäischen Union, Acta Universitatis Wratislaviensis 2008, No. 3047, s. 289–296.

Gospodarka europejska: innowacyjna i konkurencyjna czy socjalna, Monografie Centrum Studiów Europejskich im. Willy Brandta 25, Procesy reform w Polsce i Unii Europejskiej, Acta Universitatis Wratislaviensis 2008, No. 3047, s. 105–112.

Wykaz publikacji

Wzrost zrównoważony w ekonomii głównego nurtu i w ujęciu ekonomii środowiska, Prace Naukowe UE we Wrocławiu 2008, nr 1190, s. 4–65.

Publiczne wsparcie dla rozwoju energetyki odnawialnej a jej rynkowa efektywność – ze szczególnym uwzględnieniem Unii Europejskiej, [w:] Ekonomiczne problemy wykorzystania odnawialnych zasobów przyrodniczych do produkcji energii, Prace Naukowe UE we Wrocławiu 2009, nr 74, s. 91–107.

Państwo jako podmiot gospodarujący w ujęciu neoinstytucjonalistów i nowej ekonomii instytucjonalnej, Prace Naukowe UE we Wrocławiu 2009, nr 74, Ekonomia nr 3 (Mikroekonomia i ekonomia instytucjonalna), s. 91–109.

Państwo jako podmiot gospodarujący: ujęcie neoklasyczne. Istota, krytyka i rozwinięcie w kierunku eklektycznym, [w:] Co ekonomiści myślą o przyszłości, red. K. Kleer, E. Mączyńska, A. Wierzbicki, PAN Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus”, PTE, Warszawa 2009, s. 27–48.

Prawa własności a proces transformacji gospodarczej. Spojrzenie z perspektywy nowej ekonomii instytucjonalnej, Studia Erasmiana Wratislaviensis, z. III, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2009, s. 146–155.

Instrumenty ekonomiczne ochrony środowiska, [w:] Ekonomiczno-ekologiczne aspekty ochrony

Wykaz publikacji

Środowiska w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej, red. B. Fiedor, C. Madryas, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2010, s. 5–21.

Kryzys gospodarczy a kryzys ekonomii jako nauki, „*Ekonomista*” 2010, nr 4, s. 453–466.

Nauki ekonomiczne a współczesność. Modyfikacje paradygmatu i współpraca z innymi dziedzinami nauk, „*Biuletyn Ekonomiczny*” 2010, nr 3(47), s. 4–7.

Selected Reflections on External Support and Endogenization of Growth in the Light of Cohesion Policy, „*Ekonomika*” 2010, Vol. 89(3), Vilnius University Publishing House, s. 7–19.

Profesor Adam Nowicki jako naukowiec, dydaktyk i organizator, [w:] *Systemy informacyjne w zarządzaniu*, red. J. Korczak, I. Chomiak-Orsy, H. Sroka, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław 2010, s. 67–73.

Uciepłowienie kamienic wrocławskich – ciepło nowej generacji: część pierwsza: „*Energia*” 2010, nr 1–2(177–178), s. 30–23; *część druga*: „*Energia*” 2010, nr 3(179), s. 21–22; *część trzecia*: „*Energia*” 2010, nr 4–5(180–181), s. 36–37; *część czwarta*: „*Energia*” 2010, nr 6(182), s. 20–22; *część piąta*: „*Energia*” 2010, nr 7–9(183–185), s. 50–52 (współautor: A. Ciechelska).

Ekonomia środowiskowa a ekonomia ekologiczna – dylemat edukacyjny, [w:] *Edukacja dla zrównoważonego rozwoju*, t. II, red. T. Borys, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2010, s. 151–175 (współautor: S. Czaja).

Istota i zakres ekonomii rozwoju, [w:] *Ekonomia rozwoju*, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław 2010, red. B. Fiedor, K. Kociszewski, s. 15–26 (współautor: K. Kociszewski).

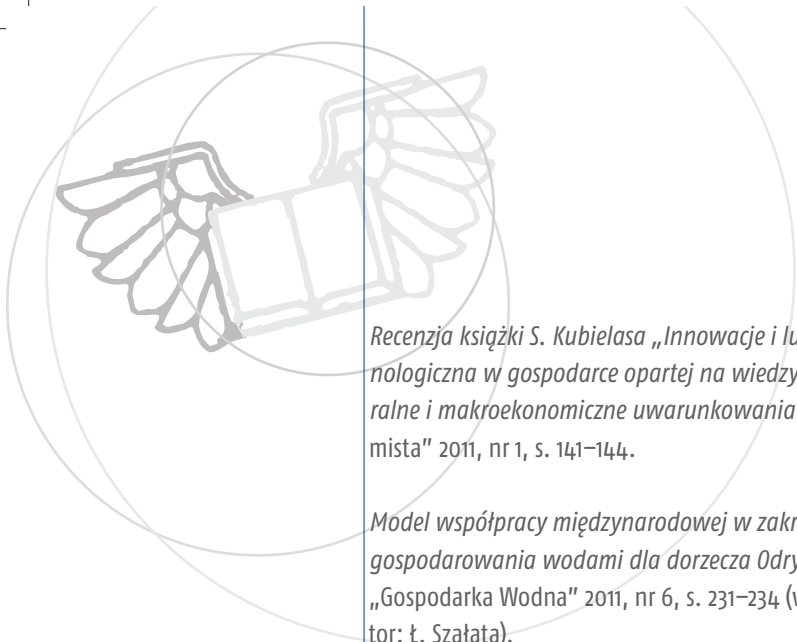
Klasyczne i neoklasyczne teorie wzrostu gospodarczego, [w:] *Ekonomia rozwoju*, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław 2010, red. B. Fiedor, K. Kociszewski, s. 49–67 (współautor: Z. Dokurno).

Keynesowskie i postkeynesowskie teorie wzrostu gospodarczego, [w:] *Ekonomia rozwoju*, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław 2010, red. B. Fiedor, K. Kociszewski, s. 68–79 (współautor: Z. Dokurno).

Koncepcja realnego cyklu koniunkturalnego, [w:] *Ekonomia rozwoju*, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław 2010, red. B. Fiedor, K. Kociszewski, s. 85–92 (współautor Z. Dokurno).

Socjologiczne teorie wzrostu, [w:] *Ekonomia rozwoju*, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław 2010, red. B. Fiedor, K. Kociszewski, s. 92–97 (współautor: Z. Dokurno).

Recenzja książki S. Kubiela „Innowacje i luka technologiczna w gospodarce opartej na wiedzy. Strukturalne i makroekonomiczne uwarunkowania”, „Ekonomista” 2011, nr 1, s. 141–144.

Model współpracy międzynarodowej w zakresie gospodarowania wodami dla dorzecza Odry i Łaby, „Gospodarka Wodna” 2011, nr 6, s. 231–234 (współautor: Ł. Szalata).

Mikroekonomiczne i instytucjonalne formy i metody pro wzrostowego oddziaływania państwa na gospodarkę w okresie transformacji, [w:] *O nowy model działalności regulacyjnej państwa w sferze finansów*, PWE, Warszawa 2011, s. 67–84.

Polish Economic Growth in the Light of Modern Controversies about Growth Theory and Policy, [w:] *20 Years of Transformation Achievements, Problems and Perspectives*, Nova Science Publishers, New York 2011, s. 87–102.

Trwały rozwój a koncepcja społecznej gospodarki rynkowej, [w:] *Kształtowanie zrównoważonego rozwoju w reakcji na kryzys globalny*, Prace Naukowe UE we Wrocławiu 2011/2012, nr 225, s. 13–29.

Economic crisis versus crisis of economics as a science, „Ekonomika” 2013, Vol. 92(4), s. 7–20.

Wykaz publikacji

Błędy rynku a błędy państwa. Regulacja rynkowa versus regulacja publiczna, „Ekonomista” 2013, nr 2, s. 183–200.

Uwagi o potrzebie równowagi metodologicznej w ekonomii, „Studia Ekonomiczne” 2013, nr 1, s. 101–118.

Recenzja monografii Bogusława Czarnego pt. *pozytywizm a sądy wartościujące w ekonomii*, „Ekonomista” 2013, nr 3, s. 439–443.

Legal and economic aspects of ecological liability and its insurance – international experiences and the Polish case, „Kazanskiy Ekonomicheskij Wiestnik” 2013, nr 2(14), s. 4–7.

Normatywny charakter koncepcji trwałego (zrównoważonego) rozwoju a potrzeba poszukiwania jej podstaw mikroekonomicznych, „Handel Wewnętrzny”, listopad-grudzień 2013, t. I, s. 7–20.

Wzrost zrównoważony a rozwój trwały – rola państwa, ze szczególnym uwzględnieniem wymiaru ekologicznego w procesie transformacji, [w:] *Zarządzanie i polityka gospodarcza dla rozwoju*, red. G. Kołodko, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2014, s. 393–422.

Ekologiczny wymiar trwałego rozwoju a koncepcja społecznej gospodarki rynkowej, [w:] *Ład gospodarczy*

Wykaz publikacji

a współczesna ekonomia, red. P. Pysz, A Grabska, M. Moszyński, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, s. 211–227.

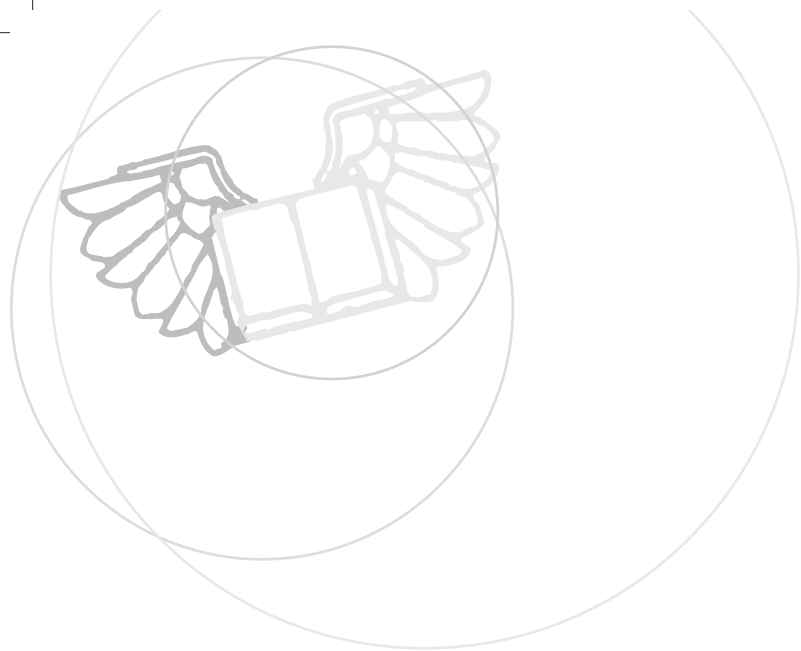
Sustainable Development – The Role of the State, with Special Attention to Environmental Dimension in the Period of Systemic Transformation, [w:] *Management and Economic Policy for Development*, ed. G. Kołodko, Nova Science Publishers Inc., New York 2014, s. 271–192.

Ład instytucjonalny dla trwałego rozwoju – próba spojrzenia z perspektywy koncepcji równowagi instytucjonalnej, [w:] *Spontaniczne i stanowione elementy ładu gospodarczego w procesie transformacji*, red. P. Pysz, A Grabska, M. Moszyński, PTE, Warszawa 2014, s. 99–112.

Publiczne finansowanie szkolnictwa wyższego w Europie – zmieniające się modele i mechanizmy, [w:] *Finansowanie szkół wyższych ze środków publicznych*, red. J. Wiklin, Fundacja Rektorów Polskich – KRASP, Warszawa 2015, s. 17–40.

Status badawczy ekonomii ekologicznej jako współczesnej heterodoksji ekonomicznej, [w:] *Nauki ekonomiczne: Stylizowane fakty a wyzwania współczesności*, red. B. Fiedor, IX Kongres Ekonomistów Polskich, PTE, Warszawa 2015, s. 116–139 (współautorzy: Z. Dokurno, B. Scheuer).

Promocyjne wydawnictwo okolicznościowe z okazji uroczystości nadania doktoratu *honoris causa*
Panu prof. dr. hab. Bogusławowi Fiedorowi

Redaktor

Elżbieta Spadzińska-Żak

Opracowanie graficzne, projekt i skład

Krzysztofa Frankowska-Piechowicz

Zdjęcie

Łukasz Giza (zdjęcie z archiwum Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu)

Prace przygotowawcze

**Marcin Baron, Anna Gniady, Krystyna Gniewek, Izabela Joachimiak, Urszula Klemczak-Maciąg, Sylwia Szulik,
Agnieszka Tomasiak**

Copyright by Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, 2015

ISBN 978-83-7875-259-2

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach

ul. 1 Maja 50, 40-287 Katowice, tel. 48 32 25 77 635

www.ue.katowice.pl, e-mail: wydawnictwo@ue.katowice.pl

Druk i oprawa

Drukarnia Archidiecezjalna

ul. Wita Stwosza 11, 40-042 Katowice

Uniwersytet
Ekonomiczny
w Katowicach